

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษา
นอกระบบ

นางสาวภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

EFFECTS OF ORGANIZING ACTION LEARNING ACTIVITIES ON PUBLIC
CONSCIOUSNESS OF NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS

Miss Panumars Mahasabsakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มี

ต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษา

นอกระบบ

โดย

นางสาวภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชศิลป์เมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์)

ภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล: ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ. (EFFECTS OF ORGANIZING ACTION
 LEARNING ACTIVITIES ON PUBLIC CONSCIOUSNESS OF NON - FORMAL
 EDUCATION STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.วรรัตน์
 ปทุมเจริญวัฒนา, 275 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์1) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 2) เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และ 3) เพื่อนำเสนอ
 แนวทางการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน จำนวน 30 คน และ
 ผู้เชี่ยวชาญแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มทำแผนที่ชุมชนออกสำรวจถ่ายภาพเพื่อค้นหาปัญหา วางแผนร่วมกันโดยแผนภาพความคิด ลงมือเรียนรู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสพการณ์อภิปรายเชิงวิพากษ์ซึ่งกันและกัน สร้างสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล เชื่อมโยงประสพการณ์เดิมกับปัญหาด้วยการสร้างภาพฝัน และผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินตนเอง

2. กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.53)

3. การนำเสนอแนวทางการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1.นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2.วางแผนแก้ปัญหา 3.ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4.เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์ 5. สร้างสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหา 6.ประเมินผล

ภาควิชา.....การศึกษาดลอดชีวิต.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา.....2555.....

5383486727 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : ACTION LEARNING/ PUBLIC CONSCIOUSNESS/ NON-FORMAL STUDENTS

PANUMARS MAHASUBSAKUL : EFFECTS OF ORGANIZING ACTION LEARNING ACTIVITIES ON PUBLIC CONSCIOUSNESS OF NON - FORMAL EDUCATION STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF. WORARAT PATUMCHAROENWATTANA, Ph.D., 275 pp.

The purposes of this research were to: 1) develop action learning activities on public consciousness of Non-formal education students. 2) study the effects of organizing action learning activities on public consciousness of Non-formal education students. 3) propose guidelines for action learning activities on public consciousness of Non-formal education students. The research samples were 30 Non-formal education students in Bangkhuntien and experts of propose guidelines for action learning activities on public consciousness of Non-formal education students 15 persons. The research results were as follows:

1) Action learning activities on public consciousness of Non-formal education students includes establishing community mapping through accumulation of photo shooting on location in order to thoroughly explore the problem, brainstorming through the use of mind map, taking part in action learning by participating in learning activities and exchanging of knowledge as well as experience through critical debate. As a result, the creation of new knowledge exists through an individual's previous experience with the problems associated with the creation of dreams in order to establish the concepts involved in other community activities. Participants are subjected to self-evaluation at the end of the action learning activities.

2) The experimental group had the mean scores in knowledge, skills and attitude in public consciousness after the experiment higher than the mean scores before the experiment at a .05 level and the experimental group reported their satisfaction towards the activities at the highest level. (\bar{X} =3.95,S.D.=0.53).

3) Guidelines for action learning activities on public consciousness of Non-formal education students. In all which of 1) developing an existing problem as a topic of learning; 2) planning to learn together in problem solving; 3) learning by practicing; 4) opening for discussion; 5) synthesizing the lessons as individual knowledge; and 6) evaluating.

Department : Lifelong Education Student's Signature

Field of Study : Non-formal Education Advisor's Signature

Academic Year : 2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความช่วยเหลือเสนอแนะความคิดเห็นให้คำปรึกษาตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีมาตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล และดร.ชลทิศย์ เขี่ยมล้ำองค์กรกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ และปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิจัย รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้มอบความรู้แก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ นางสาวคุณลักษณ อุษชิน ท่านผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือและสนับสนุนสถานที่ในการวิจัย ในการรวบรวมข้อมูลตลอดจนการจัดกิจกรรม

ขอขอบคุณนักศึกษากการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี และให้ข้อเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีความประทับใจเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกคนที่ให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรม รวมทั้งเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสมเกียรติ มหาทรัพย์สกุล คุณแม่จิราพร แซ่เอ็ง พี่สาว พี่ชายทั้งสามคน ได้แก่ น้ำผึ้ง มหาทรัพย์สกุล จิราภา สุขเวสโก และธนพล สุขเวสโก รวมถึงกรพิพัฒน์ สุดแสงสว่างที่ช่วยสนับสนุน คอยอยู่เคียงข้างเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ช่วยให้การอบรมสั่งสอนและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการศึกษา ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตในทุกด้านด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามที่ใช้ในการวิจัย.....	15
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	15
สมมติฐานการวิจัย.....	16
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	16
ขอบเขตของการวิจัย	17
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	20
1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	21
1.2 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน	22
1.3 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน	25
1.4 ลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน	28
ตอนที่ 2 หลักการและวิธีการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	30
2.1 ความหมายของผู้ใหญ่.....	30
2.2 ลักษณะของผู้ใหญ่.....	31
2.3 ความแตกต่างระหว่างการสอนเด็กกับผู้ใหญ่.....	33
2.4 การสอนผู้ใหญ่.....	39
2.5 การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	42
2.6 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่.....	47

	หน้า
ตอนที่ 3 แนวคิดและหลักการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	49
3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ.....	49
3.2 แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ.....	51
3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ.....	53
3.4 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	56
3.5 ประเภทของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	59
3.6 ประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ.....	60
3.7 แนวคิดของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	61
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ.....	64
4.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ	64
4.2 คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะ	68
4.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ	70
4.4 การวัดจิตสำนึกสาธารณะ.....	71
ตอนที่ 5 ลักษณะของการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย.....	74
5.1 ประวัติและการดำเนินการของสำนักงานการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร	74
5.2 หลักสูตรของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตาม อัธยาศัย	78
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	84
กรอบแนวคิดในการวิจัย	89
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	90
ขั้นที่ 1 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ	90
ขั้นที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ.....	91
2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร	91

	หน้า
2.2 การดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	91
การดำเนินการทดลอง	114
การวิเคราะห์ข้อมูล	115
ขั้นที่ 3 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	116
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	120
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	121
ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	129
1. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	131
2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินพฤติกรรมจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	133
3. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินทัศนคติจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	136
ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	138
ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาจากระบบ	144
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	158
สรุปผลการวิจัย	161
อภิปรายผลการวิจัย	169
ข้อเสนอแนะ	191
รายการอ้างอิง	193

	หน้า
ภาคผนวก.....	207
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย.....	208
ภาคผนวก ข ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์	
ค่าดัชนีความสอดคล้อง.....	211
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นจากผลการทดลองนำไปใช้.....	231
ภาคผนวก ง หนังสือราชการในการขอความร่วมมือการทำวิจัย.....	238
ภาคผนวก จ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ	
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ.....	250
ภาคผนวก ฉ ร่างการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก	
สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ.....	265
ภาคผนวก ช ประมวลภาพในการวิจัย.....	273
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	275

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	92
2	125
3	127
4	127
5	128
6	129
7	131
8	134
9	136
10	138

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมไทยมุ่งให้มนุษย์มีความพร้อมในทุกๆด้านให้เกิดคุณธรรมนำความรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 เร่งสร้างภูมิคุ้มกันทั้งในด้านทิศทาง และยุทธศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มความสำคัญให้กับการพัฒนาคุณภาพประชากรไทยให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงวัยของชีวิต มีความพร้อมด้านร่างกายที่สมบูรณ์ มีสติมีความรู้ที่รอบรู้ มีใจสำนึกในจริยธรรม คุณธรรม ความเพียร มีโอกาสและสามารถเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมสภาพสิ่งแวดล้อมในสังคม และสถาบันสังคมให้เข้มแข็ง เชื้อต่อการพัฒนาคน และได้มีการกำหนดแนวทางพัฒนาคนให้เกิดคุณธรรมนำความรู้ มีภูมิคุ้มกัน มุ่งเตรียมทั้งด้านจิตใจ ทักษะชีวิตและความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต การพัฒนาสมรรถนะ ทักษะแรงงาน และเร่งผลิตกำลังคน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจัดการองค์ความรู้ พัฒนาให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

การเร่งส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้มนุษย์มีความพร้อมในทุกๆด้าน เนื่องจากสภาวะการณ์สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาด ที่มีการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูง และได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งมีผลกระทบในทางลบต่อการจัดการศึกษาเพื่อประชาชนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) เน้นความสำคัญของคนในสังคม โดยมุ่งพัฒนาส่งเสริมคนไทยให้เป็นคนที่มีภูมิคุ้มกันทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข และมุ่งเสริมสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความสมดุลใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมเอื้ออาทรสมานฉันท์ต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จากสภาวะการณ์สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่กล่าวในข้างต้นนั้น ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤต โดยทั่วไปเชื่อว่าเกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในความเป็นจริงปัญหามีรากลึกจากการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับพื้นฐานของสังคม การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้

ประชาชนให้ความสำคัญต่อความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันลืมนึกถึงความสำคัญของจิตใจและความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551) การหมุนเปลี่ยนของโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยเฉพาะทางด้านวัตถุที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้เกิดทั้งคุณและโทษ และก่อให้เกิดค่านิยมแบบวัตถุนิยม ไม่สนใจใคร ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (สกุณา บัณฑิตรัตน์ และคณะ, 2550) รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมสัมพันธภาพทำลายกันมากขึ้น เกิดจากความเคยชินในอดีตที่ใช้ทรัพยากรอย่างมาก อันตรายที่เกิดจากธรรมชาติมีเป็นจำนวนน้อย ส่งผลให้ประชาชนคนไทยใช้ของอย่างฟุ่มเฟือยด้วยความประมาท และเมื่อเวลาผ่านไปทรัพยากรเปลี่ยนแปลงแต่นิสัยของประชาชนคนไทยยังเหมือนเดิม ย่อมเกิดการแย่งชิงทรัพยากร นอกจากนี้ คนไทยยังรับเอาวัตถุนิยมมาเป็นทิศทางในการพัฒนาประเทศ ทำให้คนเห็นแก่ตัว เล่นพรรคเล่นพวก เกิดการเอาตัวรอดของแต่ละคน คดโกงกันง่าย ขาดความตระหนัก ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนั้นควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (ประเวศ วะสี, 2541) เพราะฉะนั้น จากสภาพสังคมในปัจจุบันจะเห็นว่าเกิดมีค่านิยมใหม่ขึ้น มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ส่งผลทำให้ประชาชนคนไทยขาดจิตสำนึกสาธารณะกันมากขึ้น สอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้คนไทยส่วนมากขาดจิตสำนึกสาธารณะในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และยังไม่มีความวิญญูญาณของการเป็นอาสาสมัคร เพื่อสังคมเท่าที่ควร รวมทั้งไม่มีการจัดบรรยากาศ และกลไกให้เกื้อหนุนการทำงานเพื่อสังคมอีกด้วย เช่น ขาดการปกป้องคนดีของสังคม ขาดแบบอย่างที่ดี เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดทำให้มนุษย์ที่มีคุณค่าไม่ได้ทำหน้าที่เป็นทุนทางสังคมเท่าที่ควร

ภาวะวิกฤตในสังคมไทยปัจจุบันเกิดมาจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งผลกระทบจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะมีอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบระดับบุคคลที่จะสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและคนอื่น ผลกระทบระดับครอบครัวทำให้ความสามัคคีลดลง แก่งแย่ง เกิดปากเสียง ส่วนผลกระทบระดับองค์กรเกิดการแบ่งฝ่ายภายในองค์กร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เอาหน้า ชิงดีชิงเด่น เบียดเบียนสิ่งของขององค์กรให้เป็นสิ่งของส่วนตน องค์กรอยู่กับที่ไม่พัฒนา งานหรือชิ้นงานขาดประสิทธิภาพและคุณภาพลดลง ผลกระทบระดับชุมชน ทำให้ชุมชนอ่อนแอ ด้อยพัฒนา เพราะ ไม่มีใครสนใจใคร ชุมชนมีลักษณะหรือสภาพเช่นใดก็ยังคงเป็นเช่นนั้น และมีแต่เสื่อมทรุดลง อาชญากรรมเกิดขึ้นสูงในชุมชน ขาดศูนย์รวมจิตใจ เพราะคนแต่ละคนมองว่าปัญหาของตนยิ่งใหญ่ ขาดคนอาสาที่จะพัฒนา เพราะเกรงว่าจะเสียเวลาและเงินทองทรัพย์สิน หรือกลัวเป็นที่นินทาของผู้อื่น ผลระดับประเทศชาติถ้าประชาชนในชาติไม่มี

จิตสำนึกสาธารณะ จะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง และย่ำแย่ภายในประเทศบ่อย และยากต่อการแก้ไข หรือไม่สามารถแก้ไขได้ เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวมของทุกคน ประเทศชาติไม่เกิดการขับเคลื่อน เกิดการล่าหลัง เพราะคนในสังคมขาดพลังการช่วยเหลือกัน และถึงแม้ว่าผู้นำประเทศจะนำแผนยุทธศาสตร์ใดๆมาใช้ก็ตามจะไม่ได้ผล เพราะประชาชนไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน เกิดการแก่งแย่ง แยกพรรคพวก เห็นแก่พวกพ้อง เกิดการคอร์รัปชัน เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะนั้นมีย่างมากมายมหาศาล ล้วนส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชน และชาติ ทั้งนี้ เราควรตระหนักถึงภัยอันยิ่งใหญ่นี้และร่วมมือกันเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไป (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552)

ผลกระทบจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะล้วนส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนและชาติ ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกส่วนของสังคม จะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้กับคนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับกองศาสนศึกษา กรมการศาสนา (2544) ที่กล่าวว่า ปัจจัยแห่งพลังอำนาจที่สำคัญของชาติที่สุดประการหนึ่ง คือ ทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญในทุก ๆ ด้านนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านศักยภาพควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนของประเทศ จะต้องมีการฐานมาจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่มีประสิทธิภาพจากสถาบันทางสังคม อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ตั้งแต่เกิดด้วยสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับคนในสังคมนั้นขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการ และขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครอง อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยปละละเลย เพราะด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากิน เพื่อความอยู่รอดจนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุตรหลานของตน ในส่วนสถาบันการศึกษาพบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานทุกระดับชั้นยังขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบแผน ในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมมุ่งศึกษาเพียงภาคทฤษฎีแต่ไม่ได้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดกระบวนการในการประเมินและฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้สอน ส่งผลให้บุคลากรบางส่วนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี บรรทัดฐานของสังคม เน้นให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ให้คุณค่ากับคนเก่งมากกว่าคนดี จึงทำให้คนจำนวนมากมองข้ามความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรมประจำใจ ละเลยคำสอนทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของ

ประเทศไทย ลุ่มหลงไปกับค่านิยมตะวันตก ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ได้ประสบกับปัญหาการเกิดวิกฤตทางศีลธรรมในสังคม เกิดความไม่สอดคล้องกันของคนในชาติ มีการแบ่งแยกเป็นฝักฝ่ายของประชาชนในประเทศ อันก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้กับคนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเปรียบเสมือนการป้องกันปัญหาระยะยาวของประเทศไทยมิให้ประชาชนมีพฤติกรรม ที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไปในอนาคตอันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยอย่างใหญ่หลวง

สภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มผู้ที่ต้องการเข้าถึงโอกาส คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาท และหน้าที่ดังต่อไปนี้ ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง และผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไปที่ไม่อยู่ในระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา และคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน และสังคม ได้อย่างมีความสุข ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิใจในความเป็นไทยและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสามารถบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร, 2551) การมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวมเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และเป็นคนใจกว้าง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยยาศัยกรุงเทพมหานคร, 2553) โดยหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ จึงกำหนดจุดหมาย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังต่อไปนี้ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างสงบสุข มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพ ให้ตรงกับ ความสนใจ ความถนัดและตามทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีทักษะ การดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน สังคม ได้อย่างมีความสุขตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทย ภูมิใจในความเป็นไทย โดยเฉพาะภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มี จิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นบุคคลแห่งการ เรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ บูรณาการความรู้มาใช้ในการ พัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

เมื่อกล่าวถึงทางด้านการศึกษานอกระบบสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ในประเทศไทย ซึ่งเน้นไปที่การศึกษาแบบยืดหยุ่นปรับตามความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก จึงได้ ทำการแบ่งออกเป็น 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการเทียบโอนเพื่อ เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือต่อยอดในอนาคต หลักสูตรเพื่อการพัฒนาอาชีพโดยจัด ส่งเสริม และพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีพ เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการ ประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็ง ให้กับเศรษฐกิจชุมชน หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตโดยจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาใน รูปแบบต่าง ๆ ที่มีสาระสอดคล้องกับบริบทของสังคมประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หลักสูตรเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยให้ประชาชน ชุมชนร่วมกัน รับผิดชอบและเห็นถึงความสำคัญในการฟื้นฟูพัฒนาสังคมและชุมชนของตน โดยการ จัด การศึกษานอกระบบของประเทศไทยในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบหลักๆที่พบโดยส่วน ใหญ่ คือ 1. การศึกษาวิธีเรียนพบกลุ่ม เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีการพบกลุ่มเพื่อนำสิ่ง ที่ได้ไปศึกษาค้นคว้า มานำเสนอ อภิปราย และสรุปร่วมกันในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. การศึกษาวิธีเรียนทางไกล เป็นวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านสื่อการศึกษาทางไกล ได้แก่ ชุดการเรียนทางไกล ซีดี ดีวีดี วิทยุทางวิทยุและโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3. การประเมินเทียบระดับการศึกษา เป็นการประเมินจากความรู้ ทักษะ ผลงาน ประสิทธิภาพจากแฟ้มสะสมผลงาน โครงการ การสอบ ปฏิบัติ สัมภาษณ์ และทำกิจกรรมเข้าค่ายหรือ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่ หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โดยมียุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสังคม ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามเศรษฐกิจพอเพียง และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของการพัฒนาสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นหลัก โดยให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันรับผิดชอบ และให้เห็นถึงความสำคัญในการฟื้นฟูพัฒนาสังคมและชุมชนของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ บูรณาการความรู้ ประสิทธิภาพ และทักษะอาชีพ เข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง มีความเอื้ออาทรต่อกัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมไปถึงกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะต้องทำกิจกรรมไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี กิจกรรมพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมสนับสนุนงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยสามารถสรุปโครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ดังนี้ สารการเรียนรู้มีทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต การพัฒนาสังคม และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร, 2553) ซึ่งจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของการศึกษานอกระบบ ได้มีอยู่ในภารกิจหลักของงานการศึกษานอกระบบ กล่าวคือ เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาสังคม

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเงื่อนไขในการจบหลักสูตรในแต่ละระดับของการศึกษาในทุกวิธีเรียน ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขอบข่ายเนื้อหา กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ขั้นตอนของการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต คณะกรรมการพิจารณาประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินการประเมินผลสำเร็จของโครงการ การกำหนดจำนวนชั่วโมง และการพิจารณาให้ความเห็นชอบ

การทำกิจกรรม ประเมินผล และเกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเป็นเงื่อนไขสำคัญตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว และพัฒนาชุมชนสังคม โดยทุกระดับการศึกษาต้องเรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวนไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ขอบข่ายเนื้อหากิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง การจัดกิจกรรมภาคทฤษฎีและการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติ ดังนี้ การจัดกิจกรรมภาคทฤษฎี หรือ กพช.1 เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง มีขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้ โครงสร้างและประโยชน์ของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการกลุ่มในการคิด และการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา กระบวนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต คุณธรรม จริยธรรม แนวทางการพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชน สังคม แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานการศึกษานอกระบบและงานการศึกษาตามอัธยาศัย การวางแผนและประโยชน์ของการวางแผน และการเขียนโครงการภาคปฏิบัติ ส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติ หรือ กพช.2-3 เป็นระยะเวลา 80 ชั่วโมง แบ่งเป็น 2 ประเภท โดยมีขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้ประเภทที่หนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง และครอบครัว หรือ กพช. 2 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น สุขภาพกาย สุขภาพจิต คุณธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด เป็นต้น ประเภทที่สอง กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน และสังคม หรือ กพช.3 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การพัฒนาชุมชนและสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ ประชาธิปไตย และการสนับสนุนส่งเสริมงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

แนวปฏิบัติ มีดังต่อไปนี้ การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ในภาคทฤษฎี กพช.1 สถานศึกษาต้องกำหนดให้ผู้เรียนลงทะเบียนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับครูในภาคเรียนแรก โดยครูอาจจัดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือสอดแทรกทุกครึ่งเวลาพบกลุ่มจนครบเนื้อหา 20 ชั่วโมง และการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตภาคปฏิบัติ หรือ กพช. 2 –3 จะทำได้ต่อเมื่อผู้เรียนได้ผ่าน กพช.1 แล้ว จำนวนชั่วโมงของเนื้อหา กพช.2 -3 สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่รวมแล้วไม่น้อยกว่า 80 ชั่วโมง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร, 2551) ทั้งนี้ จะเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดให้ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้

สำรวจ หรือวิเคราะห์สังเคราะห์เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ยังคงเข้าไม่สามารถเข้าถึงปัญหาที่แท้จริง ส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเกิดจิตสำนึกสาธารณะจากภายในตนเองได้อย่างแท้จริง

รูปแบบการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนนักศึกษา การศึกษานอกระบบ ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และชุมชนเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ร่วมมือกับ ศาสนาสถาน องค์การการกุศล หรือองค์กรเพื่อสาธารณะประโยชน์ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชน และสังคม ซึ่งอาจจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การการกุศล หรือองค์กรในชุมชนเพื่อดำเนินการ กิจกรรมจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน โดยการนำความรู้ทางวิชาการของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และเป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ในการเรียนรู้ภูมิปัญญา ชาวบ้าน รวมทั้งเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานและการใช้ชีวิตร่วมกันของนักศึกษาและชุมชน เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อ การพัฒนาศาสนสถานและสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น รวมไปถึงกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมชุมชน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้องค์กรนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ร่วมกับหน่วยงานหรือสถานศึกษา จัดกิจกรรมหรือดำเนินงานส่งเสริมให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบ นำความรู้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสังคมและชุมชน เช่น กิจกรรมชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน กิจกรรมต้านโรคเอดส์และยาเสพติด เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเนื้อหา หรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสังคม การเมือง วัฒนธรรม รวมไปถึงการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ รอบตัวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การศึกษานอกระบบสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทย และทั่วทุกประเทศทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่มีแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ ในการวางแผน เพื่อแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และชุมชนร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพจริงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริม

ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับวิถีชีวิตจริง เพื่อปลูกฝังความรักท้องถิ่น เห็นคุณค่า มีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพร้อมจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องใช้เทคนิค และวิธีการที่เหมาะสมในการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ผู้สอนและผู้เรียน สามารถเลือกเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์หรือวิธีการที่จะจัด กิจกรรม เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ตลอดจน สามารถนำไปปฏิบัติ ให้เกิดผลสำเร็จได้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมไป แล้วนั้นเป็นอย่างดี (เชียรศรี วิวิธสิริ, 2530)

นักศึกษานอกระบบเป็นบุคคลทั่วไปที่ศึกษาอยู่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษาของตน หรือเป็นบุคคลที่ไม่ได้เข้าศึกษาในระบบโดยมีสภาพความเป็นอยู่ และประสบการณ์ที่แตกต่าง กันมาก (นิพนธ์ สุชีนัง, 2550) นอกจากนี้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบยังมีลักษณะนิสัยตาม สบายดำเนินชีวิตไปอย่างเรียบง่าย ไม่ผูกพันกับภายนอก ซึ่งไม่เอื้อต่อการรวมกลุ่มก้อน หรือกลุ่ม ประโยชน์ และขาดอุดมการณ์ เนื่องจากความหลากหลายทั้งด้านเพศ อายุ และการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับรายงานจำนวนนักศึกษานอกระบบทั่วประเทศ โดยจำแนกตามอายุ ของสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะมีนักศึกษาอยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี มากที่สุด และเป็นช่วงอายุที่จัดอยู่ในกลุ่มของเยาวชน หรือวัยรุ่น (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 ที่กำหนดความหมายของเยาวชนไว้ว่า เยาวชนคือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และมีความสำคัญตามเนื้อความตอนหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 กล่าวว่า เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้สืบทอด เจตนาธรรม และวิถีชีวิตของประเทศไทยที่สมควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ และสอดคล้อง กับพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกสมัยใหม่ได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยโดยไม่ขาดสาย ค่านิยม และปฏิบัติ หลายอย่างที่เคยยอมรับ กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลก ผลกระทบของวัฒนธรรมแบบ ใหม่ได้แผ่อิทธิพลไปยังกลุ่มชนต่างๆเป็นอย่างมาก แต่กลุ่มชนในสังคมที่กำลังไหลไปตาม วัฒนธรรมตะวันตกในอัตราที่สูงนั้นกลับเป็น กลุ่มเยาวชน (จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และเพ็ญศรี กาญจ โนมัย, 2548) ซึ่งได้รับผลกระทบทั้งด้านเจตคติและพฤติกรรม ดังวิกฤติหลายประการที่ปรากฏ เป็นต้นว่า การอบรมสั่งสอนจากคนในครอบครัวที่อ่อนด้อยคุณภาพลง นำไปสู่ช่องว่างระหว่างวัย

ของผู้ใหญ่กับเยาวชน ทำให้พวกเขาต้องหันไปพึ่งอบายมุขเพื่อบรรเทาความต้องการทางจิตใจ ขาดแรงจูงใจในการใฝ่หาความรู้หรือพัฒนาความคิด ปัญหาด้านคุณภาพระบบการศึกษาที่ โดยมากยังคงเน้นในแง่ของตำรามากกว่าการปฏิบัติ ทำให้เยาวชนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับ ประสบการณ์หรือการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้พวกเขาไม่เห็นคุณค่าของการเรียน มากเท่าที่ควร หรือแม้แต่การใช้ชีวิตท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม ทำให้เห็นถึง ผลกระทบประการหนึ่งให้เห็นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกระแสบริโภคนิยมทำให้เยาวชนทุ่มเท ความสนใจ และให้ความสำคัญกับการบริโภคในปัจจุบันอย่างมาก ทั้งนี้มีอิทธิพลด้านการตลาด และการโฆษณาสร้างความปรารถนาของเยาวชนให้เกิดขึ้น บางครั้งการบริโภคของพวกเขาไม่ จำเป็นต้องมีเหตุผลในทางหลักเศรษฐศาสตร์เหมือนในอดีต เช่น ซื้อเพราะความจำเป็นหรือขาด แคลน หากแต่การซื้อหรือบริโภคเป็นไปเพื่อตอบสนองของความอยากในด้านจิตใจ หรือนำมาสร้าง ความรู้สึกถึงการมีตัวตน หรือสร้างภาพลักษณ์เท่านั้น ยิ่งกว่านั้น การบริโภคที่ขยายตัวได้นำไปสู่ ทัศนคติการบูชาสินค้าขึ้นในหมู่กลุ่มเยาวชนผู้บริโภคอีกด้วย (Brown, 2004)

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ปัจจุบันเยาวชนกำลังอยู่ในสภาพสังคมแห่งความเสี่ยง โดยเฉพาะการใช้ชีวิตในแง่มุมต่างๆ ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้หากไม่ได้รับการควบคุมหรือแก้ไขย่อม ส่งผลเสียต่ออนาคตของเยาวชนในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับตัวอย่างผลการวิจัยชิ้นหนึ่งซึ่งชี้ชัดถึงภาวะการณ์ดังกล่าว ได้แก่ ผลการวิจัยของสถาบัน สุขภาพเด็กแห่งชาติมหาชิณี (2549) เรื่อง คุณภาพวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนสายสามัญและ สายอาชีพในเขต กทม. ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมาและสงขลา จำนวน 3,000 คน ผลการ วิเคราะห์ตัวชี้วัดพบว่า วัยรุ่นไทยขณะนี้ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ชุมชนอ่อนแอไม่ได้รับความสนใจ จากวัยรุ่นและขาดกิจกรรมส่วนร่วม ห้างเหินศาสนาและขาดความซื่อสัตย์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นตัวกั ดกร่อนเศรษฐกิจพอเพียงและความสมานฉันท์ในสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ศึกษาเป็นเด็กที่มี ผลการเรียนเฉลี่ย 3 ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 25 ได้เกรดเฉลี่ย 3.5 และกว่าร้อยละ 90 อยู่กับพ่อแม่ และครอบครัวที่อบอุ่น แต่เด็กถูกล่อลอมจากครอบครัวให้เน้นเรื่องการเรียนรู้เป็นหลักเพราะเป็น สิ่งที่ทำให้พ่อแม่พอใจแต่ไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้เด็กแบ่งเป็น 2 ชั่ว กลุ่มที่เรียนเก่งก็จะเกาะ กลุ่มกันไป แต่เด็กที่เรียนไม่เก่งจะพยายามทำพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมของ ตนเองให้มากขึ้น ดังนั้น ผลประเมินเด็กไทยจึงได้ข้อสรุปที่ว่า “เด็กไทยต้องการเรียนเก่งแต่ขาด จิตสำนึกสาธารณะ” และข้อสรุปเบื้องต้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยโครงการ Child Watch ระหว่าง ปี 2548-2550 ของสมพงษ์ จิตระดับ (2550) ที่ศึกษาสภาวะการณ์เยาวชนด้านการศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนระดับอุดมศึกษา ซึ่งพบว่าเป็นกลุ่มที่โดดเด่นมาก

ที่สุดและมี “จิตอัสเสบ” หรือไม่มีจิตสำนึกเนื่องจากอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยปัญหานั้นเอง ดังนั้นหากจะเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะควรเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาคืออยู่รอบตนเองเสียก่อน เพราะหากทราบปัญหาที่กระทบต่อตนเอง เราก็จะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหานั้น ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำมาซึ่งการมีจิตสำนึกสาธารณะทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมได้ในที่สุด

จากผลการวิจัยข้างต้น ยังพบรายงานภาวะวิกฤตของการศึกษานอกระบบ โดยจรรยาพร ธรณินทร์ (2550) ซึ่งพบปัญหามากมายทางด้านการจัดการการศึกษานอกระบบซึ่งมีประเด็นที่สำคัญที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญ คือ การศึกษานอกระบบในปัจจุบันมีปัญหาการสอนไม่ทันสมัยเน้นการสอนด้วยรูปแบบเดิมๆ ที่เน้นการบรรยายทำให้ผู้เรียนไม่สามารถคิดได้ตามผู้สอน ดังนั้นผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจาก แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้ที่บุคคล หรือผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้น และต้องการที่จะหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยพยายามเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหานั้น ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จึงหมายถึง กระบวนการเรียนรู้จากการลงมือกระทำอย่างเป็นระบบของบุคคลแต่ละบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การเรียนรู้ต้องมีการลงมือปฏิบัติ และขณะเดียวกันการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละบุคคล เป็นการเตรียมโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาความรู้ และความเข้าใจในเวลาที่เหมาะสมที่ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นของบุคคลแต่ละบุคคล (วรวิรัตน์ อภินันท์กุล, 2551)

การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ อาจารย์และนักศึกษาที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางขุนเทียน เนื่องจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกเขตมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือเหมือนกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกเขตบางขุนเทียนซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง ได้ผลการสัมภาษณ์ดังนี้ “กศน.เขตบางขุนเทียน สนับสนุนเรื่องการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับนักศึกษาเป็นอย่างมาก มีการให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษามีจิตสำนึกสาธารณะเพิ่มขึ้น แต่ด้วยการจัดการเรียนการสอนบางครั้งยังไม่สามารถส่งเสริมได้โดยตรง อาจจะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมที่เน้นการบรรยาย อภิปราย และกิจกรรมก็ไม่ได้เกิดจากความต้องการหรือสภาพปัญหาของนักศึกษาเอง เลยทำให้นักศึกษายังไม่สามารถเข้าใจและเกิดความสนใจในกิจกรรม เข้าไม่ถึงเป้าหมายที่แท้จริง และยังมีปัญหาของนักศึกษาเอง ด้วยสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ทำให้ไม่พร้อม และมีความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ ส่งผลทำให้หลายครั้งที่เกิดการติดขัด ชะงักลงหรือไม่ได้ผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้”

“กิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะที่ได้ทำอยู่ในขณะนี้ เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนดรูปแบบต่างๆมาให้ ซึ่งผู้เรียนไม่ได้คิดสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาเอง ทำให้ไม่ค่อยตอบสนองความต้องการของตนเองหรือชุมชนเท่าที่ควร รวมถึงนักศึกษายังไม่มีการลงไปสำรวจหรือคิด และวางแผนในการแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆที่เป็นกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงผู้รับคำสั่ง จึงทำให้ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้นไป ไม่ได้เกิดจากกระบวนการภายในตนเอง ส่งผลให้ยังไม่สามารถเข้าถึงกิจกรรมเพื่อสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการจัดกิจกรรมนั้นก็ค่อนข้างมีปัญหาอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเสริมแรงด้านการทำกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะยังมีน้อย ทำให้ไม่อยากจะเข้าร่วมในตัวองกิจกรรมมากเท่าที่ควร หรืออาจจะเป็นด้วยวิธีการต่างๆยังไม่ดึงดูดความสนใจในการร่วมกิจกรรมก็เป็นได้”

นอกจากนี้ ได้สัมภาษณ์นักศึกษาคณะศึกษานอกกระบวนอีกเป็นจำนวน 24 คน จากศูนย์การศึกษานอกกระบวนเขตจอมทอง เขตสาทร และเขตบางบอน เขตละ 8 คน สรุปได้ว่า แต่ละเขตมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาคณะศึกษานอกกระบวนโดยตรง ซึ่งเกิดมาจากการวางรูปแบบของระบบการศึกษามาแล้ว ไม่ได้เกิดมาจากสภาพปัญหาที่แท้จริงที่นักศึกษาคณะศึกษานอกกระบวนประสบอยู่ ส่งผลทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถเสริมสร้างให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะได้ เพราะไม่ได้เกิดจากความต้องการภายในของผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่ทำตามที่คุณ หรืออาจารย์มอบหมายงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

จากปัญหาข้างต้นสอดคล้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานการศึกษานอกกระบวน ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากการทำงาน จากการแก้ปัญหาในงาน ร่วมกับสมาชิกผู้อื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กร เข้าร่วมการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีพลังร่วมกัน พัฒนาความคิดหรือความรู้อย่างลึกซึ้ง รู้จักคิดไตร่ตรอง สะท้อนความคิดของตนออกมา ส่งเสริมการสนทนา แสดงความคิดเห็นในทีม และสร้างทีมงานที่ผสมผสานความสมดุระหว่างสมาชิกทุกคน ได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2547)

รูปแบบการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาจะช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร ตั้งแต่ในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร จึงเป็นเครื่องมือหรือเทคนิคที่มีประโยชน์สำหรับ

การปรับปรุงการดำเนินงาน การเรียนรู้ และการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ สำหรับอนาคต การทำงานเป็นทีม การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาตนเองในการตัดสินใจ ทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่น การรับฟัง การสื่อสาร ภาวะผู้นำ และการสร้างความมั่นใจ ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติมีประโยชน์ต่อการศึกษานอกระบบ โดยสามารถนำมาประยุกต์ประกอบใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ก็ได้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และช่วยพัฒนาศักยภาพการทำงานร่วมกันด้วย อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้บุคคลได้รู้จักการพัฒนาการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ หาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง นอกจากนี้อาจจะนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในลักษณะของการเรียนรู้ที่มีการฝึกงานจริง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงจนกระทั่งสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ และในที่สุดเกิดความชำนาญในระหว่างการทำงานนั้น และอาจมีพี่เลี้ยง หรือรุ่นพี่ หรือผู้สอนงาน คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความช่วยเหลือก็ได้ ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีการแสวงหาคำตอบอย่างลึกซึ้ง สลับซับซ้อน และคิดค้นได้หลายทาง เพื่อแสวงหาทางเลือกหนทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด (สุชาติดา รังสินันท์, 2545)

กระบวนการที่ให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และนำแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะมารวมเข้าด้วยกันจะเป็นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อส่วนรวมแก่ประชาชนของสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและมีคุณค่ามาก โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เช่น รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดเป็นนโยบายให้จัดกิจกรรมพัฒนาในลักษณะการเชื่อมโยงการศึกษาปัญหาชุมชน ร่วมกับการแก้ปัญหาตามความจำเป็นของชุมชน เพื่อพัฒนาให้มีทักษะในการปฏิบัติงานเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง รวมทั้งสร้างสำนึกความรับผิดชอบในฐานะของพลเมืองของประเทศ ตลอดจนมีผลดีต่อการเพิ่มพูนความสามารถทางวิชาการของผู้เรียนไปพร้อมกัน จากแนวคิดเบื้องต้นสรุปได้ว่า การสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมแก่ประชาชนของสถาบันการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและมีคุณค่ามาก การบ่มเพาะอาจต้องใช้ระยะเวลา ความอดทน ต้องสร้างความตระหนักรู้เข้ามาเป็นตัวกระตุ้น ควรต้องเพิ่มการจัดอบรมหลักสูตร หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สนับสนุนให้ได้ลงพื้นที่ชุมชน เพื่อทำการศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ ร่วมกันจัดกิจกรรมบริการสังคม เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกส่วนรวมให้เกิดขึ้น และย่อมนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่ผู้ปฏิบัติ และการพัฒนาของชุมชนในท้ายที่สุด (จิรวัดณ์ วิรัชกร, 2549) สอดคล้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการที่การลงมือกระทำ มิใช่เน้นที่ผลลัพธ์แต่เพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายใต้

ประสบการณ์การลงมือปฏิบัติจริงของแต่ละบุคคล ที่มุ่งแสวงหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล และเน้นองค์รวมเพื่อการพัฒนาปรับปรุง ตลอดจนเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม และที่สำคัญคือเน้นกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโรงเรียน ช่วยสร้างประสบการณ์ ความรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้แก่บุคคลในลักษณะของการเรียนรู้ที่มีความหมาย และมีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนเอง อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน เมื่อบุคคลได้ลงมือกระทำ ได้มีประสบการณ์ตรงและจริง จึงได้รู้จักคิดและการกระทำ และสามารถสะท้อนความคิด หรือไตร่ตรองอย่างรอบคอบ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายของแต่ละบุคคล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

ดังนั้นสรุปได้ว่า งานการศึกษานอกระบบในปัจจุบันครอบคลุมมวลประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและกว้างขวาง มุ่งสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคคลทุกกลุ่มในสังคมอย่างต่อเนื่องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่นตามความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ หรือประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาให้แก่บุคคลดังกล่าว ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของงานการศึกษานอกระบบในปัจจุบัน จึงมีมากมาย สรุปได้ว่า บุคคลทุกคนในสังคมที่มีความต้องการและสนใจ สามารถรับบริการการศึกษานอกระบบได้ทั้งสิ้น เพื่อบุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดไป บุคคลที่เข้ารับบริการจากการศึกษานอกระบบ มีความหลากหลายในภูมิหลัง หลากหลายในประสบการณ์และความรู้เดิม แตกต่างในวิธีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ แตกต่างในความคาดหวัง และที่สำคัญคือ มีความแตกต่างในบริบทของชีวิตแต่ละคน ดังนั้น การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจึงมีความสำคัญ และสอดคล้องกับลักษณะและความต้องการที่แตกต่างของบุคคลที่เข้ารับบริการจากการศึกษานอกระบบ โดยแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จึงเป็นอีกแนวคิดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสม และสามารถนำมาปฏิบัติประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เนื่องจากเนื้อหาสาระเป็นเรื่องของการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติ และกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบ อันมีแนวทางการเรียนรู้โดยเปลี่ยนเนื้อหาเป็นศูนย์กลางไปสู่การลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้ที่บุคคลหรือผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการทำงาน หรือปัญหาในชีวิตจริง แล้วต้องการที่จะหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยพยายามเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อแก้ปัญหานั้น

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ดังนั้น หากนักศึกษาการศึกษานอกระบบได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ก็จะส่งผลดีอย่างยั่งยืนต่อองค์กร สังคม และประเทศชาติ ถ้าช่วยกันปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้มีจิตสำนึกสาธารณะ ด้วยวิธีการต่างๆ จะทำให้มีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ลดการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม ใช้อย่างเห็นคุณค่า รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น ปัญหาที่เกิดจากการเอาใจเอเปรียบคนอื่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆ การเห็นประโยชน์แก่พวกพ้องก็จะลดน้อยลง ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนสังคมที่เข้มแข็ง และสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมอารยประเทศได้

คำถามการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

สมมติฐานการวิจัย

Gordon (1993) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กระบวนการที่นำคนที่มีความทักษะและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มารวมกลุ่มเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาในการ

ทำงาน แล้ววางแผนในการแก้ปัญหาจากนั้นจึงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยในระหว่างการทำงานนั้นผู้เรียนจะมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

Buterfield (1999) ได้ทำการวิจัยแบบกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยศึกษาการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทั้งด้านการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้เรียนเป็นรายบุคคลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ของตนเองในการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติได้จริง โดยครูและที่ปรึกษาเห็นถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้น และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ มีการถามคำถามด้วยความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การเรียนรู้และการประยุกต์ใช้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการและเป็นอิสระ การติดตามผู้เรียนพบการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการในทันที

Aswathappa (2002) อธิบายว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการพัฒนาบุคลากรขณะเดียวกับการแก้ปัญหาในงาน อันทำให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เรียนรู้ขณะปฏิบัติงาน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า นักศึกษาคณะศึกษานอกระบบมีความรู้พฤติกรรม และทัศนคติหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ออกแบบตามความต้องการของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน

แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบด้วยการลงมือปฏิบัติกระทำจริง ซึ่งมีกระบวนการ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2547) ดังนี้ 1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ 3. ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง 5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และ 6. มีการประเมินผลการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่เน้น

ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงมือสำรวจหาปัญหาด้วยตนเอง วางแผน ลงมือปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้จัดกิจกรรม และระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันเองเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ หมายถึง การดำเนินการเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยประกอบด้วยรายละเอียด 6 ประเด็น ได้แก่ 1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ 3. ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง 5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และ 6. มีการประเมินผลการเรียนรู้

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง บุคคลที่มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเป็นคนใจกว้าง

นักศึกษาการศึกษานอกระบบ หมายถึง นักศึกษาการศึกษานอกระบบ (กศน.) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ เขตบางขุนเทียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งสิ้น 1,400 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ต้องสามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรมทั้งหมด มีความเต็มใจในการทดลอง สามารถอ่านออกเขียนได้ และเป็นเยาวชน

ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 15 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และ

เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความมีจิตสำนึกสาธารณะ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยการนำ กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย 6 ด้านดังต่อไปนี้ 1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2. วางแผนแก้ปัญหา ด้วยการปฏิบัติ 3. ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และ ไตร่ตรอง 5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และ 6. มีการประเมินผลการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่จะทำให้ทราบถึงขั้นตอน วิธีการ และสามารถนำผล จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ให้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบ สามารถใช้กระบวนการดังกล่าวไปสู่การเสริมสร้างจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อ จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งทำให้เห็นภาพปัจจุบันของการจัด กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ และเทคนิคการสอนนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3. เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้วิจัยท่านอื่น สามารถนำเอาแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ หรือสามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่ม อื่นได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

- 1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.2 ประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.3 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.4 ลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

- 2.1 ความหมายของผู้ใหญ่
- 2.2 ลักษณะของผู้ใหญ่
- 2.3 ความแตกต่างระหว่างการสอนเด็กกับผู้ใหญ่
- 2.4 การสอนผู้ใหญ่
- 2.5 การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 2.6 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่

ตอนที่ 3 แนวคิดและหลักการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

- 3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.2 แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.4 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.5 ประเภทของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.6 ประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
- 3.7 แนวคิดของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

- 4.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ
- 4.2 คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะ
- 4.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

4.4 การวัดจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 5 ลักษณะของการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.1 ประวัติและการดำเนินการของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.2 หลักสูตรของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้มีหน่วยงาน และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้ความหมายของผู้ทรงคุณวุฒิ และนักการศึกษาแต่ละท่านจะแตกต่างกัน ดังนี้

Coombs (1974) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้น โดยไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนตามปกติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้บริการแก่ผู้เรียน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย และความมุ่งหมายให้ผู้พลาด ขาด ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้รับการศึกษา

Knowles (1984) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ หรือเป็นการเรียนการสอนที่จัดขึ้นให้กับผู้ใหญ่ที่ออกจากภาคเรียนในระบบแล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ปฐุม นิคมานนท์ (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ กิจกรรมที่สังคมตั้งใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาที่นอกเหนือจากระบบโรงเรียน อาจเป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมใดๆ เพื่อมุ่งสนองความต้องการตามความต้องการเรียนรู้อาชีพบุคคล

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ถูกจัดขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียนตามปกติ

โดยมีเป้าหมาย คือ ให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นเยาวชน หรือผู้ใหญ่ได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเต็มที่

รัตนา พุ่มไพศาล (2538) การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ขาดโอกาสในการศึกษาในภาคปกติ เป็นการจัดการศึกษาให้กับประชาชนให้ได้เรียนในสิ่งที่เขาต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 3 มาตรา 15 ข้อ 3 กล่าวถึง การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดรูปแบบ ระยะเวลา การจัดการศึกษา และการวัดประเมินผล รวมถึงต้องมีความสอดคล้องกับความเป็นมา ปัญหา และความต้องการของแต่ละบุคคล

อุ้นตา นพคุณ (2546) การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใดๆที่สังคมจัดขึ้น โดยวัตถุประสงค์ที่ให้การเรียนรู้สามารถกำหนดเป้าหมายได้ จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยทุกชุมชน ทุกระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดี กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องจัดขึ้นในระยะอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

โกวิท วรพิพัฒน์ (2547) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่าเป็น ประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทั้งความรู้ทั่วไป และทางวิชาชีพให้กับบุคคลให้มีความเป็นอยู่และ อาชีพที่ดีขึ้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบ (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็น กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็น การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นทั้งรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลา การวัดและประเมินผลโดยเนื้อหาหลักสูตรจะเป็นไปตามความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการการศึกษาที่ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการพัฒนาชีวิต และสังคม โดยมีหลักการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่

พลาดโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบในระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสดึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกได้และมีความสุขตามแต่อัตภาพ

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นักการศึกษาต่างๆได้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใดๆทุกประเภทที่สังคมจัดขึ้น สำหรับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในภาคปกติ มีความยืดหยุ่นของการกำหนดรูปแบบ ระยะเวลา การจัดการศึกษา และการวัดประเมินผล หรือไม่มีรูปแบบวิธีที่กำหนดตายตัวโดยประชาชนได้เรียนในสิ่งที่เขาต้องการ และเหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละบุคคล คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหมายถึงมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ทุกชนิด ทั้งจากการเรียนรู้ตามธรรมชาติ สังคม โปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนในโรงเรียน หรือได้แสวงหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเฉพาะเรื่อง เป็นต้น

1.2 ประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้จำแนกประเภทของการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้

Knowles (1950) ได้แบ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งใช้เกณฑ์ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในการพิจารณา ซึ่งมีทั้งหมด 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านความรู้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น
2. ด้านความเข้าใจ เช่น การยกตัวอย่างประกอบกรณีศึกษา เป็นต้น
3. ด้านทักษะ เช่น การสาธิต การซ้อม เป็นต้น
4. ด้านทัศนคติ เช่น การให้คำปรึกษา การอภิปรายอย่างอิสระ เป็นต้น
5. ด้านค่านิยม เช่น การสัมมนา การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น
6. ด้านความสนใจ เช่น การจัดทัศนศึกษา การจัดฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

Coombs (1974) ได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบไว้ 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาพื้นฐาน ถือเป็นการจัดให้อ่านออกและสามารถเขียนได้ คิดเลขเป็นให้กับประชาชนในชนบท รวมถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น เรื่อง การวางแผนครอบครัว สุขภาพ และการซ่อมแซมบ้านเรือน เป็นต้น

3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการทำให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้

4. การศึกษาเพื่อการอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ กิจกรรมที่ให้ประชาชนมีอาชีพ รายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี

การแบ่งประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีหลายหน่วยงานได้จัดทำขึ้น เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 5 ประเภท โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็ก หรือการศึกษาครอบครัวให้แก่เยาวชน
2. กิจกรรมองค์กรเยาวชน
3. การศึกษาผู้ใหญ่ อายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อส่งเสริมการพัฒนาในทุกๆ ด้าน
4. การศึกษาชุมชน เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

5. การศึกษาพิเศษและการศึกษาต่อเนื่อง จัดให้กับกลุ่มสังคมที่มีความแตกต่างทางสภาพและสิ่งแวดล้อม

รัตนา พุ่มไพศาล (2538) ได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนพิจารณาจากจุดประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาด้านสามัญ ได้แก่ การรู้หนังสือ คิดเลขเป็น ตลอดจนมีความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมการศึกษาได้

2. การศึกษาด้านอาชีพ เป็นการพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจ

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นการให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจการท้องถิ่น และสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม และกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

4. การศึกษาประเภทที่มุ่งสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ เช่น ศิลปะ ดนตรี และสุนันทนาการ เป็นต้น

5. การศึกษาเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว เป็นการปลูกฝังความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย เป็นต้น

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการ และเพิ่มผลผลิต

สำนักบริหารงานการศึกษาของระบบโรงเรียน (2547) ได้แบ่งการศึกษานอกระบบเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐาน เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองของความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย รวมถึงความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาความสามารถความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ โดยให้สามารถนำมาบูรณาการได้กับการดำเนินชีวิต

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆเข้าด้วยกัน เสริมสร้างความสามารถให้กับมนุษย์ตามความเหมาะสม

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนสังคม โดยบูรณาการความรู้และทักษะ จากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่เข้าด้วยกัน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนสังคมให้เข้มแข็ง และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากนิยามประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาโดยวัตถุประสงค์แตกต่างหลากหลาย และสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะเน้นทั้งความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นสายสามัญทั่วไป เน้นวิชาการ เพื่อให้เกิดการอ่านออกเขียนได้

2. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ เป็นการฝึกอาชีพในสาขาต่างๆ โดยตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของตลาด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ในการทำงาน

3. การศึกษาทั่วไป เป็นการให้ข้อมูล และความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้เพื่อให้ชีวิตพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

จากการจำแนกประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นว่าส่วนใหญ่มักแบ่งแยกไปตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้รับ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนแต่ละประเภทต่างก็มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับความรู้หรือทักษะในด้านต่างๆที่จะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็ความรู้

พื้นฐาน ความรู้ในด้านทักษะอาชีพ รวมถึงการให้บริการข่าวสารข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนา ชุมชน ปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว เสริมสร้างความรู้ทางด้านสุขภาพ ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ

1.3 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ทองอยู่ แก้วไทรฮะ (2544) ได้สรุปหลักการในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีกำหนดเกณฑ์ของอายุ การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถสมัครเรียนตามความต้องการและความสนใจที่มีต่อวิชานั้นๆ
2. ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจะกล่าวโดยครุที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร
3. หลักสูตรและเนื้อหาวิชาของนอกระบบโรงเรียนมีความยืดหยุ่นได้มาก และเนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน โดยหลักสูตรจะสร้างจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียนที่มุ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายที่วางไว้
4. รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบจะแตกต่างกันไป เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ
5. การเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีแตกต่างมากมายตามความเหมาะสม มีทั้งแบบชั้นเรียน แบบกลุ่ม พบปะสนทนา สาธิต ฝึกอบรม ศึกษาทางไกล เป็นต้น
6. สถานที่การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเปลี่ยนแปลงและโยกย้ายไปตามความสะดวก และความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
7. ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะของวิชา รวมถึงความสนใจของผู้เรียน
8. หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันทางการศึกษาต่างๆ
9. การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ มักจะประเมินผลในระยะสั้น วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรที่ได้ถือเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญมาก เพราะไม่ได้มีกำหนดว่าความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใดของมาตรฐานการเรียน (ยกเว้นการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งมีความเท่ากันทุกประการกับผู้เรียนตามหลักสูตรในโรงเรียนทุกประการ)

10. ความยืดหยุ่นของการจัด โครงการต่างๆของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีความยืดหยุ่นมากทั้งในเรื่องของวัน เวลา สถานที่ และหลักสูตร เป็นต้น

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีหลักการดังนี้

1. โอกาสเสมอภาคทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเพศ วัย อาชีพ ความสนใจ ฐานะ และความห่างไกล เป็นต้น ให้ทุกคนได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมทั่วถึงกัน

2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการใช้วิธีการต่างๆเพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

3. ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา เมื่อมีความพร้อมในการเรียนเมื่อใดก็ตาม

4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีความยืดหยุ่นในหลายด้าน ยกตัวอย่างเช่น อายุ พื้นฐานความรู้ เป็นต้น

5. สอนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเน้นไปในทางตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นก่อนที่จะจัดกิจกรรมขึ้นจะต้องมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อน

6. สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินงาน เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนจะมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลากหลายแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องมีการยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่แตกต่างกันออกไป

7. มีความหลากหลายในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา หรือบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน หรืออาจจะให้เรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างแต่ละบุคคล โดยต้องนึกถึงความหลากหลาย และความแตกต่างในผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่างๆ ทั้งเพศ วัย อาชีพ อายุ ความ

สนใจ ฯลฯ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถตามเวลาที่สะดวก

9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษาโดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคลากรในท้องถิ่น พระ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน เป็นต้น

10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ฝึกให้รู้จักการวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาได้

11. นำผลการศึกษาในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในทันทีทันใด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบอาชีพทำมาหากิน ซึ่งจะไม่มีเวลามาส่งสมความรู้ระยะยาวแล้วค่อยนำไปใช้ แต่ต้องการเรียนเพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ในชีวิตประจำวันได้โดยทันที

12. ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ภาระรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ต่อครอบครัว เพราะฉะนั้น เวลาที่มาเรียนก็น้อยลง ดังนั้น การเรียนการสอนควรจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2547) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป

จากความหมายหลักการและประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน โดยให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้พื้นฐาน และ

ความสามารถในการประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยมีกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างของการเรียนรู้ สามารถที่จะเรียนรู้ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.4 ลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. รูปแบบโครงสร้างของการจัด จะมีความยืดหยุ่น การจัดกิจกรรมจะมีรูปแบบไม่ตายตัวขึ้นอยู่กับเป้าหมายของผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันคิดออกมา
2. เนื้อหาวิชาหลักสูตร เกิดขึ้นมาตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
3. รูปแบบการเรียนการสอนมีความแตกต่างมากมาย อาทิเช่น จัดแบบชั้นเรียนหรือกลุ่มสนใจ เป็นต้น เน้นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ
4. การจัดกิจกรรมต้องมีความยืดหยุ่นเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้
5. สถานที่ และระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความเหมาะสมและมีความยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เรียน
6. ผู้สอนอาจจะเป็นอาสาสมัคร หรือผู้เชี่ยวชาญ ครูภูมิปัญญาก็ได้
7. การเรียนการสอนเกิดจากความต้องการของผู้เรียนและความสมัครใจเท่านั้น
8. เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งเรื่อง เวลา สถานที่ และหลักสูตรจะมีความยืดหยุ่นได้มาก
9. อาจจะมีการปรับระดับเพื่อพัฒนาไปสู่การศึกษาในระบบ
10. จะมีการประเมินในระยะสั้นๆ เพื่อประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยอาจจะได้รับประกาศนียบัตรหรือไม่ก็ตามถือเป็นสิ่งไม่สำคัญ เพราะความรู้จะคงอยู่กับตัวผู้เรียนอยู่แล้ว

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ประชาชนทุกคนควรมีโอกาสในการเข้ารับบริการทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องได้รับการศึกษาเข้าถึงโอกาสได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมไปถึงผู้ที่พลาด ขาด ด้อย โอกาสทางการศึกษา
2. หลักการกระจายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการจะเรียนรู้ จะต้องมีการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปถึงแก่กลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้รับโอกาสอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
3. หลักความต่อเนื่อง ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ผู้รับบริการที่มีความหลากหลาย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนสามารถเข้าใช้บริการได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. หลักความยืดหยุ่น ในการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องอาศัยความยืดหยุ่น ในการจัดการเรียนรู้ รูปแบบ วิธีการ รวมไปถึงการวัดและประเมินผลด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองได้สอดคล้องตามความสามารถของตนเอง
5. หลักการสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องอาศัยหลักการที่ว่า ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้ที่นำความรู้ไปใช้ คือผู้เรียน ดังนั้น การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมาจากความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
6. หลักความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตหลักสูตรการเรียนรู้ต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ และมีประสิทธิภาพดีที่สุด คือ จะต้องมีความสอดคล้องกับชีวิตการทำงาน รวมไปถึงวิถีชีวิตของผู้เรียนด้วย จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ๆ
7. หลักความหลากหลาย ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เกิดความรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนจะต้องมีความหลากหลาย ใช้รูปแบบการศึกษาหลากหลายรูปแบบ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนเอง
8. หลักความเป็นประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะเกิดขึ้น ได้ก็ด้วยอาศัยหลักของความเป็นประชาธิปไตย ที่ผู้เรียนจะเรียนรู้เรื่องใดก็ตามก็ต้องมาจากความสนใจในการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนจะเรียนได้ดี เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้

9. หลักการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นมรดกประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น นอกระบบโรงเรียน หน่วยงานที่จะส่งเสริมการเรียนรู้นั้น ไม่จำเพาะว่าจะต้องเห็นหน่วยงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่ต้องมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนขององค์ความรู้ ไปสู่ผู้เรียน ดังนั้น จะต้องอาศัยภาคีเครือข่ายในการร่วมกันสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

10. หลักการพึ่งพาตนเอง ในการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องมาจากผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนมาจากตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ใหญ่ที่จะเรียนรู้อันมาจากความต้องการของตนเอง อีกทั้ง ผู้ใหญ่จะต้องพึ่งพาคนอื่นน้อยลงและพึ่งพาตนเองมากขึ้นดังนั้น การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เล่มที่ 125 ตอนที่ 41 มาตรา 6 กล่าวถึงหลักการสำคัญของกรศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. ความเสมอภาคของการเข้าถึงการศึกษา โดยจะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงภายใต้ความเสมอภาคและเป็นธรรม

2. เกิดการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

โดยสรุปแล้ว ลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความยืดหยุ่น เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ทั้งเรื่องรูปแบบการเรียนการสอน สถานที่ ระยะเวลา และการวัดประเมินผล เป็นต้น โดยให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตอนที่ 2 หลักการและวิธีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

2.1 ความหมายของผู้ใหญ่

Knowles (2005) อธิบายว่า การตัดสินใจว่าบุคคลจะเป็นผู้ใหญ่หรือไม่นั้นสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยต่อไปนี้

1. ผู้ที่มีพฤติกรรมและบทบาททางสังคมที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่
2. ผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ หรือการรับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของผู้ใหญ่ว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุมาก บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว คนที่เป็นหัวหน้าในการทำงาน บุคคลชั้นผู้บังคับบัญชา

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้นิยามคำว่าผู้ใหญ่ คือ ผู้ที่มีวุฒิภาวะทางสังคม อารมณ์ สติปัญญา รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคมตามวัยที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล

โดยสรุปแล้วผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่มีภาวะความสามารถทางร่างกายและจิตใจ อย่างสมบูรณ์ แสดงออกถึงความตระหนักและรอบคอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ครอบครั้ว สังคมได้ เป็นอย่างดีปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและน่านับถือ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีวุฒิภาวะทาง อารมณ์

2.2 ลักษณะของผู้ใหญ่

ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้น สิ่งที่สำคัญ คือ ควรจะต้องทราบ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างเด็ก ผู้จัดและออกแบบการเรียนการสอนนั้น จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่อย่างชัดเจน เพราะหากไม่ทำความเข้าใจแล้วจะไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใหญ่ได้ ส่งผลต่อเนื้อหาการเรียนรู้อาจมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของผู้ใหญ่นั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย ลักษณะที่สำคัญที่มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Brookfield (1986) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ไว้ 6 ประการ รายละเอียดประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่ไม่ใช่ผู้เริ่มเรียนรู้ แต่เป็นการเรียนรู้มาแล้วตลอดชีวิต ผู้ใหญ่มีพัฒนาการการเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง
2. ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้อ ประสพการณ์ของผู้ใหญ่จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านไปในอดีตจึงมีความสำคัญ และถือเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้เป็นอย่างมากสำหรับผู้ใหญ่
3. ผู้ใหญ่มาเรียนตามความสนใจ ดังนั้นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใหญ่ เป็นสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพราะผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่ตนเองสนใจ
4. ผู้ใหญ่นำความคาดหวังมากำหนดกระบวนการเรียนรู้ ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังผู้ใหญ่ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้
5. ผู้ใหญ่สนใจที่จะเรียน เพื่อนำมาพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัว ซึ่งจะเกี่ยวกับเรื่องการดำรงชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งหากเป็นเรื่องที่ออกนอกความสนใจผู้ใหญ่ จะไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้

อุ้นตา นพคุณ (2527) ได้เสนอแนวคิดหลักการแบ่งวัยผู้ใหญ่ โดยใช้ผสมผสานระหว่างแนวคิดนักวิชาการต่างประเทศ และการแบ่งวัยแบบไทยๆ ออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกหรือปฐมวัย 17-25 ปี ถือเป็นวัยที่มีความสมบูรณ์ของร่างกายมากกว่าช่วงอื่นๆ มีการเคลื่อนไหวและมีกล้ามเนื้อที่เจริญที่สุด มีความสามารถทางด้านร่างกายสูง เช่น การใช้สายตา การได้ยิน ผู้ใหญ่วัยนี้กล่าวได้ว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ที่กำลังก้าวผ่านไปยังผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ สังคมเกิดการยอมรับในเรื่องต่างๆ เช่น การบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหาร การสมรส เป็นต้น

2. ผู้ใหญ่วัยสร้างตัว 25-40 ปี ผู้ใหญ่วัยนี้ไม่ค่อยเกิดการเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านร่างกาย แต่ในด้านสังคมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก เพราะเป็นระยะเริ่มของการทุ่มเทกำลังแรงกำลังกายในการประกอบอาชีพ เพื่อวางรากฐานให้ตนเองและสร้างฐานะทางครอบครัว ภารกิจที่สำคัญของวัยนี้ ได้แก่ การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ครอง สร้างชีวิตครอบครัวให้มั่นคง การเลี้ยงดูบุตร ดูแลบ้าน รับผิดชอบต่อสังคม ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยใช้ประสบการณ์และดุลพินิจที่ผ่านมามากกว่าการตัดสินใจตามผู้อื่น

3. ผู้ใหญ่มัชฌิมวัย 40-60 ปี เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเห็นได้ชัด ร่างกายเริ่มเสื่อมถอยมีสุขภาพอ่อนแอที่แย่งลง และมีโรคภัยต่างๆ ผิวน้ำหนักน้อยลง ความสามารถทางสายตา และพลังต่างๆ ลดลง ในสังคมไทยให้ความเคารพกับผู้ใหญ่ในวัยนี้ในเรื่องของความอาวุโส

4. ผู้ใหญ่ปัจฉิมวัย 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยแห่งชีวิต ถือเป็นช่วงวัยที่สะสมประสบการณ์มาอย่างมากมาย สามารถมองชีวิตด้วยความเป็นจริงและปลงชีวิต ในด้านร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ระบบย่อยอาหารผิดปกติ สายตามีประสิทธิภาพลดลง ความสามารถในการได้ยินและความสามารถในการจำก็ลดลงเช่นกัน ซึ่งจะมีผลทำให้เข้าสังคมน้อยลง แต่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น เข้าวัดมากขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงวัยยังได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับมอบหมายงานให้ดูแลบุตรหลาน และเด็กเล็ก และเป็นที่ปรึกษาให้กับครอบครัว

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 วัย โดยคำนึงถึงภารกิจด้านพัฒนาการ คือ

1. ผู้ใหญ่วัยต้น (Early Adulthood) เป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก มีอายุตั้งแต่ 18-35 ปี มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การเลือกคู่ชีวิต การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ชีวิตอย่างมี

ความสุข เริ่มสร้างบ้าน และฐานะ ประกอบอาชีพ และเริ่มเข้าสังคมรวมถึงมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. ผู้ใหญ่วัยกลางคน (Middle Adulthood) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 35-60 ปี มีสิ่งที่จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อให้สังคมยอมรับ เช่น รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม สร้างและพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด เรียนรู้คู่ครอง เพื่อให้เข้าใจกันมากขึ้น เกิดการยอมรับให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

3. ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ (Later Maturity) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีหน้าที่พัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเสื่อมของร่างกายได้ ปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณอายุ และการมีรายได้ที่น้อยลง การปรับตัวให้รับได้กับการตายจากไปของคู่ครอง และคบสมาคมกับผู้สูงอายุด้วยกัน

จากการศึกษาพบว่าลักษณะของผู้ใหญ่จะแตกต่างกันหลากหลายออกไปแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ความคาดหวัง และภูมิหลัง เป็นต้น ดังนั้น การที่จะจัดการเรียนการสอนให้กับผู้ใหญ่ข้อคำนึงที่สำคัญคือ ต้องพิจารณารายละเอียดอย่างรอบคอบ ไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้ เฉกเช่นเดียวกับการเรียนการสอนผู้ใหญ่ในสมัยที่เท่าเทียมกับการเรียนการสอนแบบเด็ก และมีวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนทำให้เกิดความล้มเหลวในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ผ่านมา หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ นั่นก็คือ ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะนั่นเอง

ดังนั้น นอกจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความหมาย และลักษณะของผู้ใหญ่แล้วในเรื่องการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำเป็นต้องเข้าใจ แนวคิด ทฤษฎีของการเรียนรู้ เพื่อนำมาประกอบการจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพสูง

2.3 ความแตกต่างระหว่างการสอนเด็กกับผู้ใหญ่

การดำเนินการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ที่เข้ารับบริการ และเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น นักการศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรต้องเข้าใจลักษณะ และวิธีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ดังที่ Knowles ได้เสนอเนื้อหาสาระทฤษฎี Andragogy ว่าเมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะ บุคคลดังกล่าวจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มโนทัศน์การรับรู้ของตนเอง เปลี่ยนแปลงจากผู้ที่มีบุคลิกภาพต้องพึ่งพาผู้อื่น ไปสู่ผู้ที่สามารถนำตนเองได้
2. บุคคลเหล่านี้สะสมประสบการณ์ความรู้มากมายจนสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้อันทรงคุณค่า
3. ความพร้อมที่จะเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งไปสู่ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม
4. การรับรู้ในเรื่องของเวลา มีการเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่มีมุ่งนำความรู้ไปใช้ในอนาคต สู่อำนาจนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน และแนวทางการเรียนรู้เปลี่ยนจากเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การลงมือปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง

Knowles (1980) ได้ให้นิยามของ Andragogy ว่าเป็น “ศาสตร์และศิลป์ของการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มโนภาพต่อตนเอง Self-concept

เมื่อบุคคลเจริญเติบโตและมีวุฒิภาวะมากขึ้น มโนภาพต่อตนเองเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเอง ตามความเชื่อของ Knowles คือ เมื่อบุคคลได้บรรลุถึงการควบคุมและนำตนเองได้ บุคคลนั้นได้เป็นผู้ใหญ่ และสิ่งที่เกิดตามมาคือ บุคคลเกิดความต้องการทางจิตใจที่จะให้ผู้อื่นมองตนว่า ตนสามารถควบคุมและนำตนเองได้ ดังนั้นหากในสถานการณ์ใดที่ไม่ได้รับโอกาสที่ควบคุม และนำตนเอง จะเกิดความตึงเครียดขึ้น และแสดงปฏิกิริยาที่โกรธเคืองและต่อต้าน

2. ประสบการณ์ Experience

เมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะขึ้น บุคคลนั้นยังมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ทำให้เป็นแหล่งทรัพยากรอันทรงคุณค่าของการเรียนรู้ และในขณะเดียวกันประสบการณ์เป็นพื้นฐานที่เปิดกว้างเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่

3. ความพร้อม Readiness

ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เมื่อรู้สึกว่าจะสิ่งนั้น จำเป็นต่อบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตนไม่ว่าในฐานะที่เป็นคนงาน คู่สมรส ผู้ปกครอง สมาชิกขององค์กร ผู้นำ และผู้ใช้เวลาว่าง ฯลฯ

4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ Orientation to learning

เด็กมีแนวโน้มยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ หากผู้ใหญ่มีแนวโน้มยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ทั้งนี้ เนื่องจากเวลา กล่าวคือ เด็กมองว่าเป็นเรื่องของอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น หากผู้ใหญ่มองว่าเวลาเป็นเรื่องของระยะเวลาที่ใกล้ตัว ความรู้นั้นจะต้องนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีในปัจจุบัน ไม่ใช่รอการนำไปใช้ในอนาคต

Knowles (1984) ยังได้เสนอให้ใช้กระบวนการเรียนการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ ชักชวนให้ผู้สนใจเข้าร่วมในโปรแกรม โดยการแจ้งข่าวสารทางจดหมาย การออกทางวิทยุ และโทรทัศน์ การจัดการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ การจัดให้มีการประชุมสัมมนา

การจัดสภาพห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจ อำนวยความสะดวกสบายด้านโต๊ะ ที่นั่ง วัสดุอุปกรณ์การศึกษา การถ่ายเทอากาศ แสงสว่างให้เพียงพอ การจัดบริการเครื่องดื่ม ฯลฯ

ควรมีการปฐมนิเทศให้การต้อนรับและแนะนำสมาชิก สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง มีความเป็นมิตร

2. การจัดโครงสร้างขององค์การ เพื่อดำเนินการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน

จัดให้มีการประชุมลงความเห็นกันภายในกลุ่มเล็กให้ผู้เรียนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผนการเรียนรู้ตั้งแต่จุดเริ่มต้น ครูจะต้องรู้จักการดำเนินงานกลุ่ม เทคนิคของการอภิปราย บรรยาย การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีให้คงอยู่ในกลุ่ม ให้ร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมมือกันทำงานสูง และมีความสัมพันธ์กันแบบเปิดเผยเชื่อถือใจกัน มีอิสระเสรีภาพ ดังนั้นทฤษฎี และทักษะเกี่ยวกับการบวนการกลุ่มในจิตวิทยาสังคมจะนำมาใช้ได้

3. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้

งานในขั้นนี้เริ่มต้นจากการสร้างเกณฑ์สมรรถภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจได้มาโดยผลของการวิจัยจากแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์งาน วิเคราะห์อาชีพ หรือวิเคราะห์หลักสูตร ต่อจากนั้นจึงประเมินสภาพปัจจุบันของผู้เรียนว่า เขายังบกพร่องสมรรถภาพอะไรในด้านต่างๆ และการตัดสินใจพิจารณาว่า ส่วนที่ผู้เรียนขาดหรือต้องการนั้น จะสนองได้โดยการศึกษาอย่างไรบ้าง และจะทำให้ผู้เรียนยอมรับ หรือตระหนักในความต้องการนั้นอย่างไร

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน

การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ที่นิยมใช้กันในการสอนในระบบโรงเรียน ตามทฤษฎีของเมเจอร์ (Mager) ไม่เป็นที่นิยมใช้กันในการสอนผู้ใหญ่ เพราะในการสอนผู้ใหญ่จะเน้นที่ความต้องการของผู้เรียนให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนด เป็นผู้ตัดสินใจ ทิศทางการเรียนของตนเอง ครูเป็นที่ปรึกษาช่วยคิดร่วมวางแผน กระบวนการพิจารณาที่กำหนดวัตถุประสงค์จึงเป็นวิธีการที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ทฤษฎีการให้คำปรึกษาในกลุ่มของนักจิตวิทยามนุษยนิยม เช่น คาร์ล โรเจอร์ แต่การจำแนกเป้าหมายตามประเภทของการแสดงออกตามแนวของแกนเย่ หรือ

ของ บลุ่ม ก็อาจเป็นประโยชน์เพื่อจะได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายแต่ละประเภท เช่น การจำแนกเป้าหมายของการสอน เป็นประเภทของความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม แยกกัน โนลส์ (Knowles) เสนอแนะว่า ในการกำหนดวัตถุประสงค์ต้องระบุประเภทของพฤติกรรม และเนื้อหาหรือขอบข่ายของพฤติกรรมประเภทนั้นๆด้วย เช่น ให้มีความรู้ในเรื่องอะไร ให้มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอะไร ต้องระบุทั้งสองประเภท

5. การจัดแผนการสอน

การจัดระเบียบหน่วยการเรียนรู้ โดยอาจยึดหลักความยาก ง่าย หลักส่วนรวม ส่วนย่อย หลักอะไรเกิดก่อนเกิดหลังตามเวลา หรือตามหลักของเหตุผล

การเตรียมขบวนการสอน (Model) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องต่างๆ เช่น การฝึกแก้ปัญหา การฝึกการตัดสินใจ การฝึกแสดงบทบาท การฝึกทักษะ และทัศนคติ ฯลฯ

การจัดรูปแบบการเรียนรู้จะให้เรียนเป็นกลุ่ม หรือให้เรียนเดี่ยว หรือเรียนในรูปแบบของกิจกรรมทางสังคม เรียนในแบบของการให้คำปรึกษา การนิเทศ หรือจัดการเรียนหลากหลายรูปแบบ

6. การดำเนินการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับทางเลือกเทคนิคการสอน และการใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนอย่างไรจึงจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ การสอนในแต่ละหน่วยและกลวิธีจึงใจผู้เรียนให้มีส่วนร่วมแนะนำวิธีที่ดีที่สุด ให้ผู้เรียนรับผิดชอบในการเรียนการสอน บทบาทของครูในการเรียนการสอนคือ การเป็นทั้งนักเทคนิคและแนะนำวิธีที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยมากที่สุด บทบาทของครูในฐานะเป็นวิทยากร เป็นผู้แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนรู้แนะนำวิธีการ และวัสดุเมื่อผู้ใหญ่อต้องการ และเป็นผู้คอยเชื่อมโยงความรู้จากที่เรียนในหน่วยก่อนและหน่วยต่อไป

7. การประเมินผลผู้เรียน

เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้วางแผนไว้ตั้งแต่แรกเพียงไร อะไรเป็นอุปสรรคปัญหา งานของครูผู้สอนผู้ใหญ่ในขั้นนี้เหมือนกับงานการ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนในงานขั้นที่สามนั่นเอง ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ในขั้นนี้เป็นการสำรวจวิเคราะห์อีกครั้ง (Rediagnosis) เพื่อเปรียบเทียบกับความสามารถก่อนเข้าเรียนโปรแกรม เป็นการวัดความเจริญก้าวหน้า หรือประสิทธิภาพของการสอนของครูด้วย

ครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม และความสามารถที่ต้องการวัด เช่น ระดับความรู้ความคิด ความเข้าใจ ความสามารถทางปัญญา (Cognitive Domain) ความชอบ

ความสนใจทัศนคติ (Affective Domain) และมีความรู้ทางด้านการสร้างเครื่องมือหลักการสร้างแบบทดสอบ และการประเมินผล รวมทั้งเทคนิคการแนะแนวการให้คำปรึกษาหารือ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักในจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และตัดสินใจวางแผนการแก้ไข ปรับปรุงด้วยตนเอง

ความแตกต่างระหว่างการสอนเด็กกับผู้ใหญ่นั้น Knowles ได้ศึกษาหลักการแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ทำให้ Knowles ได้พัฒนาแนวคิดของตนเองขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการสอนเด็ก (Pedagogy) และการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) โดยมีสมมติฐาน ดังนี้ (Knowles, 1989, 1990, 2005)

1. ความต้องการในการเรียนรู้ (Need to know)

เด็กมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ครูสอนหน้าชั้นเรียน เพื่อเป้าหมายในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ในด้านการนำความรู้ไปแก้ปัญหา นั้น เด็กยังไม่เห็นความสำคัญเท่าใดนักแตกต่างกับผู้ใหญ่ สิ่งที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้้นั้นมีความต้องการอย่างแท้จริง กล่าวคือ การที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และหากจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผู้ใหญ่ต้องการทราบว่า จะเรียนสิ่งเหล่านั้น ไปใช้ประโยชน์อะไร

2. ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self – concept)

การเรียนรู้ของเด็กนั้น ครูชี้ให้เห็นว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อเกิดการเรียนรู้ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้น แล้วจึงทำให้เด็กมีความเข้าใจว่าตนเองนั้น จะต้องพึ่งพาคนอื่นส่วน ผู้ใหญ่นั้นมีอัตมโนทัศน์ว่าตนเองนั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี ด้วยพื้นฐานดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ใหญ่มีความคิดเห็นเป็นของตนเองและพร้อมที่จะเรียนรู้โดยการชี้แนะ ชี้นำตนเองได้

3. ประสบการณ์ (Learner's experience)

ในการเรียนการสอนสำหรับเด็กนั้น ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ยังไม่มี ความจำเป็นแต่ ประสบการณ์ของผู้สอนและประสบการณ์จากการอ่านหนังสือ ตำราจะมีความสำคัญกว่ามาก ดังนั้นแล้วการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเด็กจึงเป็นการบรรยายให้ผู้เรียนเห็นภาพ การใช้จินตนาการ รวมถึงสื่อประเภทภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กส่วนประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้น มีความสำคัญมากในการเรียนรู้ เนื่องจาก ผู้เรียนผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเก็บสะสมขององค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งส่วนต่าง ๆ เหล่านี้เองมีผลอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากของผู้เรียนคือ ประสบการณ์ ดังนั้น แล้วการจัดหรือส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนผู้ใหญ่ เทคนิคสำคัญจึงจะเป็นการเน้นประสบการณ์ หรืออาจจะเป็นการเรียนรู้โดยการอภิปรายให้ผู้เรียน

ผู้ใหญ่ได้แสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติไปด้วยพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ไปด้วย

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to learn)

ความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กนั้น มีความพร้อมหรือไม่มีความพร้อมก็ต้องเรียน ดังนั้น การเรียนรู้ก็คือ ต้องมีความพร้อมที่จะต้องสอบให้ผ่านผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้ใหญ่เห็นว่าควรต้องรู้ หรือสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ดังจะเห็นได้จากพัฒนาการตามช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงจากผู้ใหญ่ตอนต้นไปยังตอนกลางและปลายนั้น ทำให้ผู้ใหญ่ต้องเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ ดังนั้น แล้วความสำคัญของช่วงเวลาในการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามช่วงวัย

5. เป้าหมายในการเรียนรู้ (Orientation to learn)

เด็กจะเน้นการเรียนรู้โดยเน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Subject – centered) ดังนั้น ประสบการณ์ที่ได้จากนอกห้องเรียนจึงมีความสำคัญน้อยกว่าประสบการณ์ที่ได้จากเนื้อหาวิชาเป็นหลักผู้ใหญ่มีความมุ่งหวังในเป้าหมายการเรียนรู้ที่มาจากวิถีชีวิต อาจจะรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาของตนเอง ดังนั้น การเรียนการสอนจึงควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะรูปแบบชีวิตของผู้ใหญ่หรือสถานการณ์ที่ผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องหรือพบเจอเป็นประจำ

6. แรงจูงใจในการเรียน (Motivation)

การจูงใจผู้เรียนที่เป็นเด็กให้สนใจการเรียนรู้ นั้น จะมาจากแรงจูงใจภายนอก เช่น คะแนน ผลการเรียน ความมุ่งหวังของครอบครัว เป็นต้น ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในทางตรงกันข้ามกับผู้เรียนที่เป็นเด็ก ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความมุ่งหวังจากแรงจูงใจภายในมากกว่า เช่น ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง และต้องการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นแรงจูงใจภายใน

สรุปกระบวนการ Andragogy หรือ Andragogy Process คือการสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การสร้างโครงสร้างองค์กรให้มีส่วนร่วมในการวางแผน การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ การสร้างทิศทางสำหรับการเรียนรู้ (การกำหนดวัตถุประสงค์) และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2.4 การสอนผู้ใหญ่

Knowles (1962) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่

(Role of the teacher)

1. ผู้เรียนมีความรู้ลึกต้องการที่จะเรียนรู้
 - 1.1 ผู้สอนจะต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้
 - 1.2 ผู้สอนจะช่วยดึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนออกมา
 - 1.3 ผู้สอนจะช่วยผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง ระหว่างความสนใจและความสามารถที่ทำได้
 - 1.4 ผู้สอนจะช่วยผู้เรียนในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ลักษณะของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น การอำนวยความสะดวกความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือ ความเป็นอิสระ และการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 2.1 ผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองและบรรยากาศของความผ่อนคลาย สบายใจ
 - 2.2 ผู้สอนต้องยอมรับความคิดเห็น รวมไปถึงทัศนคติของผู้เรียน
 - 2.3 ผู้สอนต้องหากลวิธีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยการสร้างกิจกรรมที่ต้องร่วมมือกัน
 - 2.4 ผู้สอนต้องแนะนำแหล่งความรู้ที่มีและทำให้ผู้เรียนเชื่อว่าสามารถแสวงหาความรู้ร่วมกันได้
3. ผู้เรียนรู้เป้าหมายของตนและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว
 - 3.1 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของผู้เรียน
4. ผู้เรียนจะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งรวมถึงการวางแผน และจัดการเรียนรู้ของตน
 - 4.1 ผู้สอนแลกเปลี่ยนแนวความคิดและความเป็นไปได้ในการวางแผนประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้ง เลือกรูปแบบในการศึกษา และวิธีการเรียนรู้
5. ผู้เรียนมีความร่วมมือในกระบวนการเรียนรู้

5.1 ผู้สอนคอยแนะนำ แนะนำประกอบการจัดระเบียบความคิดของผู้เรียน รวมทั้ง แลกเปลี่ยนความรับผิดชอบในกระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกัน

6. กระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน

6.1. ผู้สอนจะต้องดึงเอาประสบการณ์ของผู้เรียนมาเป็นแหล่งความรู้ จากนั้น จึงจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับผู้เรียน

6.2. ผู้สอนจะปรับวิธีการนำเสนอแหล่งความรู้ที่ตนมีให้เข้ากับระดับของประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน

6.3. ผู้สอนจะต้องช่วยผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้ที่ได้ให้เกิดความหมายกับตัวผู้เรียนเอง

7. ผู้เรียนมีความตระหนักในความก้าวหน้าของตนเอง เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง

7.1 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวิธีการวัดและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ร่วมกันวางแผนไว้เป็นเกณฑ์

7.2 ผู้สอนจะต้องช่วยผู้เรียนในการพัฒนาและประยุกต์วิธีการสำหรับการประเมินผลด้วยตนเอง จากเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น

รูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogical Model) เป็นการวางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ มีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การช่วยอำนวยความสะดวกพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) แหล่งความรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีมากมายและมีความสำคัญมากกว่าการสอนในชั้น ดังนั้น แล้วการแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จึงจะทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ (Andragogical process) ผู้สอนที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวก มีหลักในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน (Knowles, 1968, 1990; Jarvis, 2001) ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมให้บรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในด้านกายภาพ จิตวิทยา และความเป็นมนุษย์ ดังนี้

- 1.1 การเคารพ และยอมรับในความแตกต่างของผู้เรียนด้วยตนเอง
- 1.2 การสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้
- 1.3 การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

- 1.4 การสนับสนุนและการยอมรับ
 - 1.5 การมีประชาธิปไตยปลละความอิสระ
 - 1.6 การผ่อนคลาย
 - 1.7 การให้เกียรติความเอื้ออาทรการยอมรับซึ่งกันและกัน (Humanness)
2. ส่งเสริมผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน
 3. ส่งเสริมให้เกิดการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองตามที่ผู้เรียนมีความสนใจ
 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้ของตนเอง
 6. ช่วยผู้เรียนในการในการปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ที่วางไว้
 7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนที่ตนเองวางแผนไว้

นอกจากบทบาทของผู้สอนที่จะต้องทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แล้วผู้เรียนผู้ใหญ่ ก็ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองด้วย ซึ่งผู้เรียนมีบทบาท (Knowles, 1990) ดังนี้

 1. ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ (Diagnosis) ในการเรียนรู้ของตนเอง
 2. จากนั้นผู้เรียนจะต้องวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการเรียนรู้บางส่วน
 3. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นการร่วมมือกัน และเป็นความรับผิดชอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
 4. ผลการเรียนรู้ที่ตั้งขึ้น และการประเมินผลการเรียนรู้นั้นเป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบของส่วนหนึ่งของผู้เรียน
 5. การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนผู้ใหญ่จะต้องใช้เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ และการเรียนรู้นั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน จึงจะมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่

สุนทร โคตรบรรเทา (2526) การสอนผู้ใหญ่ที่มีลักษณะที่แตกต่างกันนั้นต้องคำนึงถึงเรื่องการใช้เทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้ใหญ่ ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

1. สนใจในเรื่องที่นำไปใช้ได้ทันที ผู้สอนต้องสอนในสิ่งที่เป็นจริง ใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมหรือใช้ของจริงให้มากที่สุด หรือสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

2. การเข้าใจตนเองน้อย ครูต้องส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียนยอมรับนับถือ ผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตัดสินใจในสิ่งที่เรียน และนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้เป็น ประโยชน์

3. ระบบค่านิยมต่างกัน ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับชีวิตจริง และทักษะของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการอภิปรายหาเหตุผล ไม่ควรลงความคิดเห็น

4. ปกป้องปมด้อยของตนเอง ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มักซ่อนเร้น หรือปกปิดปมด้อย ของตนเองเกี่ยวกับความไม่รู้ ไม่อยากให้ผู้อื่นเห็น แต่ในฐานะที่เป็นผู้สอนผู้ใหญ่ ต้องทราบในเรื่อง นี้ การปกปิดปมด้อยของตนเองอาจมีหลายวิธี การหาเหตุผลมาอ้าง เช่น เวลาให้เขียนชื่ออาจบอก ว่ามือเจ็บ สีมเอาแว่นตามมา หลบหลีกเป็นการเลี่ยงหรือหลบไปนั่งหลังห้องเวลาที่ครูถาม เป็นต้น

เมื่อผู้สอนทราบลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่เหล่านี้แล้ว ต้องหาวิธีหรือเทคนิคต่างๆ เพื่อไม่ให้ผู้ใหญ่เกิดปมด้อยหากแต่ต้องยอมรับลักษณะดังกล่าว พยายามช่วยให้ผู้ใหญ่มีความ พยายามที่จะเรียนรู้ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการตั้งเป้าหมาย และการทำอะไรให้ดีขึ้น ผู้ใหญ่ ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ง่ายและทำได้สำเร็จ เป็นต้น

สรุปแล้วในการสอนผู้ใหญ่ นั้น ผู้ใหญ่แต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้สอนควรที่จะต้องทราบลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ โดยต้องหาวิธีหรือเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้ เรียนรู้ในสิ่งที่ง่ายและสามารถทำได้สำเร็จ ซึ่งมีวิธีการต่างๆมากมาย ควรจะสอนผู้ใหญ่ในเรื่องที่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที หรือผู้สอนต้องส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียน เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีความ เข้าใจในผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว จะส่งเสริมทำให้ผู้ใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนได้ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5 การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

Knowles (1984) ได้เสนอลักษณะการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนรู้ผู้ใหญ่สามารถ สรุปได้ดังต่อไปนี้ ผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างลึกซึ้งที่จะรู้ว่าทำไมเขาต้องเรียนรู้เหล่านี้ และเรื่องนี้ ถือว่ามีความสำคัญมากต่อการศึกษาผู้ใหญ่

1. ผู้ใหญ่ปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับงานที่เขาทำอยู่ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เพื่อเขาต้องการจะนำความรู้ไปทำในสิ่งที่เขาต้องการ

2. ผู้ใหญ่เข้าสู่การเรียนรู้การสอนด้วยประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างมาก ดังนั้น ผู้ใหญ่ที่มาเรียนจะมีประสบการณ์เหมือนกัน

3. ผู้ใหญ่มีความต้องการทางจิตวิทยาที่จะนำตนเอง

Brookfield (1986) ได้อธิบายความหมายเรื่องของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าเป็น กระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมนั้นอาจจะหมายถึงการแสดงออกทางกายภาพ
2. การสะท้อนกิจกรรม คือ การถกเถียง การโต้เถียง
3. การร่วมกันวิเคราะห์กิจกรรม
4. การสร้างกิจกรรมใหม่
5. การสะท้อนไปข้างหน้า
6. การวิเคราะห์ความร่วมมือ

ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น จะมีการเรียนรู้ทางธรรมชาติแต่ละคนที่แตกต่างกันและแตกต่างจากเด็ก ซึ่งธรรมชาติของผู้ใหญ่จะมีดังต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่ต้องการที่จะชี้นำตนเอง โดยขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์รอบตัวที่ตนเองพบเจออยู่

2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการเรียนการสอน ผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองที่มีอยู่ในการเรียนการสอน ไม่ที่จะเป็นการแก้ปัญหา หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3. ผู้ใหญ่จะตระหนักเฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตในการเรียนรู้เท่านั้น และเรียนรู้มาเพื่อที่จะนำมาแก้ไขปัญหา เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ใหญ่

4. ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถจะนำไปเพิ่มพูนความรู้ได้ หรือต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ไขในบางปัญหาที่กำลังประสบอยู่

ภาพรวมของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ โดยทั่วไปจะมีประเด็นหลักที่สำคัญอยู่ 4 ประเด็น โดยแต่ละประเด็นจะกล่าวถึงหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเน้นในกระบวนการที่ผู้ใหญ่อสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายและดำเนินให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้ด้วยตนเอง เกิดการตัดสินใจ และสามารถประเมินผลความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง

2. การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ จะเป็นรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งจะเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ โดยจะเป็นการคิดแบบแยกแยะเหตุผลเพื่อหาความคิดเห็น ความทรงจำของการรับรู้ทำให้ผู้ใหญ่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและการวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ

2.1 เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ตั้งคำถาม และกำหนดกรอบสมมติฐานใหม่ สิ่งที่ไม่ถูกต้องจะถูกแทนด้วยสิ่งที่เป็นปัญหา

2.2 ผู้ใหญ่เลือกมุมมองที่มีมาก่อนเพื่อเห็นขอบแนวคิด ด้วยการปฏิบัติ และรูปแบบของเหตุผลและทฤษฎี

2.3 กระบวนการที่ผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่า การยอมรับในคุณค่าวัฒนธรรม มีความเข้าใจในลักษณะเด่นของตนเอง

3. การเรียนรู้ประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะเกี่ยวกับภูมิหลังของประสบการณ์ และประสบการณ์จะถูกนำมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ ใช้อ้างอิง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึง เช่น กรณีศึกษา เกม บทบาทสมมติ มีมุมมองที่เป็นอันตราย 2 ประการ คือ

3.1 ประสบการณ์ที่ได้รับไม่ใช่เป็นสิ่งที่ เป็นกลาง เป็นประสบการณ์ที่ค่อนข้างจะมีกรอบมีขอบเขต

3.2 ปริมาณหรือช่วงเวลาของประสบการณ์ บางเรื่องไม่ได้เป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้มากขึ้น แม้จะใช้ช่วงเวลาที่นานกว่าก็ตาม

4. การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ความสามารถของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นก็เพื่อสร้างทักษะให้เกิดขึ้น และการเรียนรู้ทุกๆปัญหาจากการจัดกิจกรรม

Brookfield (1986) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หมายถึง การกำหนดทิศทางด้วยตนเอง การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรเป็นโครงสร้างการฝึกอบรมในการพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการมอบอำนาจให้ผู้ใหญ่ เมื่อผู้ใหญ่ได้รับแรงกระตุ้นเขาจะตระหนักว่าเขามีความยอดเยี่ยมในตนเอง นอกจากนี้ Brookfield ยังเตือนในประเด็นอื่นๆอีกที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้ใหญ่ เช่น ปัจจัยทางวัฒนธรรม เป็นต้น เราไม่

สามารถนึกเอาเองได้ว่าผู้เรียนผู้ใหญ่สามารถที่จะชี้นำตนเองได้ ดังนั้นต้องพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องให้ความช่วยเหลือในการชี้นำตนเอง โดยพิจารณาควบคู่ไปกับแรงจูงใจ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ในภาพรวมของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้น Brookfield ได้เสนอว่า กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ประการ เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่บรรลุตามเป้าหมาย ดังนี้ คือ

1. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
2. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
3. ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่
4. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
5. กำหนดทรัพยากรและวิธีการจัดการทรัพยากร
6. กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ
7. การติดตามประเมินผล

และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะมีความแตกต่างกันในแต่ละตัวบุคคล ซึ่งจำเป็นที่จะต้องรู้หลักการที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มี 6 ประการ ดังนี้

1. การเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล
2. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ
3. การเลือกและสะท้อนกลับของกิจกรรม
4. ความร่วมมือ
5. การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุมีผล
6. การสนับสนุนและชี้นำตนเอง

สิ่งสำคัญสิ่งแรก คือ แรงจูงใจ ลักษณะของผู้ใหญ่ คือ จะมีความกระตือรือร้นและชอบที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย และการประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรทำให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่รู้สึกว่าคุณบังคับ เพราะจะทำให้การมีส่วนร่วมลดน้อยลง

สิ่งที่สอง คือ การให้ความเคารพซึ่งกันและกันในการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรให้ความเคารพซึ่งกันและกันภายใต้การมีส่วนร่วม หากไม่มีการเคารพซึ่งกันและกันจะนำมาซึ่งความอึดอัด และทำให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วม แต่ไม่ได้จะห้ามไม่ให้มี

การวิพากษ์และสะท้อนกลับในขณะที่มีการอภิปราย ยังสามารถทำได้เพราะถือว่าการให้คุณค่าต่อตนเองกับผู้ร่วมเรียนทุกคน ดังนั้น บรรยากาศในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างความท้าทาย รวมถึงบรรยากาศที่เป็นอิสระ รู้สึกสะดวกสบายให้กับผู้เรียนผู้ใหญ่จึงเป็นสิ่งสำคัญ

สิ่งที่สาม ความมีใจในการร่วมมือ การศึกษาผู้ใหญ่ การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันถือเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สอนจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ควรจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดเตรียมเนื้อหา หรือข้อมูลสนับสนุน และสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนได้

สิ่งที่สี่ การปฏิบัติและการสะท้อนกลับ เป็นเรื่องของหลักการแสดงออก และความสัมพันธ์ของการทำงาน เหมือนที่ Paula Freire กล่าวว่า วัตถุประสงค์ทางการศึกษาไม่ได้หมายความว่า เป็นการเริ่มต้น แต่เพื่อค้นหาเนื้อหาการเรียนการสอนต่างหาก และควรนำมาปรับเปลี่ยนให้ก้าวไปข้างหน้า เพื่อการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้นของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น การปฏิบัติและการสะท้อนกลับกระบวนการนี้ เป็นหลักสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

สิ่งที่ห้า การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีหลักการที่สำคัญของการใช้เหตุผลกับสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อน แล้วมีความคล้ายคลึงกัน การศึกษาเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีวิจารณญาณ

และสิ่งที่หก การกำหนดทิศทางด้วยตนเอง ในการศึกษาของผู้ใหญ่นั้น จะมีการพัฒนาทิศทางด้วยการนำตนเอง และเพิ่มพลังการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้นจะมีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งตามแนวคิดของนักจิตวิทยา และนักพัฒนาศึกษาแต่ละกลุ่ม ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2543) ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อความเจริญงอกงามและพัฒนากายส่วนบุคคลในศักยภาพของตนเอง
2. เพื่อพัฒนาส่วนบุคคล และความก้าวหน้าของสังคม
3. เพื่อให้องค์การเกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการออกแบบ สร้างโครงการเพื่อการสนับสนุนให้องค์การบรรลุความสำเร็จโดยผ่านกิจกรรมพัฒนาบุคลากร
4. เพื่อการเสริมสร้างสติปัญญา มีเป้าหมายว่าการเรียนรู้มีคุณค่าในตัวของตนเอง เมื่อเกิดการถ่ายทอดความรู้ก็ยังมีคุณค่าเกิดขึ้น
5. เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นำไปสู่การปลดปล่อยจากการถูกกดขี่

โดยสรุปแล้วพบว่าผู้ใหญ่จะมีความพร้อม นำประสบการณ์ และการปฏิบัติมาใช้มากกว่าเด็ก ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนมากกว่าและสนใจวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ และสามารถสรุปผลการเรียนรู้ได้ ซึ่งหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ก็มีอยู่มากมาย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การ

สะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น

สรุปแล้วการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้จัดจะต้องทราบว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกันในแต่ละตัวบุคคล ซึ่งจำเป็นที่จะต้องรู้หลักการที่สำคัญ ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

2.6 การจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่

Knowles (2005) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ซึ่งมีสาระสำคัญต่อไปนี้

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา เขาก็จะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทั้งหลายเพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้นั้นต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situation) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) ดังนั้น การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ควรจะยึดถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ มิใช่ยึดที่ตัวเนื้อหาวิชาทั้งหลาย

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เนื่องจาก ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น วิธีการหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่ามีส่วนไหน ของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ก็คือ การมีความรู้ลึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ เพราะฉะนั้นบทบาทของครูจึง อยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกันกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้ แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่าเขาคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นการสอนนักศึกษา

ผู้ใหญ่จะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้อย่างดีพอ เช่น รูปแบบของการเรียนการสอน (Style) เวลาที่ได้ทำการสอน สถานที่สอน และประการสำคัญ คือ ความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละชั้นของผู้ใหญ่ ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. การสอนผู้ใหญ่ทุกครั้งควรกำหนดเป้าหมายทั้ง 3 ด้านเมื่อวางแผนการสอนผู้ใหญ่แต่ละครั้ง ผู้สอนผู้ใหญ่ควรกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นครบ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านความรู้สึกรู้สึก และการปฏิบัติ ในการสอนทุกครั้งเท่าที่จะทำได้ หรืออย่างน้อยหนึ่ง ภายหลังจากการเรียนรู้แล้วผู้เรียนมีความรู้ มีโอกาสฝึกปฏิบัติ จึงทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความรู้สึกรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้จึงเกิดขึ้น การดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. การเน้นเป้าหมายในแต่ละด้าน ในการเรียนแต่ละวิชาจะแตกต่างกัน ทำให้เป้าหมายการสอนอาจจะเน้นกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น การฝึกปฏิบัติ เจตคติหรือด้านความรู้ ความเข้าใจ เป็นต้น

3. เป้าหมายด้านความรู้ ควรทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในระดับลึก กล่าวคือ เรียนในระดับที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้จริง

4. การจัดฝึกอบรมทุกครั้ง ผู้สอนต้องเน้นการสร้างเจตคติที่ดีเป็นอันดับแรก ต้องปรับเจตคติให้ผู้เรียนมีความสนใจ เพราะการสร้างความรู้สึกรู้สึกที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรอยากรู้เรียนรู้ต่อไป

5. การสอนซึ่งเน้นเจตคติจะอาศัยเวลามากกว่าการสอนที่เน้นความรู้

6. การสอนผู้ใหญ่ให้ได้ผลดีต้องต้องใช้วิธีที่หลากหลาย ความหลากหลายของวิธีการสอนจะช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจมากขึ้น

7. ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนทุกครั้ง ไม่ควรใช้วิธีการสอนแบบเดิมทุกครั้ง

8. เทคนิคที่ใช้ในการสอนผู้ใหญ่แต่ละกลุ่มอาชีพจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน

9. การวางแผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนนำเสนอวิธีการสอนได้หลากหลายมากขึ้น

10. การวิเคราะห์วิธีการสอนแบบในมุมมองต่างๆ จะทำให้ผู้สอนทราบถึงจุดอ่อนของแต่ละแบบการสอนว่าคืออะไร ทำให้สามารถเลือกวิธีการสอนได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนและผู้เรียน

จากแนวคิดการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้สามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่เป็นหลัก ในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมควรมีให้ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วม วิธีการสอนหรือเทคนิคที่ใช้ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับวัย เน้นการปฏิบัติและเปิดโอกาสให้นำประสบการณ์เดิมมาใช้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ใหญ่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งนี้ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ดี สร้างบรรยากาศ กระบวนการเรียนการสอนที่ดี และความพร้อมในทุกๆด้านให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ตอนที่ 3 แนวคิดและหลักการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Gordon (1993) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กระบวนการที่นำคนที่มีความทักษะและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มารวมกลุ่มเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาในการทำงาน แล้ววางแผนในการแก้ปัญหาจากนั้นจึงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยในระหว่างการดำเนินการนั้นผู้เรียนจะมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

Inglis (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่นำผู้เรียนมาร่วมกัน เพื่อหาทางแก้ปัญหา ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียนเองและองค์กรด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียน ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะมีเนื้อหาสองประการ คือ การเจริญเติบโตและการพัฒนาของผู้เรียน รวมถึงการกระตุ้นให้แก้ไขปัญหา

Pearce (1997) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ยากลำบากได้เป็นอย่างดี โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนที่เหมาะสมกันมาร่วมเข้าด้วยกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆอย่างสุดความสามารถจากประสบการณ์

Dean (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีความสนใจในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งประยุกต์คำนึงถึงความเสมอภาคของผู้เรียน รวมถึงความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

Dotlieh and Noel (1998) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับปัญหาได้เป็นอย่างดี ถือเป็นกระบวนการที่ช่วยตอบโต้ปัญหา

Marquardt (1999) กล่าวว่า เครื่องมือที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับการเรียนรู้ ก็คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ถือเป็นกระบวนการและโปรแกรมที่เริ่มจากคนกลุ่มเล็กๆ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมาร่วมแก้ไขปัญหาแท้จริงที่เกิดขึ้น โดยเน้นไปที่การเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพมากในการแก้ปัญหา ทั้งยังเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วทั้งองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคนกลุ่มเล็กๆมาร่วมกันแก้ปัญหาขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นไปในการเรียนรู้

Rothwell (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นประสบการณ์เรียนรู้จากในสถานการณ์จริง เพื่อตอบสนองของความต้องการของผู้เรียน

McGill and Beaty (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการเรียนรู้และเป็นการสะท้อนความคิดเห็นในลักษณะต่อเนื่อง โดยกระทำเป็นกระบวนการกลุ่ม ด้วยความตั้งใจที่จะให้บรรลุเป้าหมายด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งการเรียนการสอนเกิดจากปัญหาจริง และสะท้อนประสบการณ์จริงของตน

Dilworth and Willis (2003) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กระบวนการไตร่ตรองชิ้นงาน และความเชื่อของตนในสภาพแวดล้อมที่เผชิญหน้าอยู่ โดยมีเป้าหมายเพื่อรับสิ่งใหม่ๆ

ขณะนี้การพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่างๆมีการปรับปรุงโครงสร้าง กำหนดบทบาทภารกิจใหม่ในทุกระดับ เน้นการทำงานที่มีความคล่องตัว รวดเร็ว และการบริการในแนวราบ สถานภาพของบุคคลไม่ได้ถูกกำหนดโดยตำแหน่ง แต่อยู่ที่คุณภาพและผลงานเป็นสำคัญ และจากการแปรเปลี่ยนกระแสโลก ในด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ทำให้รูปแบบในการพัฒนาองค์กรไม่อาจจะพัฒนาด้วยการฝึกอบรม (Training) เท่านั้น แต่ต้องให้บุคลากรได้ปรับเปลี่ยนแนวคิด แนวปฏิบัติในการพัฒนาบุคคล ดังนั้นในองค์กรจึงต้องคำนึงการเรียนรู้ และสร้างความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้องค์กรอยู่ได้ และเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ปัจจัยจำเป็นหลักอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์กรให้สู่องค์กรเอื้อการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ คือ การส่งเสริมให้บุคลากรสร้างองค์ความรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่ต้องแก้ปัญหา

อย่างตรงไป และควรมีการวางแผนอย่างรัดกุม (Marquardt,1999; ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2545; วีรวัฒน์ บันนิตามัย, 2545)

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ว่าเป็นพื้นฐานจากการที่ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาในการทำงาน หรือปัญหาในชีวิตจริง แล้วต้องการที่หาคำตอบให้กับปัญหานั้น โดยพยายามจากการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหานั้นๆ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความคิด ทักษะคิด ค่านิยมของตนเองขึ้นมา โดยผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหของตนเอง และหาคำตอบด้วยตนเองโดยการลงมือปฏิบัติจริงทั้งสถานการณ์จริงหรือจำลองก็ตาม ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย หรือการสะท้อนความคิดเห็นของตนออกมาก็ตาม การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงเป็นความพยายามเชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีและการปฏิบัติ เป็นการนำเอาความรู้ใหม่เขารวมกับความรู้เดิม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล

จากความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการนำคนที่มีทักษะ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันมารวมกลุ่มเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ขณะปฏิบัติงานจริง โดยผู้เรียนจะเป็นทั้งผู้เรียน และผู้สอนในเวลาเดียวกัน โดยผู้เรียนคนไหนมีความถนัดในการเรียนเรื่องใดก็ทำหน้าที่สอนในเรื่องนั้นๆ จากนั้นจะเข้าไปปฏิบัติจริง และมีการพบปะกันเป็นระยะๆ เพื่อประเมินผลความก้าวหน้า จนสรุปได้ว่า เกิดทักษะในการทำงานกันเป็นอย่างดี และสามารถแก้ปัญหของการเรียนการสอนได้ในที่สุด ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงเป็นการเรียนรู้ขณะทำงาน ทำงานไปด้วยเรียนรู้ไปด้วยโดยใช้ปัญหาจริงจากสถานการณ์จริงในสภาพชีวิตที่เป็นจริง เป็นกระบวนการกลุ่มมาร่วมกันสะท้อนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้นเป็นการเรียนรู้จากการเผชิญปัญหาจริง ใช้คำถามเพื่อสร้างความรู้ แสวงหาคำตอบเพื่อตอบคำถาม จากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เกิดการวิพากษ์ ไตร่ตรอง ทบทวน สะท้อนความคิดออกมา และเป็นการทำงานร่วมกันคิดของผู้เรียนด้วยกัน

3.2 แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Revans (1982) นักวิชาการชาวอังกฤษเป็นผู้ริเริ่มในการนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยเสนอว่าวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการพัฒนาการ จัดการ ก็คือการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งมีสมการเรียนรู้ ดังนี้

$$L = P + Q$$

Learning = Programmed + Questioning

เมื่อ L คือ การเรียนรู้

P คือ ความรู้ คำชี้แนะแบบเดิมที่ให้ไว้เพื่อเป็นแนวทางอาจได้มาจาก หนังสือ การบรรยาย กรณีศึกษา หรือสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

Q คือ มุมมองที่ได้จากการถาม หรือคิดใคร่ครวญ

ตัวเชื่อมสำคัญที่สุดของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือผู้เรียนมารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหา เป้าหมายคือแก้ปัญหาให้บรรลุผล แต่คุณค่าแรกเริ่มก็คือ การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น

Revans มองว่า P สามารถแปรผันไปได้ตลอดเวลา ซึ่งดูเหมือนอาจจะละทิ้งความรู้ที่มีอยู่เดิมทิ้งไป แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้ทิ้ง P ไปแต่ยังคงใช้ในการแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ Revans ยังเชื่ออีกว่า กระบวนการในการตั้งคำถามควรตรงไปตรงมา ซึ่งมีทางอยู่มากมายที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามที่มีความหมายเกิดขึ้น

Mcgill and Beaty (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการกระทำและการสะท้อนความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มจะใช้เวลาในการไตร่ตรองคิดแก้ปัญหาของตนเอง หลังจากที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นภายในกลุ่มแต่ละคนเรียนรู้ด้วยกันและกันจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และการสะท้อนความคิดเห็นในประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งทำให้เกิดทางเลือกใหม่ๆ ในการแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่ใช่แค่การทำซ้ำรูปแบบเดิม

Marquard (1999) ได้เพิ่มสมการจากเดิมให้กลายเป็น

$$L = P + Q + R + I + R$$

เมื่อ R คือ Reflection การคิดทบทวน

I คือ Implementation การแก้ไข หรือทดลองเพื่อการเรียนรู้

ดังนั้น สรุปว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น เกิดจากผู้เรียนที่ตั้งคำถาม ซึ่งเป็นกระบวนการกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้ รวมถึงได้คิดทบทวนเรื่องที่กำลังได้เรียนรู้ และมีการปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอนร่วมกัน

3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ถึงแม้ว่าแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะเน้นถึงเรื่องการจัดคำถาม การคิดทบทวน และการปฏิบัติแล้ว แต่ก็ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอขั้นตอนของการเรียน การสอนที่ปฏิบัติแตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย เช่น

Pedler (1991) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นวิเคราะห์โดยการสังเกตและทบทวนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่าปฏิบัติสิ่งใดไปแล้วผล เป็นอย่างไร ขั้นเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์นั้นๆหลังจากที่วิเคราะห์ประสบการณ์เรียบร้อยแล้ว ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการตามความเข้าใจที่เกิดขึ้นใหม่ และ ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

สอดคล้องกับบทความ Action Learning Model (2002) สรุปรูปแบบของการ เรียนรู้จากการปฏิบัติโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหา การทำแผนปฏิบัติการและลง มือปฏิบัติ การตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป และการคิดทบทวนและประเมินผล

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งสองแนวคิดทำให้เห็นว่า หลักการ ของการเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการปฏิบัติตาม แผน และการคิดทบทวนเพื่อตัดสินใจในการปฏิบัติขั้นต่อไป นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่ออกมา อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น ได้แก่ Gordon (1993) ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม
2. จัดกลุ่มผู้เรียนโดยแต่ละกลุ่มให้ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถ ที่แตกต่างกันออกไป
3. ร่วมกันกำหนดหัวข้อที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ
4. ฝึกทักษะตามที่กำหนดไว้
5. หากพบปัญหาอาจจัดเป็นกลุ่มย่อยศึกษาเฉพาะกรณีได้
6. เมื่อฝึกปฏิบัติไปได้ระยะหนึ่ง จะต้องจัดประชุมกลุ่มอีก เพื่อประเมิน ความก้าวหน้า และวางแผนการเรียนรู้ในขั้นต่อไป
7. ปฏิบัติซ้ำตามขั้นตอนเดิมจนกว่าการเรียนรู้จากบรรลุเป้าหมาย
8. ทำเอกสารเพื่ออธิบายกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้ประโยชน์ในการ พัฒนางานต่อไป

สุชาติ รั้งสินันท์ (2545) ได้เสนอว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จะช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร ตั้งแต่ในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร จึงเป็นเครื่องมือหรือเทคนิคที่มีประโยชน์สำหรับการปรับปรุงการดำเนินงาน การเรียนรู้ และการคิดค้นสิ่งใหม่สำหรับอนาคต การทำงานเป็นทีม การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาตนเองในการตัดสินใจ ทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่น การรับฟัง การสื่อสาร ภาวะผู้นำและการสร้างความมั่นใจ ซึ่งมีขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

1. กำหนดกลุ่ม หรือแบ่งกลุ่มสมาชิกการเรียนรู้จากการปฏิบัติออกเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 7 คน และควรมีตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

2. มีการประชุมกลุ่มแต่ละกลุ่ม และสรุปการประชุมทุกกลุ่มว่าจะศึกษาปัญหาใด และต้องเป็นปัญหาที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าใจและยอมรับร่วมกัน

3. งานของกลุ่มที่ต้องทำร่วมกันคือ อธิบาย อภิปราย สภาพของปัญหา สาเหตุของปัญหา เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา ระบุแผนการดำเนินงานและแผนการทดลองลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

4. แต่ละกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการโดยจัดทำเป็นโครงการลงมือปฏิบัติที่มีการระบุเป้าหมายการเรียนรู้ ผลผลิตของการเรียนรู้ การดำเนินการเพื่อให้สำเร็จ ระยะเวลาของการดำเนินการ และงบประมาณที่คาดว่าจะใช้

5. แต่ละกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งสมาชิกทุกคน ผู้เชี่ยวชาญและผู้อำนวยความสะดวกร่วมกันฟัง และอภิปรายร่วมกัน เพื่อกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ปัญหาและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

6. ให้บุคคลแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มไปปฏิบัติตามแผนการที่ได้วางไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ก่อนการประชุมครั้งต่อไป

7. ร่วมกันกำหนดแนวทางการประเมินผล การติดตามผลให้แก่สมาชิกและควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกเป็นระยะๆ ร่วมกันขององค์กรหรือหน่วยงาน

ประจวบ แผลมหลัก (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยได้ระบุขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ขั้นปฐมนิเทศ ขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมผู้เรียน ได้แก่ การแนะนำตัว การแบ่งกลุ่ม และทำความเข้าใจถึงกระบวนการที่จะดำเนินการ

2. ชั้นระบุปัญหาที่แท้จริงของการปฏิบัติงาน ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อระบุสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน

3. ชั้นค้นหาสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการตั้งคำถาม เพื่อให้กลุ่มระดมสมอง เพื่อระบุสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน

4. ชั้นค้นหาทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการตั้งคำถาม เพื่อให้กลุ่มระดมสมอง เพื่อค้นหาทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา

5. ชั้นวางแผนปฏิบัติการ ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการตั้งคำถาม เพื่อให้กลุ่มระดมสมอง เพื่อกำหนดแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงาน ตามทางเลือกในการแก้ปัญหาที่กลุ่มตัดสินใจเลือกแล้ว รวมถึงการพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแผน

6. ชั้นปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ

7. ชั้นนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการให้กลุ่มนำเสนอผลการปฏิบัติการ การคิดใคร่ครวญ และการตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป

อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้เสนอแนวทางการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สู่งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ปัญหาของบุคคลแต่ละบุคคลมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรนำปัญหาที่สมาชิกทุกคนต่างเห็นร่วมกันว่าเป็นปัญหาร่วมที่ทุกคนต้องแก้ไข

2. วางแผนการแก้ปัญหาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติของบุคคลทั้งหลายควรเริ่มต้นด้วยการค้นหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเพื่อน ผู้เรียนระหว่างผู้สอนหรือระหว่างผ่านวยความสะดวก เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในอดีต มีการสังเกตการณ์ปฏิบัติ ก่อนการลงมือปฏิบัติจริง

3. ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำ หรือการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติจริง โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามต้องการ มีการร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นผู้เรียน และจูงใจให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์

เดิม โดยอาจใช้วิธีการต่างๆช่วย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การชมสไลด์ วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ เกมการศึกษา และกรณีศึกษาต่างๆ เป็นต้น

4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเมื่อบุคคลได้เรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการลงมือกระทำแล้ว ควรให้ผู้เรียนได้มีการสังเกตการปฏิบัติ พุดคุย อภิปรายเชิงวิพากษ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีการวิเคราะห์ ทบทวน และไตร่ตรอง สะท้อนความคิดเห็นของตนออกมาสู่การปฏิบัติ

5. สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่เป็นผลจากการบูรณาการระหว่างความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม และความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่มาสู่การสรุปและสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตน เป็นความรู้ใหม่ที่มีความหมายต่อชีวิตของตนเอง มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองด้วย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงของตนได้ ตลอดจนมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือความคิดของตนเอง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ถาวรต่อไป

6. มีการประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ บุคคลเมื่อได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติแล้ว และได้พบกับสถานการณ์ต่างๆในชีวิตจริง ก็จะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละสถานการณ์บุคคลควรต้องมีการประเมินการกระทำการแก้ปัญหาดังกล่าว และมีการติดตามผลกระทำนั้น เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

จากขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สรุปได้ว่าดังนั้น ขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้นจะเน้น และให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนในการได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหา และการใช้คำถามช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรอง และวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอน นำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆมากมายจากนักวิชาการหลายท่าน แต่ส่วนใหญ่นั้นขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติเริ่มจากระบวนการกลุ่ม จากนั้นร่วมกันศึกษาว่าจะศึกษาปัญหาใด และร่วมกันปฏิบัติแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายที่วางแผนเอาไว้

3.4 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Revans (1982) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะต้องประกอบไปด้วย

1. การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ
2. นำโดยทีมหรือกลุ่มสมาชิกผู้เรียนด้วยกัน

3. กล่าวถึงประเด็นขององค์กร
4. หน้าที่และบทบาทของผู้เข้าร่วมในการแก้ปัญหา
5. การตัดสินใจของสมาชิกที่ร่วมกัน
6. การนำเสนออย่างเป็นทางการ

Spence (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติอาศัยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. สภาพปัญหา ในการเรียนการสอนนั้นปัญหาที่ใช้จะต้องมีความสำคัญกับผู้เรียน หรือผลจากการแก้ปัญหาแล้วนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียน สำหรับกระบวนการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนอาจจะเรียนปัญหาเดียวกันหรือคนละปัญหาก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ปัญหาที่ผู้เรียนได้พบเจออยู่จะถือเป็นจุดเริ่มต้นว่าจะเรียนสิ่งใด ใช้วิธีการใด

2. กลุ่มคน หมายถึง ผู้เรียนกลุ่มละ 4-6 คน ที่รวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา โดยผู้เรียนมีหน้าที่ทั้งผู้รับคำปรึกษา ที่ปรึกษา และฝ่ายค้าน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ควรมีความสามารถระดับหนึ่ง และมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป เพื่อจะได้ช่วยกันมองปัญหาในแต่ละด้านได้อย่างละเอียด สอดคล้องกับแนวคิดของ Mcgil G. & Beaty L.,(1995) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้นจะมีสมาชิกในกลุ่มเป็นใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ จะเป็นใครก็ได้ที่สามารถวิเคราะห์ประสบการณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นอกจากนี้บทความ Action Learning (2002) เสนอว่าสมาชิกกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมกันแก้ปัญหา
2. สามารถฟัง ตั้งคำถามได้
3. ตั้งใจ และเปิดใจกว้างเพื่อเรียนรู้จากผู้เรียนคนอื่น ๆ
4. เคารพและเห็นคุณค่าในผู้เรียนด้วยกัน
5. ลงมือปฏิบัติจนสำเร็จตามเป้าหมาย
6. รู้ความสามารถและพัฒนาการของตนเองและผู้เรียนคนอื่น ๆ

3. เจ้าของงาน คือ ผู้เรียนที่เป็นเจ้าของปัญหา

4. กลุ่มผู้ให้คำปรึกษา คอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน บทบาทที่สำคัญที่สุด คือเป็นผู้เริ่มต้นกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นผู้เรียนจะดำเนินการกันต่อเอง นอกจากนี้จะต้องทำให้กลุ่มเกิดความสามัคคีกัน และเกิดความเชื่อมั่น นอกจากนี้อาจจะต้อง

เสริมสร้างทักษะกระบวนการกลุ่ม และให้คำปรึกษาผู้เรียนเพื่อให้ปฏิบัติการได้ดีขึ้น รวมถึงการ
แสดงตนเป็นแหล่งเรียนรู้โดยการตั้งคำถามและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม วิ
ระวัฒน์ ปันนิตามัย (2545) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้คำปรึกษา ดังนี้ กลุ่มผู้ให้
คำปรึกษานั้นจะประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และผู้อำนวยการความสะดวก โดย
ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ต้องสามารถให้การปรึกษากระบวนการได้ เช่น คิดว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร
ทำไมถึงเกิด เป็นต้น ต้องมีมุมมองที่กว้างไกล คอยรับฟังความต้องการของผู้เรียน และสามารถให้
ข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้อำนวยการสะดวกนั้น Marquardt (1999)
สรุปว่า ต้องคอยช่วยประสานงาน กระตุ้น สังเกตการณ์ สร้างบรรยากาศ และเป็นผู้ช่วยในการ
สื่อสาร

5. กระบวนการ เกี่ยวกับการกำหนดประเด็นปัญหา วิพากษ์ การตั้งสมมติฐาน
และการลงมือปฏิบัติ ซึ่งต้องดำเนินไปอย่างมีหลักเกณฑ์

Marquardt (2004) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เปรียบเสมือน
เครื่องมือในการแก้ปัญหา และเป็นการปลูกฝังการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สรุปองค์ประกอบสำคัญ
ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

1. ปัญหา ควรมีความสำคัญ รวมถึงมีความเร่งด่วน โดยสมาชิกในกลุ่มต้องมีส่วน
ร่วมในการแก้ปัญหานั้นๆและถือเป็นการสร้างการเรียนรู้

2. กลุ่มปฏิบัติ ประกอบไปด้วย 4-8 คน ซึ่งสามารถอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นได้
อย่างชัดเจน เพื่อนำมาซึ่งแนวความคิดใหม่ๆมากมาย

3. การถามคำถามและการสะท้อนความคิด การเรียนการสอนควรเน้นการถาม
คำถามที่ตรงประเด็น ส่วนคำตอบนั้นต้องเป็นความคิดเห็น

4. การลงมือทำ เมื่อแสดงความคิดเห็นแล้วต้องนำไปปฏิบัติด้วย

5. พันธะสัญญาการเรียนรู้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียน
ทุกคนเกิดการพัฒนา สามารถแก้ปัญหานั้นจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้

6. ผู้ชี้นำ ผู้ให้คำชี้นำในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินไปในทางที่
ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนไม่หลงประเด็น

Marsh and Johnson (2005) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการใช้การ
เรียนรู้จากการปฏิบัติเสมือน พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1. กลุ่ม 2. ปัญหา 3. การปฏิบัติ
4. การสะท้อนคิด 5. ผู้ชี้นำ

สรุปแล้ว องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะประกอบไปด้วย กลุ่ม คือ 1. ผู้เรียนที่มากกว่า 2 คนที่มีปัญหา 2. ปัญหา ที่เป็นอุปสรรคที่จำเป็นต้นแก้ไขทันทีทันใด และผู้เรียนทุกคนร่วมกันคิดเห็นว่าเป็นปัญหา 3. โครงการ หรือแผนการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ และ 4. การประเมินผล เพื่อให้ทราบถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยสามารถดูได้จากการปฏิบัติ นั้นเอง

3.5 ประเภทของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Marsick and O'Neil (1999), McGill and Brockbank (2004) แบ่งประเภทของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วย 1. การทำความเข้าใจระบบของปัญหาอย่างสม่ำเสมอ 2. การแก้ปัญหาด้วยฐานคิดของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ การสำรวจปัญหา ตั้งสมมติฐาน การทดลอง การตรวจสอบ และการทบทวน และ 3. ผู้เรียนปฏิบัติโดยนำวิธีการจากประสบการณ์ที่ได้รับมาพิสูจน์ความจริง

2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย การปฏิบัติ การสะท้อนความคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติของสมาชิกที่มีจุดเริ่มต้นจากปัจจุบัน นำเสนอการปฏิบัติซึ่งสมาชิกดำเนินการและสะท้อนสิ่งที่ปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการกระทำ และพฤติกรรม โดยการให้ความสนใจในกระบวนการกลุ่ม

3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เน้นการสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยสะท้อนความคิดจากสมมติฐาน และความเชื่อที่กำหนดจากการปฏิบัติ ส่งผลทำให้สามารถเปลี่ยนมุมมอง การเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับสมาชิกภายในกลุ่ม หรือผู้เรียน นั้นเอง

Mcgil & Beaty (2002) แบ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติตามลักษณะของการได้รับการสนับสนุนเป็น 3 ประเภท คือ

1. การเรียนรู้จากการปฏิบัติประเภทกลุ่มคน ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร หมายถึง ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรให้ดำเนินการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้เรียนที่ได้รับการสนับสนุนนั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เข้าร่วมเนื่องจากเป็นบทบาทหน้าที่ที่ตนต้องจัด เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือ เข้าร่วมเพราะต้องการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มนี้จะต้องดำเนินการอย่างยั่งยืนด้วยความสร้างสรรค์

2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประเภทกลุ่มคน เข้าร่วมอย่างอิสระ หมายถึง การเรียนรู้จากการปฏิบัติเกิดขึ้นโดยผู้เรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนขึ้นมาเองตามความต้องการของตนเอง โดยไม่ขอการสนับสนุนจากองค์กรเลย

3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติประเภทกลุ่มคน เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติเกิดขึ้นโดยผู้เรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นโดยผู้เรียนทำหน้าที่ร่วมเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกไปในคราวเดียวกัน

สรุปแล้วประเภทของการเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับการจำแนกลักษณะต่างๆ อาจจะมีอยู่ในรูปแบบของการได้รับการสนับสนุน หรือลักษณะทางวิธีการ ทั้งนี้ก็จะประกอบไปด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องกัน นั่นคือ ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มารวมกันเพื่อแก้ปัญหการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆอย่างมีเหตุผลนั่นเอง

3.6 ประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นวิธีการให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งรูปแบบการอบรมไม่สามารถทำได้เหมือนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Lanhan and Moldonado, 1998) การเรียนรู้จากการปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะรูปแบบการเรียนรู้ที่เรียนไปเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นั่นเอง (Mumford, 1991) นอกจากนี้การเรียนรู้จากการปฏิบัติสะดวกต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนการสอนอีกด้วย และสามารถออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างยืดหยุ่นสอดคล้องกับเหตุการณ์ (What is Action Learning, 1996) และที่สำคัญอีกอย่างคือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติยังช่วยพัฒนาระบบงานขององค์กรอีกด้วยนอกเหนือจากพัฒนาตัวผู้เรียนเองแล้ว (Spence, 1998)

Revans (1982) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความคิดที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำงาน
2. สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เร่งด่วน
3. เป็นสิ่งที่ช่วยในการพัฒนาภาวะผู้นำ และพัฒนากลุ่ม
4. เป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้
5. ผู้ใหญ่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อสิ่งนั้นเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์จากเทคนิค และการทำงานแบบปัญหาที่เป็นนามธรรมได้

สรุปแล้ว ประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติมีอยู่อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทำให้แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี เกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังก่อประโยชน์ให้ประสานความร่วมมือ สามัคคีกัน สุดท้ายสามารถแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

3.7 แนวคิดของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Dotlich and James (1998) กล่าวถึง องค์ประกอบ 12 ประการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้สนับสนุน การบังคับเชิงยุทธศาสตร์ กระบวนการเรียนรู้ การเลือกผู้เข้าร่วม การสร้างทีมการเรียนรู้ การสอนงาน การปฐมนิเทศประเด็นปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การร่างสิ่งที่จะนำเสนอ การนำเสนอ และการสะท้อนความคิด

แม้ว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะมีโครงสร้างแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ การปฏิบัติด้วยประสบการณ์ในภาคสนาม การปฏิบัติที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนมีปัญญาญาณ โดยมากจะมีผู้สอน ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประเด็นต่างๆเกี่ยวกับโครงการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เพื่อให้ทำโครงการได้สำเร็จ สิ่งที่ผู้เรียนในกลุ่มต้องทำก็คือ ทำให้การเรียนการสอนเข้ากับการกระทำ ให้พูดถึงแต่สิ่งที่เป็นจริง เพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ตรงประเด็น ผู้สอนและผู้เรียนพยายามคิดหาแนวทางใหม่ๆ

Marquardt (1999) กล่าวถึง องค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ว่า โปรแกรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติได้รับอำนาจ และผลประโยชน์จากองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์ ดังนี้ 1.ปัญหา 2.กลุ่ม 3.กระบวนการตั้งคำถามและไตร่ตรอง 4.ทางแก้ไขสู่การปฏิบัติ 5. ความมุ่งมั่นสู่การเรียนรู้ และ 6.ผู้อำนวยความสะดวก

1. ปัญหา การเรียนรู้จากการปฏิบัติสร้างขึ้นมาจากปัญหา เพื่อมาหาทางแก้ไข การเลือกปัญหาเป็นหลักเบื้องต้นของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้เมื่อปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งสามารถสะท้อนความคิดในการกระทำนั้นๆ

2. กลุ่ม องค์หลักในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ กลุ่มร่วมเรียนรู้ ร่วมกันสำรวจปัญหาที่ไม่สามารถแก้ได้ง่ายนัก นอกจากนี้ให้การรวมกลุ่มกันควรจะต้องมีความหลากหลาย เพื่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่าง เพื่อให้ได้รับมุมมองใหม่ๆเกิดขึ้น

3. กระบวนการตั้งคำถามและไตร่ตรอง เน้นด้วยการถามที่ถูกต้องมากกว่าคำตอบที่ถูกต้อง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะเน้นในสิ่งที่คนไม่รู้ เท่ากับสิ่งที่คนรู้ กระบวนการ

เรียนรู้จากการปฏิบัติเริ่มจากการตั้งคำถาม เพื่อให้เห็นความชัดเจนของปัญหา แล้วจึงสะท้อนไตร่ตรองทางแก้ที่เป็นไปได้ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

4. ทางแก้ไขสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะไม่ได้ผลเลยหากไม่ได้ปฏิบัติหรือกระทำการสิ่งใดก็ตาม ดังนั้น ผู้เรียนจากการเรียนรู้จากการปฏิบัตินี้จะต้องมีอำนาจในการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสภาพแวดล้อม การปฏิบัติจะเพิ่มพูนการเรียนรู้

5. ความมุ่งมั่นสู่การเรียนรู้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นที่การบรรลุผลงานเทียบเท่ากับการเรียนรู้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติสิ่งที่จะได้ตามมาคือ การแก้ปัญหาและการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาตนเองพร้อมๆ กับการพัฒนาสถานศึกษาหรือองค์การ

6. ผู้อำนวยการความสะดวก การอำนวยความสะดวกมีความสำคัญในการส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพื่อให้มีระยะเวลาที่เพียงพอในการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนแต่ละคน ผู้อำนวยการความสะดวกจะเป็นใครก็ได้ แต่ต้องมีทักษะการอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Rothwell (1999) เสนอขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตระหนักถึงสถานการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 เลือกและจัดตั้งผู้เรียนจากการปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 สรุปลงให้ผู้เรียน และกำหนดข้อจำกัด

ขั้นที่ 4 คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ให้สิทธิแก่ผู้เรียน

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการเรียนการสอน

ขั้นที่ 7 กำหนดทิศทางในอนาคต

แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ตระหนักถึงสถานการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ใช้การเรียนการสอนจากการปฏิบัติเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลเกิดขึ้น ความจำเป็นในที่นี้ รวมถึงการแก้ปัญหาในองค์การ ระบุเกี่ยวกับการปรับปรุง และการทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีความจำเป็นบางอย่างที่ต้องสนองตอบต่อเหตุผลทางการเรียนการสอน เกิดคุณค่าขึ้นในการเข้ากลุ่มในสนองตอบต่อความจำเป็นที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 เลือกและจัดตั้งผู้เรียนจากการปฏิบัติ

ต้องจัดกลุ่มผู้เรียนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้เหมาะสม จึงจะตอบสนองต่อเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ดังนี้ มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ เป็นตัวแทนทางความคิดที่แตกต่างกันออกไปหลากหลายมุมมอง เปิดใจกว้างและมีเจตคติที่เป็นบวกเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ และผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 สรุปให้ผู้เรียน และกำหนดข้อจำกัด

ผู้เรียนต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหา สถานการณ์ โดยสรุปสั้นๆเป็นแบบบรรยายสถานการณ์ให้ได้รับรู้ ยังไม่จำเป็นต้องละเอียด เป็นเพียงย่อว่าต้องการแก้ไขอะไร แล้วผู้เรียนจะร่วมกันหาทางแก้ไขจากปัญหาตรงนั้น

การกำหนดข้อจำกัดก็เป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนต้องทราบว่าอะไรคือข้อจำกัดถ้าหากมีในส่วนนี้ เช่น ใครบ้างที่สามารถจะเข้ามาช่วยเหลือได้บ้าง เรื่องใดที่เกี่ยวกับปัญหาที่กำลังสืบค้นอยู่นี้ ทางแก้นั้นคาดหวังหรือจำเป็นเมื่อไรอย่างไร และจะใช้ทรัพยากรมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

ขั้นที่ 4 คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

ความสามารถของผู้เรียนในการช่วยกันทำงานเป็นกลุ่มนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และเกิดการพัฒนานั้นในผู้เรียนแต่ละคน ผู้ซึ่งเรียนรู้จากกันและกันในขณะที่กำลังดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาอยู่ โดยผู้อำนวยความสะดวกในที่นี้ได้แก่ผู้สอน จะต้องคอยให้กลุ่มช่วยกันทำงานและเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องทำหน้าที่ร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้

ขั้นที่ 5 ให้สิทธิแก่ผู้เรียน

เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหานั้นๆ หาแหล่งเกิดปัญหา หรือประเด็นต่างๆให้ครบถ้วน เปรียบเทียบวิธีทางแก้ไขหาทางแก้ที่ดีที่สุด ประยุกต์ใช้วิธีการแก้ปัญหานั้นออกมาในเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด ทดลองใช้โครงการนำร่องขนาดเล็ก และพัฒนา ทดสอบภาคสนาม

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการเรียนการสอน

อย่างน้อยที่สุดผู้เรียนควรจะประเมินว่า ชอบประสบการณ์นั้นเพียงใด ได้รับการเรียนรู้อะไรบ้าง เกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดส่งผลมาจากสิ่งที่ได้ทำลงไป และผลด้านบวกด้านลบที่ได้รับ คืออะไรบ้าง เป็นต้น

ขั้นที่ 7 กำหนดทิศทางในอนาคต

คำถามที่จะมอบทิ้งไว้ให้กับผู้เรียน คือ อะไรควรจะเกิดต่อไป เพราะไม่มีผู้เรียนกลุ่มใดหรือคนใดที่จะแก้ไขปัญหานั้นไปตลอดชีวิต เมื่อเสนอแนวทางแก้ไข และทดลองทางแก้

แล้ว ก็จะมีการยอมรับในการแก้ไขปัญหานั้นๆและจะยกเลิกไป ในขั้นนี้ผู้เรียนจะถามคำถาม ดังนี้ ตนเองได้เรียนรู้อะไร ทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวม มีอะไรบ้างที่ควรติดตามปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่แก้ปัญหาร่วมกับผู้เรียนคนอื่นเราทำได้ดีมากแค่ไหน และได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้

อาชัญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากการที่ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพที่แท้จริง

1. ปัญหาจริงที่เกิดขึ้น อาจจะมาจากการทำงาน หรือปัญหาในชีวิตจริงแล้ว ต้องการที่จะหาคำตอบ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ

2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิด สร้างทักษะ ความสามารถ และค่านิยมของตนเองขึ้นมา เพื่อให้แก้ปัญหานั้นเอง

3. ผู้เรียนคิดคำถามของตนเอง และหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง โดยจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ การอภิปรายเกิดขึ้นตามมา

4. การได้ตรง ทบทวน และสะท้อนความเห็นของตนเองออกมา ซึ่งสามารถที่จะเกิดที่ใดก็ได้ เช่น ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน หรือสถานปฏิบัติงานจริงก็ได้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติเข้าไว้ด้วยกัน

5. การเรียนรู้จากการปฏิบัติส่งผลให้เกิดเป็นความรู้ใหม่โดยนำความรู้เดิมมาใช้ด้วย เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

สรุปแนวคิดของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ กล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเกิดขึ้นจากการรวบรวมความคิดของสมาชิก หรือผู้เรียนด้วยกัน เพื่อมาช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา เพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ การเรียนรู้จากการปฏิบัติมีหลากหลายชื่อเรียก และหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติเน้นถึงว่าหากต้องการอยู่รอดก็ต้องเรียนรู้และปรับตัว ดังนั้นการเรียนการสอนจึงเป็นจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

4.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำใหม่ที่มีเมื่อไม่นานมานี้ จึงมีการศึกษาแนวคิดของคำว่า จิตสำนึกสาธารณะ เรื่องของจิตสำนึกสาธารณะมีการศึกษา และค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง ทั้งในเชิงปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ซึ่งให้คำจำกัดความไว้หลากหลายดังนี้

Mead (1930) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ เป็นการจัดการประสบการณ์ส่วนบุคคลที่แยกออกมาอย่างเป็นระบบ คุณลักษณะของจิตใจไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีแต่จะเกิดขึ้นผ่านการสื่อสารเพื่อให้เกิดต่อตนเองและสังคมตามลำดับ

Freud (1938) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่าเป็นสภาพที่มีสติ รู้สึกตัวว่ากำลังกระทำหรือจะกระทำสิ่งใด รู้จักตัวเองว่าเป็นใคร ต้องการอะไรทำอะไร อยู่ที่ไหน กำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด การแสดงออกเป็นการแสดงออกไปตามหลักเหตุผล

Freire (1973) ให้ความหมายของคำว่าจิตสำนึกว่าไม่ได้มีความหมายแต่ในเชิงจิตวิทยาเท่านั้น แต่ยังมีความหมายลึกซึ้งในเชิงปรัชญาว่า เป็นความรู้สึกที่เป็นสัจธรรม เป็นภาวะที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์และสิ่งที่เป็นโลกของมนุษย์

The Grolier international dictionary (1981) ได้ให้ความหมายว่าจิตสำนึกหมายถึง สภาพหรือสภาพของการมีจิตสำนึก เป็นความรู้สึกหรือหมายความรวมถึง การมีทัศนคติความคิดเห็น และความรู้สึกหรือการมีความคิดของบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งเรียกว่าจิตสำนึกสากล

Kraft (1992) กล่าวว่าจิตสำนึกทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรม ให้ความสำคัญกับความต้องการที่หลากหลายของบุคคลอื่น และมีการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม

Bratton (1994) เสนอคำว่าจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความตื่นตัวของสังคมและการยอมรับในสาธารณะจนถึงความสำคัญแห่งองค์คุณแห่งประชาสังคม โดยการเห็นความสำคัญและเคารพในคุณค่าของความคิดริเริ่มอิสระของปัจเจกบุคคลที่ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมโดยไม่อยู่ใต้อาณัติของอำนาจการเมืองที่เป็นทางการ (official political authority) และเน้นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจในการสร้างสรรค์สังคม

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ (2541) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะนั้นเป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้ และตระหนักถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ศักดิ์ชัย หิรัญทวี (2541) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะคือ การที่มีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบบ่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ และความสงบสุขของชุมชน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะ คือการตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

สี่อพลัง (2542) กล่าวว่า คำว่าจิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสาธารณะซึ่งหมายถึง ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะไว้ดังนี้คือ รู้จักเอาใจใส่ และเข้าร่วมเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชาติ มีความสำนึก และยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม เกิดการละอายต่อสิ่งที่ผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลให้เกิดความเหมาะสมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมายของคำว่าจิตสาธารณะว่า คือ ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543) ใช้คำว่าจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม และความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสียกับสังคม

สมบัติ อารงธัญวงศ์ (2543) กล่าวถึง จิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยในส่วนของผู้เรียนที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาว่า จิตสำนึกสาธารณะ คือ เห็นแก่ส่วนรวม และสามารถเผชิญ และนำการพัฒนาสังคมประเทศชาติในสภาพการณ์ปัจจุบันและในอนาคตผ่านไป

พระไพศาล วิสาโล (2544) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงความสำนึกใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ซึ่งมีไม่เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากคลุ่มไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ แต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ให้ความหมายว่าจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงระบบของการคิด และลักษณะของแต่ละบุคคล ที่มีการดำเนินการโดยเริ่มตั้งแต่ในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะส่วนรวม มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ

สุดจิต นิमितกุล (2544) ให้ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ คือจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2544) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรมหรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวม ในสภาพการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุข ความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้าน

สุพจน์ ทรายแก้ว (2546) ได้สรุปความหมายของคำว่าจิตสำนึกต่อส่วนร่วม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง รูปแบบทางจิตใจของบุคคลแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่า ให้คุณค่ากับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งต่างๆรอบตัวที่มีและเกิดขึ้นอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สังเกตได้ด้วยความรู้สึกรู้สึกนึกคิด หรือพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกมา

รุจิรา เตชากูร (2548) กล่าวถึง จิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของความเป็นประชาธิปไตยว่า จิตสาธารณะ คือคุณลักษณะที่เป็นสาธารณะประโยชน์เสมือนเป็นทรัพย์สินของตน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง บุคคลที่มีจิตสำนึกทางสังคม มีความรับผิดชอบ และเสียสละ เพื่อส่วนรวม เป็นคนใจกว้างเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน

จากความหมายของคำว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” และคำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ได้ อธิบายมาข้างต้นทั้งที่มีการให้ความหมายในประเทศและต่างประเทศสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นความหมายที่ชัดเจนโดยแยกองค์ประกอบของความหมายต่างๆ ดังนี้

ความหมายของจิตสำนึกในเชิงจิตวิทยา เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ที่มีองค์ประกอบด้านความรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรม ในขณะที่จิตสำนึกในความหมายเชิงสังคมศาสตร์ เป็นการอธิบายถึงสภาวะของจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งต่างๆ นอกจากนี้ด้านศาสนา จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงความสำนึกใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ซึ่งมีไม่เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากคลุมไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ แต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด และเมื่อประมวลความหมายของจิตสำนึกสาธารณะทั้งในเชิงปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และพุทธศาสนา รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสาธารณะ แม้จะมีการใช้คำที่หลากหลายแต่ก็เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน โดยสามารถสรุปการให้ความหมายโดยรวมของคำว่า จิตสำนึกสาธารณะ(Public consciousness) โดยในการศึกษาค้นคว้า เพื่อไปใช้นิยามเชิงปฏิบัติการของการวิจัย ว่าหมายถึง มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นคนใจกว้างเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

4.2 คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะ

David Riseman (1983) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะเอาไว้ 3 แบบ คือ

1. จิตสำนึกแบบประเพณีนำ หมายถึง จิตสำนึกที่ยึดถือเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นเครือญาติเป็นเครื่องนำทางการปฏิบัติ จิตสำนึกแบบนี้มีเป็นจำนวนมากในสังคมชนบทของไทย

2. จิตสำนึกแบบหลักการนำ หมายถึง จิตสำนึกที่ยึดถือหลักปฏิบัติงานให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยละทิ้งความอาวุโสและชนบประเพณีที่เป็นเครื่องกีดขวางที่จะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต

3. จิตสำนึกแบบผู้อื่นนำ เป็นจิตสำนึกแบบพึ่งพาพึ่งพา กล่าวคือ บุคคลจะต้องปฏิบัติตามกลุ่ม หรือตามผู้นำของกลุ่ม เพื่อหวังว่าตนเองจะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จิตสำนึกสาธารณะของบุคคลมีรากฐานมาจากอัตมโนทัศน์ คือ การมองเห็นคุณค่าในตนเองประกอบกับความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติ ซึ่งมีความหมายรวมกันว่า ทำที่ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดเป็นการกระทำที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาในรูปแบบของอารมณ์ ความรู้สึก สติปัญญา และพฤติกรรม ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียต่อตนเอง

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2541) กล่าวถึง การมีจิตสำนึกสาธารณะ ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความหมายมากในสังคม ส่งผลทำให้เกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็ง นั่นก็คือ ชุมชนแห่งสำนึก ที่สมาชิกทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมกันมองอนาคต เรียนรู้ และทำความเข้าใจ โดยร่วมกันอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมไปกับการปฏิบัติ

2. สมาชิกทุกคนตระหนักถึงพลังของตนเองว่าจะสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ โดยการสร้างกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ก่อเกิดให้เป็นพลังทางสังคม ไม่รอให้บุคคลอื่นมาแก้ปัญหาให้ตนเอง

3. ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของสมาชิกในสังคมมีความหลากหลายจึงต้องสร้างขั้นบนพื้นฐานแห่งความรัก เมตตา สามัคคี และเอื้ออาทร เพราะสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน โดยความแตกต่างนี้ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การแตกแยกเสมอไป ดังนั้น ความรัก การสสมานฉันท์กันจะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) จิตสำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ต้องสร้างเงื่อนไข หรือ กิจกรรมร่วมกัน ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

5. การติดต่อสื่อสารและการมีเครือข่าย การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิติกุล (2542) กล่าวถึง บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. ทุ่มเทและอุทิศตัว สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อพัฒนาสังคมด้วย

2. ให้ความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่สนใจการเมือง ไม่วางใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภาระงานของสังคม เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดความไม่เข้าใจกันแต่สามารถยุติได้ด้วยการฟังเสียงข้างมาก ดังนั้น ผู้มีจิตสำนึกสาธารณะต้องมีความอดทน ตระหนักว่าต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้งโดยการหาทางออกร่วมกัน ใช้เหตุผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้มากที่สุด เพื่อหาข้อสรุปและยุติลง โดยได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม ทุกคนต้องนึกถึงสังคมการเมือง เพื่อส่วนรวมและเพื่อความเป็นคุณธรรม

4. การลงมือปฏิบัติ การวิจารณ์ปัญหาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำอะไรดีขึ้นได้ ต้องลงมือปฏิบัติเท่านั้น โดยเริ่มจากพื้นฐานของครอบครัวให้การอบรมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม สถาบันที่รับช่วงต่อจากครอบครัวคือ สถาบันการศึกษาที่จะต้องสร้างค่านิยมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น รวมถึงเครือข่ายทางสังคมด้วย เช่น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร และสมาคมต่างๆ เชื่อมโยงเข้าเป็นกลุ่มที่สนใจผู้อื่นในสังคม ช่วยรักษาสังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชน นับว่ามีบทบาทสำคัญช่วยสร้างให้สังคมเข้มแข็งได้

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของจิตสำนึกสาธารณะนั้น ประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่เกิดจากความสัมพันธ์ ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน โดยต้องให้ความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล มอบความรัก เอื้ออาทร สามัคคี มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากัน และมี

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หากมีสิ่งเหล่านี้ประกอบรวมเข้าด้วยกันการดำเนินงานต่างๆก็จะประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะสมาชิกทุกคนต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีและเข้าอกเข้าใจกัน

4.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

แนวความคิดสังคมนิยมบุคคล Ian Robertson (1977) เชื่อว่า การที่บุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของสังคม เพราะเขาต้องการให้ตนเองมีความมั่นคงและปลอดภัย คนสร้างสังคมขึ้นมา ก็เพื่อตอบสนองตนเอง นั่นคือ สังคมรับใช้บุคคล หรือสังคมเพื่อบุคคล “บุคคลจะมีสำนึกต่อผู้อื่น เมื่อเขาเห็นว่าส่วนรวมหรือสังคม คือที่มาแห่งความมั่นคง และปลอดภัยสำหรับชีวิต ในทางกลับกัน หากเขาพบว่าสังคมไม่สามารถให้สิ่งที่เขาต้องการได้ จิตสำนึกสาธารณะก็จะมีได้ยาก” ถือเป็นจิตสำนึกเพื่อความอยู่รอด หรือจิตสำนึกที่มีตัวบุคคลเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกทำได้โดยทำให้สังคมเป็นแหล่งที่ให้ความปลอดภัยอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้น สังคมถือว่าเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอด และมั่นคงปลอดภัยของตนเอง

แนวความคิดที่มองกลับด้านกันกับแนวความคิดสังคมนิยมบุคคล คือ เห็นว่า สังคมเป็นสิ่งที่มืออยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง ไม่ได้เครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย บุคคลต้องยอมให้กับสังคม รับผิดชอบต่อสังคม Ian Robertson (1977) กล่าวว่า กลุ่มคนถือเป็นวัตถุดิบที่ทำให้สังคมเกิดขึ้น และสิ่งที่ทำเพื่อสังคมไม่ได้ทำเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยมั่นคง แต่เกิดจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันอย่างยั่งยืน เบื้องหลังความสัมพันธ์นี้ เรียกว่า อารมณ์ความรู้สึกผูกพันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และระบบความเชื่อร่วมกันของกลุ่มแม้จะไม่เป็นไปดังที่เราต้องการ เพราะสำนึกในกลุ่ม สังคมในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน ความสัมพันธ์ที่เชื่อมประสาน คือ ความผูกพันเชิงพันธะสัญญา (Contractual Relations) ทำให้ดำรงอยู่ได้ด้วยสำนึกกลุ่ม โดที่แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ต่างสำนึกว่า ผู้อื่น กลุ่มอื่น เป็นส่วนหนึ่งในสังคมเดียวกัน ถือเป็นสังคมที่มีสำนึกเป็นศูนย์กลาง

สรุปจากแนวคิดสังคมนิยมบุคคล และแนวคิดบุคคลเพื่อสังคม จิตสำนึกสาธารณะจะเกิดขึ้น และดำเนินอยู่บนพื้นฐานความสนใจของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากส่วนรวม หรือเกิดขึ้นโดยอาศัยความสำนึกของส่วนรวม สำนึกต่อบุคคลอื่นเป็นที่ตั้ง ไร้ซึ่งความสนใจในผลประโยชน์ที่จะได้รับ

4.4 การวัดจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึก เป็นคุณลักษณะแฝงภายในของบุคคลซึ่งสังเกตได้ยาก เกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรืออารมณ์ เช่น เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง ซึ่งอาจสังเกตได้จากท่าทีที่แสดงออกมา

Krathwohl and Bloom (1964) ได้ศึกษาวิจัยการเรีเรียนรู้ด้านอารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ โดยจัดแบ่งลำดับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยเป็น 5 ชั้น ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้สึกที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้า หรือปรากฏการณ์รอบตัว เริ่มจากการจำสิ่งที่ได้สัมผัส จนเกิดความสนใจต่อสิ่งนั้นๆ ประกอบไปด้วย การตระหนัก การเต็มใจในการรับรู้ และการควบคุมหรือการให้ความใส่ใจต่อสิ่งเร้านั้นๆ

2. การตอบสนอง เมื่อได้รับการกระตุ้นจนเกิดความสนใจในสิ่งเร้าก็จะเกิดความยินยอม และสร้างเป็นความพึงพอใจในการตอบสนองสิ่งเร้านั้นๆ

3. การเห็นคุณค่า ภายหลังที่มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆจนกระทั่งพึงพอใจแล้ว ก็ จะเห็นคุณค่าของสิ่งที่กระทำหรือตอบสนองนั้นๆ

4. การจัดระบบ เมื่อเกิดการยอมรับจะเริ่มรวมค่านิยมต่างๆ รวมถึงการจัดระบบค่านิยมต่างๆด้วย

5. การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยม

การวัดจิตสำนึกสาธารณะในประเทศไทยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้วัดจิตสาธารณะ และแนวคิดที่ใกล้เคียงในประเทศไทย ได้แก่

1. เครื่องมือประเมินจิตสำนึกของประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ (2533) สร้างเพื่อใช้ประเมินผล การใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนชนบทของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งวัดจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนชนบท ประกอบด้วย การวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สอดคล้องกับหลักการ โดยวัดแบบก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือประกอบไปด้วย แบบวัดความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบถูกผิด และมาตรฐานประมาณค่า 4 ระดับ แบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แบบบันทึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้รูปแบบที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน และแบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ

2. แบบวัดจิตสำนึกสาธารณะในความเป็นพลโลกของ นิภา สุขพิทักษ์ (2535) สร้างขึ้นเพื่อวัดจิตสำนึกสาธารณะในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือแบบสอบถามความ

คิดเห็น และแบบสอบถามการปฏิบัติ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 1 ชุด

3. การศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของคนไทยต่อสาธารณะสมบัติ กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร ของชาย โพธิ์สีตา (2540) ข้อมูลเชิงปริมาณเก็บโดยใช้แบบสอบถามเป็นการเลือกกาเครื่องหมายที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

4. เครื่องมือประเมินการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขต กรุงเทพมหานคร ของหฤทัย อาจปรุ (2544) เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือส่วนของจิตสำนึกสาธารณะโดยวัดความคิดเห็น และพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะ และแบบสอบถามการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) ได้กล่าวถึงการวัดอารมณ์ความรู้สึกของคนว่าเป็นการวัดด้านจิตใจ ประกอบด้วยความสนใจ เจตคติหรือทัศนคติ ค่านิยม จริยธรรมและบุคลิกภาพ ซึ่งสรุปถึงธรรมชาติของความรู้สึกมนุษย์รวมถึงวิธีการวัดย่อยๆ ดังนี้

1. ความสนใจ

ความสนใจเป็นความรู้สึก การเกิดความรู้สึกจึงเริ่มจากการรับรู้ก่อน เมื่อรับรู้สิ่งเร้านั้นอย่างต่อเนื่องความรู้สึกก็จะเกิดขึ้น และถ้าความรู้สึกเกิดการตอบสนองอย่างเต็มใจเกิดความพึงพอใจ ความสนใจก็จะเกิดติดตามมา การจัดลำดับความรู้สึกได้ถูกให้ความสนใจเป็นขั้นแรก มีทิศทางเข้มข้นตั้งแต่การรับรู้จนถึงการชื่นชอบในคุณค่า ความสนใจเป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้คนกระทำอะไรออกมาได้ การวัดความสนใจจึงมีความจำเป็นและเป็นการวัดว่าใครมีความสนใจด้านใดมากน้อยแค่ไหน

2. เจตคติ

เจตคติเป็นความรู้สึกที่เกิดความรับรู้จากสิ่งเร้าตั้งแต่ขั้นต้น ๆ จนถึงขั้นสูงๆ คือเกิดความสนใจ ความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา การวัดเจตคติจะต้องนิยามให้ชัดเจนส่วนมากนิยามเจตคติจะเน้นการเตรียมพร้อม ความพร้อมในการกระทำ มีความคงทน มีความคงเส้นคงวาและมีทิศทาง เนื่องจากเจตคติเป็นมโนภาพ (Concept) ที่วัดได้ยาก เครื่องมือในการวัดจึงมีหลายรูปแบบแล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด เครื่องมือที่นิยมใช้กันมีอยู่ 5 ชนิดคือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคการจินตนาการ และการวัดทางสรีระภาพ โดยการกำหนดเป้าแล้วเขียนแสดงความรู้สึกต่อเป้าแล้วเลือกใช้วิธีของ Thrustone หรือของ Likert หรือของ Osgood ก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

3. ค่านิยม

ค่านิยมหรือคุณค่า คือความรู้สึกต่อความเชื่อที่สังคมเห็นว่าดี-เลว มีความสำคัญมาสำคัญ ฟังปรารภณา-ไม่ฟังปรารภณา ซึ่งเป็นอุดมการณ์หรือวิถีชีวิตของมนุษย์ เจตคติหลายๆ เจตคติจัดกลุ่มกันเป็นค่านิยม ค่านิยมจึงเป็นความรู้สึกหนักแน่นกว่าเจตคติ และมีบทบาทสำคัญต่อการกระทำของบุคคล ต่อการตัดสินใจ ค่านิยมเกิดจากบุคคลมีศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดการกระทำหรือปฏิบัติตามกันมา ค่านิยมของแต่ละคนแตกต่างกันไปตามแหล่งที่มาของค่านิยมแหล่งใหญ่จึงเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อนสนิทและสิ่งต่างๆ เครื่องมือที่นิยมใช้คือการสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยม

4. จริยธรรม

จริยธรรมเป็นการพิจารณาตัดสินประพฤติกหรือการลงมือกระทำโดยอาศัยหลักของค่านิยมและหลักศีลธรรมเมื่อพบสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง การวัดจริยธรรมเป็นการวัดที่ยู้งยากเพราะบางครั้งวัดได้จริยธรรมสูงแต่การปฏิบัติจริงๆ ขาดจริยธรรม ทั้งนี้เพราะการนิยามไม่ค่อยแน่นอนนั่นเอง

ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับด้านจิตสำนึก มีวิธีการวัดผลอยู่หลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการใช้แบบทดสอบ (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2546)

สรุปได้ว่า การวัดจิตสำนึกสาธารณะนั้นสามารถใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณขึ้นอยู่กับรูปแบบของวิจัยแต่ละคน โดยเครื่องมือที่จะนำมาใช้วัดนั้น จะเกิดจากหลายๆอย่างประกอบเข้าด้วยกัน อาทิเช่น คำนิยามศัพท์ และลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะนั้นๆ ทั้งนี้มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถามการปฏิบัติ เป็นต้น

ตอนที่ 5 ลักษณะของการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.1 ประวัติและการดำเนินการของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานครเดิมเป็นโรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระยาทำ ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2522 สังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่กรมสามัญศึกษา ต่อมาเปลี่ยนสถานภาพ จัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษา

นอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย สถานที่ตั้งอยู่เลขที่ 161/10 ซอยวัดพระยาทำ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700 สำนักงานเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 2 หลัง มีอาคารพัสดุ 1 หลัง ตั้งอยู่ในเนื้อที่ 1 ไร่เศษ สร้างมากกว่า 40 ปี ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมและให้มีสถานะเป็นสถานศึกษา เช่นเดียวกัน โดยใช้ชื่อเป็น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1, 2, 3 และ 4 ในปี พ.ศ. 2540 ประกาศจัดตั้งสถานศึกษารวม 40 เขต โดยกำหนดให้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร 1 กำกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต 12 เขต, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 กำกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต 11 เขต, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 กำกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต 11 เขต และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 กำกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต 6 เขต

ต่อมาได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 ส่งผลให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยโดยให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 มีสถานภาพเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร ตามระเบียบว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีชื่อย่อว่า “สำนักงาน กศน.กทม.” มีหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาภายใต้การบังคับบัญชา จากเดิม 40 แห่ง เพิ่มอีก 10 แห่ง รวมทั้งหมด 50 แห่ง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ดังนี้

สำนักงาน กศน.กทม. ได้แบ่ง กศน.เขต เป็น 10 กลุ่มศูนย์ ดังนี้

1. กลุ่มศูนย์รามาคูทิศ ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตจอมทอง ราชบุรีบรูณะ ทุ่งครุ บางขุนเทียน และบางบอน
2. กลุ่มศูนย์สนิทอัมรินทร์ ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตธนบุรี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ คลองสาน และบางพลัด
3. กลุ่มศูนย์ ถิ่นเพชรชนนี ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตตลิ่งชัน หนองแขม บางแค ภาษีเจริญ และทวีวัฒนา

4. กลุ่มศูนย์บุรีหลวงรามมา ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตบางรัก ปทุมวัน ราชเทวี สัมพันธวงศ์ และป้อมปราบศัตรูพ่าย

5. กลุ่มศูนย์ประชารามาวดี ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตดุสิต ดินแดง บางซื่อ พญาไท และพระนคร

6. กลุ่มศูนย์ศรีนครินทร์บางนา ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตบางนา พระโขนง สวนหลวง ประเวศ และบางกะปิ

7. กลุ่มศูนย์เจ้าพระยาสุุมวิท ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตคลองเตย วัฒนา สาทร บางคอแหลม และยานนาวา

8. กลุ่มศูนย์จตุรทิศโยธิน ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตบางเขน ดอนเมือง จตุจักร หลักสี่ และสายไหม

9. กลุ่มศูนย์ดินทร์ราชกรีฑา ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตห้วยขวาง ลาดพร้าว บึงกุ่ม วังทองหลาง และสะพานสูง

10. กลุ่มศูนย์สุเรนทราคลองกรุง ได้แก่ ศูนย์กศน.เขตคลองสามวา คันนายาว หนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2546) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ดังนี้

1. จัดและให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เว้นแต่การจัดการศึกษาสายสามัญที่เป็นหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต

2. กำกับดูแลและสนับสนุนการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร

3. นิเทศติดตามผล เช่น นิเทศตรวจเยี่ยม ติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อสอบปลายภาค

นอกจากนี้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานครในแต่ละเขต มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการศึกษาออกโรงเรียนในพื้นที่

2. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาออกโรงเรียน ทั้งภาครัฐและเอกชน

3. พัฒนาหลักสูตร สื่อและการดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งภาครัฐและเอกชน
4. สนับสนุนการจัดระบบบริหาร และการจัดการโดยเฉพาะด้านบุคลากร แผนปฏิบัติงาน ข้อมูล สารสนเทศ และสถิติ การเงินและพัสดุ
5. ผลิตพัฒนาและสนับสนุนสื่อในการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน
6. ดำเนินการวิจัย พัฒนารูปแบบและทดลองการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะ ของนวัตกรรมทางการศึกษา
7. จัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิธีเรียนทางไกล
8. ดำเนินการด้านคลังข้อมูล และศูนย์ทดสอบเพื่อให้บริการแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต
9. กำกับ ควบคุมดูแล นิเทศ ติดตามผล และประเมินผลการดำเนินการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ภารกิจหลักของงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต สร้างคนให้มีคุณภาพ นั้น ได้แก่ จัดการศึกษาพื้นฐาน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ซึ่งมีสาระสำคัญ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ดังนี้

1. จัดการศึกษาพื้นฐาน เป็นภารกิจสำคัญอันดับแรก เป็นการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและมีสาระหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การทำงานและการศึกษาต่อเนื่อง ก่อให้เกิดชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาจะครอบคลุมเนื้อหาสาระตั้งแต่การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายอย่างหลากหลาย รวมทั้งความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้กำหนดให้มีกิจกรรมหลักเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 5 กิจกรรม ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม การเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) การทำโครงการ การสอนเสริม และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) จากกระบวนการเรียนรู้อย่างกล่าว ได้กำหนด การวัดผล ประเมินผลทุกกิจกรรม ซึ่งกำหนดการประเมินเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การประเมินก่อนเรียน เพื่อทราบถึงพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินปลายภาคเรียน โดย

กำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคเรียน 60 คะแนน ซึ่งประกอบด้วยผลงาน/ชิ้นงาน การนำเสนอผลงาน / การร่วมอภิปราย 30 คะแนน การทดสอบย่อย 10 คะแนน การทำโครงการ 30 คะแนน และคะแนนปลายภาคเรียน 40 คะแนน

2. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่ต่างกัน โดยมีสาระดังนี้

2.1 การเรียนรู้อาชีพแบบองค์รวมที่ประชาชน ครู กศน.และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

2.2 การออกแบบการเรียนรู้งานอาชีพตามลักษณะของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพในรูปแบบการฝึกทักษะอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การพัฒนาอาชีพและการพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยี

2.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่บูรณาการกับวิถีชีวิต โดยใช้วงจรกระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

2.4 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่พัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างเครือข่ายอาชีพ มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ การทำอาชีพภายใต้วัฒนธรรมของชุมชน มีกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันของชุมชน เป็นชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ

3. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความสามารถของบุคคลเพื่อให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความสุขตามสภาพและความสงบสุข ความปลอดภัยในสังคม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนและแก้ปัญหาสังคมของตนได้อย่างมีความสุข

3.2 เป็นการเรียนรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกัน

3.3 เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างความสามารถให้แก่บุคคล เพื่อมีทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่และแต่ละสถานการณ์

4. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนโดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้อะไรและทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.2 หลักสูตรของนักศึกษาการศึกษาจากระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากคู่มือการดำเนินงานการศึกษานอกระบบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กล่าวถึงการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดแผนการเรียนรู้ของตนเองตามรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ภูมิปัญญา ผู้รู้ และสื่อต่าง ๆ
2. การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกัน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน
3. การเรียนรู้แบบทางไกล เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนจะสื่อสารกันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ หรือถ้ามีความจำเป็นอาจพบกันเป็นครั้งคราว
4. การเรียนรู้แบบชั้นเรียน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดรายวิชา เวลาเรียน และสถานที่ ที่ชัดเจน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีเวลาเข้ามาเข้าชั้นเรียน
5. การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการ และความสนใจ จากสื่อเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือจากการฝึกปฏิบัติตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำความรู้และประสบการณ์มาเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6. การเรียนรู้จากการทำโครงการ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดเรื่อง โดย สม่ครใจ ตามความสนใจ ความต้องการ หรือสภาพปัญหา ที่จะนำไปสู่การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติจริง และมีการสรุปผลการดำเนินการตามโครงการ โดยมีผู้สอน เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และกระตุ้นเสริมแรงให้เกิดการเรียนรู้

7. การเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ อื่น ๆ ได้ตามความต้องการของผู้เรียน

วิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวิธี เรียนโดยเลือกเรียนวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีก็ได้ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเนื้อหา และ สอดคล้องกับวิถี ชีวิต และการทำงานของผู้เรียน โดยขณะเดียวกันสถานศึกษาสามารถจัดให้ มีการสอนเสริมได้ทุกวิธีเรียน เพื่อเติมเต็มความรู้ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้

จุดหมายของหลักสูตร

จากคู่มือการดำเนินงานการศึกษานอกระบบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้กล่าวว่ามีเป้าหมายเพื่อ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ ต้องการ จึงกำหนดจุดหมาย ดังต่อไปนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติสุข
2. มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพ ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและตาม ทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
4. มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน สังคม ได้อย่าง มีความสุขตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย โดยเฉพาะภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ ศาสนา
6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่ง เรียนรู้และบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 สาระ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ดังนี้

1. สาระทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดการความรู้ การคิดเป็น และการวิจัยอย่างง่าย
2. สาระความรู้พื้นฐาน เป็นสาระเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
3. สาระการประกอบอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทาง การตัดสินใจประกอบอาชีพ ทักษะในอาชีพ การจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรม และการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง
4. สาระทักษะการดำเนินชีวิต เป็นสาระเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ศิลปะและสุนทรียภาพ
5. สาระการพัฒนาสังคม เป็นสาระที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามเงื่อนไขการจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และกำหนดให้ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาต้องเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมจำนวนไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับ ตามหลักสูตรการศึกษาอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

องค์ประกอบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประกอบด้วย

1. ความรู้พื้นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับ โครงสร้าง และประโยชน์ของกพช. แนวทางการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประสาน เครือข่าย การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การวางแผนและประโยชน์ของการวางแผน มนุษย์สัมพันธ์ และการ เขียนโครงการ

2. กิจกรรมโครงการ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการ ทำกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม

ลักษณะกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.)

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองและครอบครัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น ด้านสุขภาพกาย จิต ด้าน คุณธรรม จริยธรรม ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ด้านยาเสพติด ด้านเพศศึกษา และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น โดยต้องพิจารณาในประเด็น สำคัญๆ ดังนี้

- ประโยชน์ที่ตนเองครอบครัวได้รับ เป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างพัฒนาทักษะการ ดำเนินชีวิตให้ตนเอง ครอบครัวอยู่ได้อย่างมีความสุข

- การมีส่วนร่วมของผู้เรียนและครอบครัว เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วผู้เรียน และครอบครัวเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ

- การใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน มีการประสานงาน ความรับผิดชอบ เสียสละและจิตบริการ

- ความเหมาะสมในการใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามโครงการ

- ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ ได้แก่ความรู้ แหล่งข้อมูล วัสดุงบประมาณและการ เลือกลงใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ประหยัด

- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการคิดสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่นด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ ด้านประชาธิปไตย และด้านการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

- ประโยชน์ที่ชุมชนและสังคมจะได้รับหรือเป็นบริการที่ช่วยส่งเสริม หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนสนับสนุนการศึกษาจากระบบ และอื่นๆตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศ

- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วคนในชุมชนเห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือ ทั้งด้านความคิด แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

- การใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน การช่วยกันคิด การประสานงานและแบ่งความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความสามัคคี เสียสละ จิตบริการตามวิถีประชาธิปไตย

- การใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาในการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมโครงการที่นำเสนอ

- ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรม เช่น บุคลากร วัสดุงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นไปอย่างประหยัด และประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการคิดสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ และทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน

บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.)

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) จะมีผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้เรียน
4. ชุมชน ภาคีเครือข่าย
5. คณะกรรมการประเมินกิจกรรม

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. จัดให้มีแผนส่งเสริมสนับสนุนการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.)
2. ประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจกระบวนการจัดกิจกรรมการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต และสามารถชี้แจงหรือทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และเห็นความสำคัญ
3. อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.)
4. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติโครงการ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต (กพช.) ประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อย 3 คน ดังต่อไปนี้
 - 4.1 ครูผู้รับผิดชอบกลุ่มนักศึกษาที่ทำกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิต (ครูประจำกลุ่ม ครู ศรช. ครูอาสาฯ พนักงานของรัฐ)
 - 4.2 เจ้าหน้าที่งานการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.3 บุคคลในชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการกิจกรรมพัฒนา
คุณภาพชีวิตที่สถานศึกษาเห็นสมควรเป็นผู้รับรองว่าผู้เรียนได้ทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
(กพช.) ในชุมชนหรือในองค์กรนั้น
5. อนุมัติหรือมอบหมายให้มีผู้อนุมัติโครงการ
6. จัดให้มีการนิเทศติดตามโครงการ
7. อนุมัติหรือมอบหมายให้มีผู้อนุมัติโครงการ
8. ในกรณีที่ผู้เรียนมีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภาคปฏิบัติกับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น หัวหน้าสถานศึกษาต้องพิจารณาจากหลักสูตรหรือ
โครงการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้นประกอบการพิจารณา หากเห็นชอบจึงส่งตัวผู้เรียนไป
เข้าร่วมกิจกรรมได้
9. ในกรณีที่สถานศึกษารับผู้เรียนจากสถานศึกษาอื่นมาร่วมทำกิจกรรมพัฒนา
คุณภาพชีวิต เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว ให้แจ้งผลการประเมินไปยังสถานศึกษาเดิมของผู้เรียน
บทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 1. ให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่
ผู้เรียนให้เข้าใจกระบวนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
 2. จัดทำแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
 3. เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมของผู้เรียน
 4. นิเทศ ติดตามและรายงานผลการจัดกิจกรรมโครงการ
 5. ร่วมเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
ตามความจำเป็น

- บทบาทของผู้เรียน
1. ลงทะเบียนทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
 2. ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจและประเมินตนเองในด้านความรู้พื้นฐาน
 3. ร่วมประชุมวางแผนการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
 4. ยื่นคำร้อง และเสนอโครงการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
 5. ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้ว
 6. จัดทำเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่อครูที่ปรึกษาตามแผนและระยะเวลาที่สถานศึกษากำหนด โดยผู้เรียนต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการ
- บทบาทของคณะกรรมการประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
1. พิจารณาความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงของโครงการกิจกรรมรายบุคคล
 2. ประเมินความก้าวหน้าระหว่างปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ และประเมินผลสำเร็จของโครงการเป็นจำนวนชั่วโมงกิจกรรม
 3. เสนอผลของการประเมินกิจกรรม เพื่อให้สถานศึกษาพิจารณาอนุมัติ
- บทบาทของชุมชน ภาคีเครือข่าย
- ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม ศักยภาพของชุมชน และภาคีเครือข่าย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)
- สรุปแล้วกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประกอบด้วยหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นความรู้พื้นฐาน กิจกรรมโครงการ ที่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทำกิจกรรม มีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองและครอบครัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ต้องอาศัยบทบาทจากหลายฝ่ายในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Nancy E. Richesona, Sarah Boynea และ E. Michael Bradya (2007) ได้วิจัยเรื่องการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นโรคจิตเสื่อมขั้นต้น ด้วยการส่งเสริมสุขภาพกายใจ และวิญญาณ โดยการทำการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ กายใจ และวิญญาณ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุระหว่าง 67 – 89 ปี เก็บ

ข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และทดสอบด้วยการวัดค่าดัชนี The Corbin and Strauss Model for Chronic illness Management (1991) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีสุขภาพกาย ใจ และ วิญญาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้าง อุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการ ของนิโอสิวแมนนิส และการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยสร้างโปรแกรมฝึกอบรม ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่อยู่ใน หมู่ที่ 3 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี จำนวน 36 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มควบคุมไม่ได้ เข้าโปรแกรมนี้ ซึ่งโปรแกรมมี 2 ส่วนคือ เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 20 ชั่วโมง และ จัดโครงการค่ายอาสาพัฒนาเป็นเวลา 12 วัน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีอุปนิสัย 7 ประการหลังการทดลองสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมี พฤติกรรมที่แสดงออกถึงอุปนิสัย 7 ประการ หลังการทดลองมากกว่าร้อยละ 80

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนตามแนวคิดนิโอสิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ โดยนำโปรแกรม และคู่มือการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตคณะครุ ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรม และกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเข้าร่วมโปรแกรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 40 ชั่วโมง และเรียนรู้ด้วยคู่มือของตนเองจากคู่มือ เป็นเวลา 15 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มทดลองมีการเรียนรู้ เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พุลทรัพย์ เตินเตือน (2553) ได้ทำการศึกษาถึง สภาพ ปัญหาและประสิทธิผล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย จังหวัดนครพนม โดยการศึกษาในครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษาจำนวน 138 คน ประกอบด้วยข้าราชการจำนวน 20 คน พนักงานราชการ จำนวน 51 คน และ ผู้สอนประจำศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนจำนวน 67 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีสุ่มแบ่งชั้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังพบปัญหาด้าน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

สถานศึกษายังไม่ดีพอ , ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานส่งเสริมอยู่ในระดับกลางๆยังไม่ต่ำมากเกินไป แต่มีปัญหาทางด้าน สื่อการเรียนการสอน วิธีการสอน การวัดการประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะ

อัจฉรา โฉมแฉล้ม (2544) ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม มีเป้าหมายเพื่อศึกษาถึงลักษณะของกิจกรรมเพื่อสังคม โดยศึกษาปัจจัยผลักดันให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะเพื่อสังคม รวมถึงการศึกษาปัญหา และความต้องการแรงเสริมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่า ลักษณะกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคมมากที่สุดในปัจจุบัน คือการพัฒนาพฤติกรรม และน้อยที่สุด คือ ด้านการฝึกอบรม และเหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะ ก็เพื่อต้องการส่งเสริมประสบการณ์ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสังคมมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาขาดบุคลากรที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะ ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และหาแนวทางอื่นเพื่อให้มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของกิจกรรมมากขึ้น และเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น

วิชัย เทียนถาวร และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องสภาวะครอบครัวที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 แนะนำลูกเรื่องการคบเพื่อน และความซื่อสัตย์เป็นประจำ แต่มีเพียงร้อยละไม่เกิน 30 ที่แนะนำเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม และสาธารณประโยชน์ เมื่อพิจารณาเรื่องจิตใจของผู้นำครอบครัว หรือการมีจิตสำนึกสาธารณะนั้น พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งยังคงไม่มีความพร้อมเพียงพอในการช่วยเหลือผู้อื่น และช่วยเหลือสังคม ส่วนผู้ที่มีความพร้อมนั้นก็อยู่ในรูปแบบที่ช่วยทางอ้อมได้เท่านั้น

บุญเรือง ไตรเรืองวรรัตน์ (2548) ศึกษาในโครงการ พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ วิเคราะห์ในสภาพปัญหาโดยหาสาเหตุที่พบในปัจจุบัน พบว่า เยาวชนไทยขาดการพัฒนาในเรื่องภาวะผู้นำจิตสำนึกสาธารณะ สำหรับปัญหาที่สำคัญ คือ ขาดการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำ ขาดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง และขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาโดยอธิบายถึงเงื่อนไข บริบททางสังคม ปัญหาของการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านตัวแปรต่างๆ ทั้งฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การมีส่วนร่วม และการประกอบอาชีพ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

McNamara (1966) ผู้เขียนผลงานวิจัยกล่าวว่า วิธีการพัฒนาการจัดการส่วนใหญ่ไม่ได้พัฒนาทักษะการสะท้อนความคิดที่ต้องการ และยังคงคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในทางกลับกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติได้สร้างทักษะการสะท้อนความคิด และวิธีการที่เป็นจริงเพื่อแก้ไขปัญหา ดังนั้นจึงถือเป็นเทคนิคหลักในการพัฒนาการจัดการ อย่างไรก็ตาม สารสนเทศทางการปฏิบัติส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติอธิบายในบริบทของโปรแกรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สามารถพัฒนาการจัดการเข้ากับการประสานพลังของการเรียนรู้จากการปฏิบัติเข้ากับเทคนิคอื่นๆอีก จะช่วยส่งผลทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และบรรลุผลลัพธ์ได้ทันเวลาที่

Holly way (2001) กล่าวว่า การเปรียบเทียบความมีประสิทธิภาพของการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับวิธีการบรรยายแบบดั้งเดิมในวิทยาลัย หลักสูตรความซาบซึ้งใจในดนตรี ผลกระทบของวิธีการทั้งสองในเรื่องการได้มาซึ่งทักษะการฟัง การเปรียบเทียบทำนอง รูปแบบ เป็นต้น ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการสอนสองวิธี การสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับ การสอนแบบบรรยาย พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สามในห้าตัวแปรตามผลผลิตที่มีนัยสำคัญในการสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การสอนแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทำนอง การเปรียบเทียบทำนอง และรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญมากกว่าแบบบรรยาย

Federal Aviation Administration (2002) องค์การบริหารการบินของสหรัฐฯ ได้นำการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางทุก 2 ปี โดยองค์การบริหารการบินของสหรัฐฯต้องการให้ผู้บริหารได้ฝึกทำงานจากสภาพจริงของปัญหา เพื่อใช้เป็นหลักพื้นฐานในการเรียนรู้ ในการดำเนินการนั้นผู้จัดการอาวุโสจะวิเคราะห์วิกฤตการณ์ที่องค์กรเผชิญอยู่ แล้วให้กลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นเวลา 6 เดือน ผลปรากฏว่า ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานได้ดีมากกว่าที่ผู้จัดการอาวุโสแนะนำ

Federal Deposit Insurance Corporation (2002) เสนอว่าการศึกษาผลการดำเนินงานของบริษัทสะสมเงินประกันของสหรัฐฯ พบว่าปัญหาต่างๆขององค์กรไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่ของผู้จัดการ FDIC จึงนำวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้เป็นวิธีหลักในการฝึกอบรมผู้จัดการในการแก้ปัญหาขององค์กร ผลการอบรมพบว่าสามารถแก้ปัญหาได้

มากกว่า 35 ประเด็น จากการประสบผลสำเร็จ FDIC จึงเรียกวิธีการนี้ว่า Accelerated Decision-making

Kim, Sung Hae (2003) กล่าวว่า การศึกษาครั้งนี้สำรวจว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถช่วยผู้จัดการพัฒนาทักษะ หรือคุณลักษณะพฤติกรรมความเป็นผู้นำเชิงการกลายเปลี่ยนได้หรือไม่ ดังนี้ ผู้จัดการ 24 คนทำงานในหลายประเทศแถบเอเชียได้เข้าร่วมการทดลองในครั้งนี้ โดยใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยได้ตรวจสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลัง โดยใช้ Transformational Leadership Profile (TLP) และได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการ 5 คนหลังจาก Posttest ผลปรากฏว่า ผู้จัดการได้ลดพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบกลายเปลี่ยน เช่น ผลกระทบทางลบของการลดขนาดของบริษัท

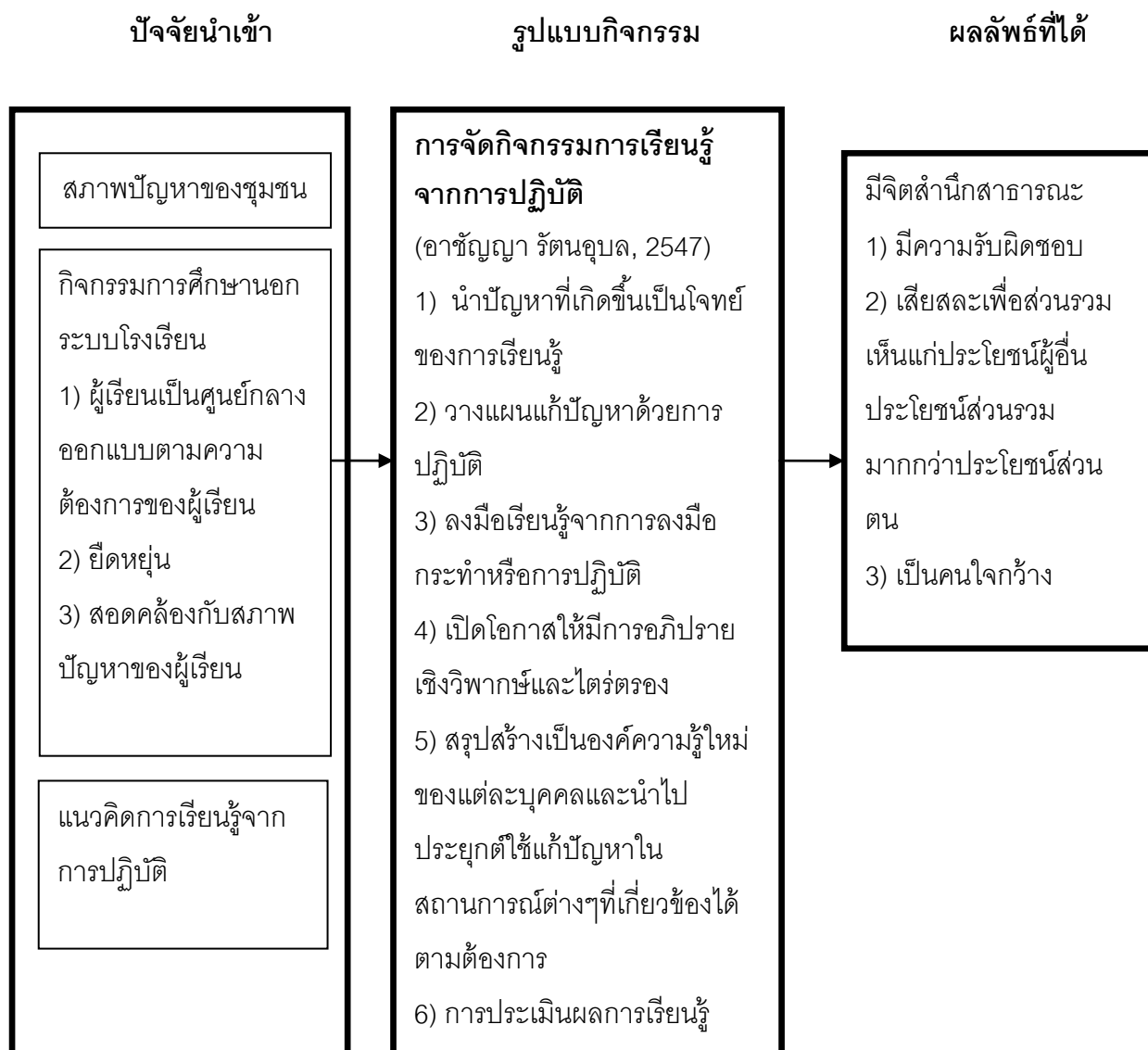
สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2545) ได้นำกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาผู้ตรวจราชการ เพื่อรองรับระบบบริหารแนวใหม่ เพื่อระดมสมองหาแนวทางตรวจการราชการแบบบูรณาการ จนได้เป็นแนวทางใหม่ จากนั้นทำการประเมินพบว่าข้อดีของการตรวจราชการแบบบูรณาการมากมาย

ประจวบ แผลมหลัก (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การเรียนรู้ คือ การปฐมนิเทศ การเตรียมความพร้อม ระบุปัญหาที่แท้จริง การค้นหาสาเหตุของปัญหา การค้นหาและตัดสินใจทางเลือกในการแก้ปัญหา การจัดทำแผนปฏิบัติการ การดำเนินการตาม และการนำเสนอผลการปฏิบัติงาน โดยที่งานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ต้องการมีความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูงอย่างถูกต้อง โดยพบปัญหาระหว่างการดำเนินการวิจัย คือ ด้านผู้จัดที่ดำเนินการไม่ชัดเจน การมีส่วนร่วมในกลุ่มของผู้อำนวยความสะดวกมีพฤติกรรมครอบงำคนอื่น ตัดการมีส่วนร่วม และใช้เวลาเกินที่กำหนดเอาไว้ ในปัญหาด้านกิจกรรม คือ แผนดำเนินการวิจัยไม่มีความยืดหยุ่น ปัญหาอื่นๆ คือ ข้อจำกัดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่อนามัย และองค์กรส่วนท้องถิ่น

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นเทคนิคการเรียนการสอนที่นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเกิดการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การตีความ การสื่อสาร การแก้ปัญหา เป็นต้น ซึ่งแต่ละงานวิจัยได้นำปัญหาและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเป็นพื้นฐานหลักในการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้จาก

การปฏิบัติ สามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านทักษะการทำงาน รวมถึงทักษะการสื่อสาร และการรับฟัง เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ” เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design มีผังการทดลองดังนี้

E – Group	O1 _E	X	O2 _E
-----------	-----------------	---	-----------------

โดยที่ E – Group หมายถึง กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
X หมายถึง การจัดกระทำ (Treatment) ตามการทดลอง
O1 หมายถึง การวัดผลก่อนการทดลอง (Pre-Test)
O2 หมายถึง การวัดผลหลังการทดลอง (Post-Test)

โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. หลักการและวิธีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
3. แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ
5. ลักษณะของการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

หลังจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร แล้วดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ดังนี้

2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งสิ้น 1,400 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจาก เขตบางขุนเทียนสามารถเป็นตัวแทนของเขตอื่นของศูนย์การศึกษานอกระบบในกรุงเทพมหานคร เพราะมีนักศึกษาครอบคลุมอยู่ทุกฝ่ายเช่นกัน จึงเป็นตัวแทนได้ และศูนย์การศึกษานอกระบบทุกเขตมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือเหมือนกัน โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ต้องสามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรมทั้งหมด มีความเต็มใจในการทดลองสามารถอ่านออกเขียนได้ และเป็นเยาวชนจำนวน 30 คน

ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 15 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2.2 การดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2.2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งผู้วิจัยสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการ
 ปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิด
 ความรู้ พฤติกรรมและทัศนคติที่ดีในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยสร้างแผนตามขั้นตอน
 (อาชัญญา รัตนอุบล, 2547) ดังนี้

- นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้
- วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ
- ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ
- เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง
- สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาใน
 สถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ
- การประเมินผลการเรียนรู้

โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. แบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ
3. แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ
 ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
4. แบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การดำเนินกิจกรรมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 6 วัน รวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมงจะประกอบด้วยแผนกิจกรรม 12 กิจกรรม ณ ศูนย์การศึกษาอกระบบโรงเรียนเขตบางขุนเทียน สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ลำดับขั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
	ละลายพฤติกรรม	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนิทสนม และเป็นกันเองกันมากขึ้น กล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น และละลายพฤติกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคย	-
1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้	เดินหาปัญหา	1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนอย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถมองเห็นและเข้าใจลักษณะภาพรวมของชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถอธิบายปัญหาและผลกระทบจากปัญหานั้นๆ ได้ 2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายถึงปัญหาและผลกระทบจากปัญหาได้	1. มีความรับผิดชอบ - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ ทำแผนที่ชุมชน กรอบของการศึกษา และถ่ายภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรมและเดินสำรวจอยู่ในโซนที่ได้รับมอบหมาย - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด 2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์หาคำตอบและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<ul style="list-style-type: none"> - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับผิดชอบต่อความรับผิดชอบของปัญหาของกลุ่ม - การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อนมาคืนตามกำหนด 3. เป็นคนใจกว้าง - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมให้ของของตนมีเพื่อกลุ่ม เช่น ปากกา กระดาษ หรือโทรศัพท์ที่ถ่ายรูปได้ เป็นต้น - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
	บอกเล่าเก้าสิบ	<p>เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มนำปัญหาที่ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วนั้นมาร่วมแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงเพื่อให้เห็นสภาพปัญหาต่างๆในแต่ละชั้นพื้นที่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้สามารถนำมาตกผลึกเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์แก้ไข</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. มีความรับผิดชอบ - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ แผนภาพความคิด - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด 2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
		สภาพปัญหาผ่าน My mapping ได้	<ul style="list-style-type: none"> - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะออกมานำเสนอ - การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด 3. เป็นคนใจกว้าง - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
2.วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ	รวมพลังความคิด	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มประชุมกลุ่ม เพื่อสรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหา จากที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มวิเคราะห์สังเคราะห์กัน ออกมาในกิจกรรมก่อนหน้านี้ได้ (My mapping)	<ul style="list-style-type: none"> 1. มีความรับผิดชอบ - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ <u>แบบเสนอโครงการ</u> - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ <u>ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง</u> - การตรงต่อเวลา คือ <u>มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด</u> 2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ <u>ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</u> - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ <u>รับอาสาที่จะออกมานำเสนอ</u>

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด</p> <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <p>- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน</p> <p>- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา</p> <p>- ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น</p>
	ค้นหาโครงการ	<p>เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเรียงลำดับโครงการที่สำคัญมากน้อยได้ แล้วเลือกโครงการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่าสำคัญมากที่สุดที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้นได้ โดยสามารถลงมือปฏิบัติตามแผนการได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น และเพิ่มความมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริง</p>	<p>1. มีความรับผิดชอบ</p> <p>- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ ได้โครงการที่เห็นพ้องต้องกัน 2 โครงการ</p> <p>- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง</p> <p>- การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด</p> <p>2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน</p> <p>- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ</p>

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด</p> <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <p>- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน</p> <p>- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา</p> <p>- ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น</p>
3.ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ	ปฏิบัติพาเพลิน1	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น ให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมาย โดยสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ หรือลงมือกระทำได้	<p>1. มีความรับผิดชอบ</p> <p>- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้</p> <p>- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง</p> <p>- การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด</p>
	ปฏิบัติพาเพลิน2	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น ให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมาย โดยสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ หรือลงมือกระทำได้	<p>2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน</p> <p>- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ</p> <p>- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของ</p>

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>ส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด</p> <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
<p>4.เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง</p>	<p>อภิปรายแลกเปลี่ยน</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอภิปรายเชิงวิพากษ์และเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันได้ โดยเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง</p>	<p>1. มีความรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ นำเสนอผลจากการปฏิบัติโครงการและร่วมกันแสดงความคิดเห็น - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด <p>2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอ - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ - การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของ

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>ส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด</p> <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
<p>5.สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ</p>	<p>ชุมชนมีสุข</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาเพื่อให้เกิดแนวคิดการจัดกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้ โดยสามารถสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรับผิดชอบ <ul style="list-style-type: none"> - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ นำเสนอโครงการใหม่เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมจากที่ทำไป - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด 2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน <ul style="list-style-type: none"> - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์ห้สังเคราะห์และนำเสนอ - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ - การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของ

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>ส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้วิจัยหรือเพื่อน มาคืนตามกำหนด</p> <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของที่ตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
6.มีการประเมินผล การเรียนรู้	จิตสำนึกสาธารณะ	เพื่อวัตถุประสงค์จิตสำนึกสาธารณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินผลการเรียนรู้	<p>1. มีความรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ ทำแบบสอบถามให้เสร็จ - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด
	ลาที่มีใช้ลาก่อน	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รวมถึงการเปิดใจและความรู้สึกจากการเข้าร่วมกิจกรรม	<p>1. มีความรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ คือ แสดงความคิดเห็น เปิดใจ แลกเปลี่ยนที่ติดต่อ และเขียนความในใจ - การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ คือ ใช้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรม และไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง - การตรงต่อเวลา คือ มาเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่นัดหมาย และทำกิจกรรมเสร็จในเวลาที่กำหนด <p>2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์</p>

ลำดับชั้น	กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	วัตถุประสงค์	จิตสำนึกสาธารณะ
			<p>ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม คือ ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอ - การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม คือ รับอาสาที่จะรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ - การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ คือ นำเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่นๆที่ยืมไปจากผู้จัดหรือเพื่อนมาคืนตามกำหนด <p>3. เป็นคนใจกว้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน คือ ยอมเสียสละหรือสิ่งของของตนมีเพื่อกลุ่ม และช่วยเหลือกัน - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่พูดขัดออกมา - ไม่อคติ คือ ตั้งใจทำกิจกรรม เข้ากับเพื่อนได้เป็นอย่างดี และแสดงความคิดเห็น
	<p>พูดคุย สอบถามหา แนวทาง</p>	<p>เพื่อนำเสนอแนวทางการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาในระบบ</p>	-

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดกิจกรรม มีดังนี้

1.1 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาส่งให้

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัยด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบกับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

ถ้าค่า $IOC \geq .05$ ขึ้นไป หมายถึง แผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของแผนการจัดการจัดการที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq .05$ (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบกับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 0.8 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอให้ใช้ชื่อกิจกรรมเป็นภาษาไทยซึ่งสามารถสื่อถึงกิจกรรม แก่คำที่พิมพ์ตกหล่น และปรับภาษา

1.2 นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอผลการปรับปรุง แก้ไขแก่อาจารย์ที่ปรึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาแล้ว นำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบดังกล่าววิเคราะห์ และจึงทำการปรับปรุง แก้ไข ให้ใช้ชื่อกิจกรรมเป็นภาษาไทยซึ่งสามารถสื่อถึงกิจกรรม แก่คำที่พิมพ์ตกหล่น และปรับภาษา ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้ง

1.3 นำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ออกจากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านการพิจารณาจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) โดยประชากรที่นำไปทดลอง เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ผลการทดลองใช้จริง (Try out) จำนวน 4 แผน ผลสรุปออกมาว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆค่อนข้างมาก กิจกรรมจะต้องไม่เป็นวิชาการเพียงอย่างเดียว เพราะนักศึกษาการศึกษานอกระบบจะขาดความสนใจได้ง่าย ต้องให้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยจะต้องคอยกระตุ้นเร้าให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบเกิด

แรงขับเคลื่อนในการอยากทำกิจกรรมตลอดเวลา ดังนั้น จึงได้แก้ไข ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบให้เกิดความเหมาะสมกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบให้มากยิ่งขึ้น

1.4 หลังจากที่ได้ทดลองใช้ (Try out) และนำไปวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่อไป

ขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเรื่องแบบสอบถามความต้องการในกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เนื่องจากการหาความต้องการนั้น จะช่วยผู้วิจัยเพิ่มความชัดเจนในการจัดกิจกรรม และเพิ่มความสะดวกในการจัดกิจกรรมมากขึ้น โดยตรวจสอบว่าความต้องการในการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่า ด้านเนื้อหาสาระ ด้านวิธีการ และด้านระยะเวลา มีความสอดคล้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในทุกด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบบสอบถามความต้องการในกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบมีรายละเอียดของเครื่องมือดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้จัดสร้างแบบสอบถามความต้องการในกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อคำถาม 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการในด้านเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการในด้านวิธีการที่ใช้ดำเนินการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และระยะเวลาที่ต้องการในการจัดกิจกรรม

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัย ด้านการเรียนรู้จากกาปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแบบสอบถามความต้องการกับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

การพิจารณาให้คะแนน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์หรือคุณลักษณะ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ถ้าค่า $IOC \geq .05$ ขึ้น ไป หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของพฤติกรรมที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq .05$ (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 1.0

ข้อมูลความต้องการในด้านเนื้อหาสาระที่พัฒนาขึ้นในครั้งแรกประกอบไปด้วย ทั้งหมด 4 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 คือ ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านที่ 2 คือ ด้านสังคม

ด้านที่ 3 คือ ด้านเศรษฐกิจ

ด้านที่ 4 คือ ด้านการเมือง

และได้รับข้อเสนอแนะให้เพิ่ม ด้านที่ 5 คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม

ข้อมูลความต้องการในด้านวิธีการที่ใช้ดำเนินการที่พัฒนาขึ้นในครั้งแรกประกอบ ไปด้วยทั้งหมด 10 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 คือ การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ

ด้านที่ 2 คือ การเรียนรู้ที่มีการทำโครงการ/โครงการ

ด้านที่ 3 คือ การเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

ด้านที่ 4 คือ การเรียนรู้จากการชมวีดิทัศน์

ด้านที่ 5 คือ การเรียนรู้ในลักษณะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ด้านที่ 6 คือ การเรียนรู้ที่เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็น

และได้รับข้อเสนอแนะให้เพิ่มข้อเข้าไปอีก 4 ข้อ คือ การเรียนรู้ที่เน้นการบรรยาย การเรียนรู้ที่มีการยกตัวอย่างกรณีศึกษา การเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์จำลอง และการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นส่วนประกอบ

3. นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามความต้องการ เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้ง

4. นำแบบสอบถามความต้องการที่ผ่านการพิจารณาจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาไปในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

5. จากการสัมภาษณ์อาจารย์การศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน กล่าวว่า เขตบางขุนเทียนมีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 1,400 คน ทั้งหมด 11 ศูนย์ จึงส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 11 ศูนย์ ศูนย์ละ 35 ชุด รวมเป็น 385 ชุด ได้รับกลับคืนจำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.58 ซึ่งถือว่าอัตราการตอบกลับในระดับนี้ไม่ทำให้ตัวประมาณค่ามีความลำเอียง

2.2.2 แบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.2.2.1 ผู้วิจัยได้จัดสร้างแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบข้อให้เลือก มี 4 ข้อ คือ ก ข ค และ ง โดยเลือกข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก คะแนนเท่ากับ 1 และตอบผิดคะแนนเท่ากับ 0

2.2.2.2 นำแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้

ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัย ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแบบสอบถามความรู้การ เรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กับความตรงเชิง เนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

ถ้าค่า $IOC \geq .05$ ขึ้นไป หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของความรู้ที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq .05$ (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 0.95 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอให้ แก้ไขโดยควรใช้ข้อความที่กระชับ เข้าใจง่าย และชัดเจน

ข้อมูลแบบสอบถามความรู้การปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ประกอบไปด้วยทั้งหมด 12 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ

- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
- การตรงต่อเวลา

2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า

ประโยชน์ส่วนตน

- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม
- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่

3. เป็นคนใจกว้าง

- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ไม่อคติ

สามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

ข้อ 1,2,3	วัดระดับ	การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
ข้อ 4,5,6	วัดระดับ	การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
ข้อ 7,8,9	วัดระดับ	การตรงต่อเวลา

ข้อ 10,11,12	วัดระดับ	การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อ ส่วนรวม
ข้อ 13,14,15	วัดระดับ	การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม
ข้อ 16,17,18	วัดระดับ	การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้ว เก็บเข้าที่
ข้อ 19,20,21	วัดระดับ	มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน
ข้อ 22,23,24	วัดระดับ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ข้อ 25,26,27	วัดระดับ	ไม่อคติ

2.2.2.3 นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ และเมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้ง

2.2.2.4 นำแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) โดยประชากรที่นำไปทดลอง เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์ ซึ่งพิจารณาจากค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach)

ทั้งนี้ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณา ข้อคำถามรายข้อซึ่งค่าแอลฟา (George and Mallery, 2010)

มากกว่า .9 หมายถึง ข้อคำถามดีมาก

มากกว่า .8 หมายถึง ดี

มากกว่า .7 หมายถึง พอใช้

มากกว่า .6 หมายถึง ควรปรับปรุง

ดังนั้นจะพิจารณาข้อคำถามจากแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยคัดเลือกจากข้อคำถามที่มีค่าแอลฟา ที่ไม่ต่ำกว่า .05 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

จากการนำไปทดลองใช้จริง (Try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียนได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.85 ซึ่งผลการทดลองใช้จริง (Try out) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

2.2.2.5 หลังจากที่ได้ทดลองใช้ (Try out) และนำไปวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัย เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

2.2.3 แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.2.3.1 ผู้วิจัยได้จัดสร้างแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษา ซึ่งเป็น ข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบวัดที่ใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Lilert's Rating Scale) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมินดังนี้

ระดับที่ 5	มีทักษะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด
ระดับที่ 4	มีทักษะอยู่ในเกณฑ์มาก
ระดับที่ 3	มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
ระดับที่ 2	มีทักษะอยู่ในเกณฑ์น้อย
ระดับที่ 1	มีทักษะอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

การให้คะแนนเป็น 5, 4,3,2,1 ตามลำดับ คะแนนเต็มในแต่ละด้านเท่ากับ 45 คะแนน คะแนนเต็มของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยรวมเท่ากับ 135 คะแนน

2.2.3.2 นำแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัยด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

ถ้าค่า IOC \geq .05 ขึ้น ไป หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของพฤติกรรมที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC \geq .05 (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 0.8 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะแก้ไขโดยควรใช้ข้อความที่กระชับ เข้าใจง่าย ชัดเจน และเพิ่มจำนวนข้อในแต่ละด้าน สามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

ข้อ 8,9,19	วัดระดับ	การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
ข้อ 2,6,20	วัดระดับ	การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
ข้อ 5,7,21	วัดระดับ	การตรงต่อเวลา
ข้อ 12,16,22	วัดระดับ	การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อ ส่วนรวม
ข้อ 17,18,23	วัดระดับ	การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม
ข้อ 4,10,24	วัดระดับ	การดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้ว เก็บเข้าที่
ข้อ 11,14,25	วัดระดับ	มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน
ข้อ 1,15,26	วัดระดับ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ข้อ 3,13,27	วัดระดับ	ไม่อคติ

2.2.2.3 นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้ง

2.2.2.4 นำแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านการพิจารณาจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและ

อาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) โดยประชากรที่นำไปทดลอง เป็นนักศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางขุนเทียน จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์ ซึ่งพิจารณาจากค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach)

ดังนั้นจะพิจารณาข้อคำถามจากแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยคัดเลือกจากข้อคำถามที่มีค่าแอลฟา ที่ไม่ต่ำกว่า .05 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

จากการนำไปทดลองใช้จริง (Try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.86 ซึ่งผลการทดลองใช้จริง (Try out) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

2.2.2.5 หลังจากที่ได้ทดลองใช้ (Try out) และนำไปวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

2.2.4 แบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.2.4.1 ผู้วิจัยได้จัดสร้างแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 36 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบวัดที่ใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Lilert's Rating Scale) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมินดังนี้

ระดับที่ 5 หมายถึง มีความรู้สึกในระดับมากที่สุด

ระดับที่ 4	หมายถึง มีความรู้สึกในระดับมาก
ระดับที่ 3	หมายถึง มีความรู้สึกในระดับปานกลาง
ระดับที่ 2	หมายถึง มีความรู้สึกในระดับน้อย
ระดับที่ 1	หมายถึง มีความรู้สึกในระดับน้อยที่สุด

การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 ตามลำดับ คะแนนเต็มในแต่ละด้านเท่ากับ 60 คะแนน คะแนนเต็มของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ โดยรวมเท่ากับ 180 คะแนน

ทั้งนี้จะมีข้อ 5,6,17,30,33,34,35 และ 36 ที่จะให้คะแนนดังต่อไปนี้

ได้ 5 คะแนน	มีความรู้สึกในระดับน้อยที่สุด
ได้ 4 คะแนน	มีความรู้สึกในระดับน้อย
ได้ 3 คะแนน	มีความรู้สึกในระดับปานกลาง
ได้ 2 คะแนน	มีความรู้สึกในระดับมาก
ได้ 1 คะแนน	มีความรู้สึกในระดับมากที่สุด

2.2.4.2 นำแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัยด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

ถ้าค่า $IOC \geq .05$ ขึ้น ไป หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของทัศนคติที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq .05$ (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 0.8 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะให้แก้ไข โดยควรใช้ข้อความที่กระชับ เข้าใจง่าย และชัดเจน สามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้

ข้อ 1,7,8,35 วัดระดับ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

ข้อ 2,14,16,36	วัดระดับ	การยึดมั่นในกฎเกณฑ์
ข้อ 4,9,15,34	วัดระดับ	การตรงต่อเวลา
ข้อ 3,11,17,33	วัดระดับ	การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อ ส่วนรวม
ข้อ 13,20,21,28	วัดระดับ	การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม
ข้อ 10,24,25,26	วัดระดับ	การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้ว เก็บเข้าที่
ข้อ 5,18,27,32	วัดระดับ	มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน
ข้อ 12,22,30,31	วัดระดับ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ข้อ 6,19,23,29	วัดระดับ	ไม่อคติ

2.2.4.3 นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ พิจารณาอีกครั้ง

2.2.4.4 นำแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ผ่านการพิจารณาจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและ อาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) โดยประชากรที่นำไปทดลอง เป็นนักศึกษาการศึกษานอก ระบบเขตบางขุนเทียน จากหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2551 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์ ซึ่งพิจารณาจากค่า ความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach)

ทั้งนี้ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณา ข้อคำถามรายข้อซึ่งค่าแอลฟา (George and Mallery, 2010)

มากกว่า .9 หมายถึง ข้อคำถามดีมาก

มากกว่า .8 หมายถึง ดี

มากกว่า .7 หมายถึง พอใช้

มากกว่า .6 หมายถึง ควรปรับปรุง

ดังนั้นจะพิจารณาข้อคำถามจากแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยคัดเลือกจากข้อคำถามที่มีค่าแอลฟา ที่ไม่ต่ำกว่า .05 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

จากการนำไปทดลองใช้จริง (Try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียนได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.81 ซึ่งผลการทดลองใช้จริง (Try out) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

2.2.4.4 หลังจากทดลองใช้ (Try out) และนำไปวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

2.2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.2.5.1 ผู้วิจัยได้จัดสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อคำถาม 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ความพึงพอใจด้านเนื้อหาหลักสูตร

ด้านที่ 2 ความพึงพอใจด้านการปฏิบัติ

ด้านที่ 3 ความพึงพอใจด้านการจัดการ

ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามระดับของความรู้สึก 5 ระดับ (Likert's Scale Type) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับที่ 5 ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

ระดับที่ 4 ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านมาก

ระดับที่ 3 ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านปานกลาง

ระดับที่ 2 ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านน้อย

ระดับที่ 1 ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของท่านน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

เกณฑ์ในการประเมิน คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในรูปแบบ และความเหมาะสมของกิจกรรม ซึ่งค่ามัธยฐานเลขคณิตที่ได้จากข้อความแต่ละข้อจะใช้จุดทศนิยมเพียง 2 ตำแหน่ง โดยมีความหมาย ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

2.50-3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1.00-1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2.2.5.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการวิจัย ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อพิจารณาแบบสอบถามความต้องการกับความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

ถ้าค่า $IOC \geq .05$ ขึ้น ไป หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงคุณลักษณะของความพึงพอใจที่วัด ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq .05$ (Rovinelli, et al., 1976) ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่า เท่ากับ 1.0

2.2.5.3 นำผลจากการตรวจและเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำผลการปรับปรุงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยติดต่อกานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ คณะครู ศาสตราจารย์ พ่วงภรณ์มหาวิทยาลัย ในการออกหนังสือราชการ ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

2. ผู้วิจัยติดต่อกับงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ ในการออกหนังสือราชการ ขอลดลงเครื่องมือวิจัย กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีบางชั้นเรียน

3. หลังจากที่ได้ปรับแก้แบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้นำไปใช้จริงได้ ผู้วิจัยจึงได้ติดต่อกับงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ ในการออกหนังสือราชการ ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย ซึ่งได้แนบเอกสาร แบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบการพิจารณาไปในครั้งนั้นด้วย

4. ผู้วิจัยติดต่อศูนย์การศึกษาระดับปริญญาตรีบางชั้นเรียน โดยขอความกรุณาให้ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการ

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มาขอความร่วมมือจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี

6. เมื่อได้เครื่องมือในการวิจัยจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบและประมวลผลข้อมูล จากนั้น จัดทำเป็นแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและปรับแก้ จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ได้ผ่านการตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหาและหาความเที่ยงแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการคำนวณค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS - Statistical Package for the Social Sciences) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติและแบบสอบถาม

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะความถี่ และหาค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบของกลุ่มตัวอย่าง
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบด้วยค่าสถิติที (T-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05
4. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

เมื่อผู้วิจัยได้ผลจากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในขั้นก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มาจัดทำ(ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยวางกรอบไว้ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ 3. ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ 4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง 5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และ 6. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำ (ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3.1.1 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยขั้นตอนที่ 1

และขั้นตอนที่ 2 โดยนำข้อสรุปที่ได้มาวิเคราะห์สู่ประเด็นการศึกษา เพื่อนำมาจัดทำ (ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ประเด็นใน (ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มี 6 ประเด็น ดังนี้

- นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้
- วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ
- ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ
- เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง
- สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้

แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

- การประเมินผลการเรียนรู้

3.1.2 นำ(ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบฉบับเบื้องต้น ที่สร้างขึ้นไปปรึกษา และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้จัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานต่างๆสามารถนำไปใช้ดำเนินนโยบายได้จริง ทั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 15 ท่าน โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็น และ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ(ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีดังนี้

1. เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ หรือเป็นที่รู้จักในด้านการศึกษานอกระบบ
 การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และ
 จิตสำนึกสาธารณะ

2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในด้านการศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม
 อัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจิตสำนึก
 สาธารณะ จำนวน 5 ปีขึ้นไป

3.3 การนำเสนอ (ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การนำเสนอ(ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ส่งร่างแนวทางการจัดกิจกรรมการ
 เรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ไปยัง
 ผู้เชี่ยวชาญการศึกษานอกระบบล่วงหน้า จากนั้นจึงขออนุญาตหมายเวลา เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็น
 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ(ร่าง) ดังกล่าว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามแนวทางที่สุภางศ์
 จันทวานิช (2543) และชาย โพธิ์สีตา (2550) เสนอไว้ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนาซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแถบบันทึก
 เสียง นำมาตีความข้อมูล (Interpretation) และจัดหมวดหมู่ โดยใช้เทคนิคการตัดปะ (Scissor
 and Sort Technique)

2. เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) นำข้อมูลที่ได้จากแถบ
 บันทึกเสียง มาวิเคราะห์เนื้อหาด้านความจริง (Pragmatically Content Analysis) และวิเคราะห์
 เนื้อหาด้านความหมายของคำพูด (Semantically Content Analysis) เปรียบเทียบกันเพื่อสร้าง
 ความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนะ เป็นการกำหนดประเด็นความคิดเห็นที่ได้แบ่งเป็นประเด็น
 ย่อย ๆ โดยไม่มีการปรับแต่งข้อมูล จากนั้นจำแนกประเด็นย่อยออกเป็นหมวดหมู่ตามหมวด
 คำถาม สำหรับข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากคำถามก็แยกไว้อีกส่วนหนึ่ง นำผลที่ได้มาเรียบเรียงใน
 ลักษณะของการพรรณนา

3. การสร้างข้อสรุป (Summary Making) ผู้วิจัยดำเนินการเชื่อมข้อมูลที่ ได้จากการเปรียบเทียบข้อมูลเข้าด้วยกัน และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมใน ลักษณะพรรณนา (Description of the data) โดยผู้วิจัยได้ตัดทอนข้อมูลให้เหลือแต่คุณ ลักษณะร่วมที่มีความหมาย พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งเป็นคำตอบชั่วคราวที่จะต้อง ตรวจสอบอีกครั้ง และเมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจะทำการยืนยันข้อสรุป เพื่อนำข้อสรุปไป สังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

4. การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมใน ขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยใช้วิธีแบบอุปนัย (Inductive Method) คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมใน ลักษณะพรรณนา ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิง นามธรรม ในลักษณะของบทสรุป หรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์การวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Statistic for windows (Statistical Package for the Social for Window) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินพฤติกรรมจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถาม เพื่อประเมินทัศนคติจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ นำเสนอค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

เพื่อความสะดวกและการสื่อสารความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้อักษรย่อและสัญลักษณ์เพื่อใช้แทนค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

\bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

t หมายถึง ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์แบบ t-test

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมข้อมูล และเอกสารต่างๆ จากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาความรู้เรื่องกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งจิตสำนึกสาธารณะนั้นถือเป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน และผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ วิเคราะห์ ประเมิน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมต่อไป ดังนี้

1. การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติศึกษาหลักการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ และวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม

1.1 การศึกษาความรู้เรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

1.2 การจัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ที่มีสมาชิก 6-8 คนมาเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 การร่วมกำหนดกระบวนการการพบปะหรือร่วมกิจกรรม โดยรวบรวมความคิดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยการทำแผนที่ชุมชน ช่วยกันร่างแผนที่ของชุมชนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่อาศัย โดยระบุสถานที่หลักๆ ที่คนในชุมชนรู้จักเป็นอย่างดี แล้วลงรายละเอียดเบื้องต้นเท่าที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่าจะช่วยให้คนอื่นรู้จักชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการให้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งทบทวนตนเอง และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนในด้านกายภาพ สังคม และจิตใจ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากนี้ยังได้เริ่มต้นสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามมุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1.4 การออกสำรวจเพื่อค้นหาปัญหาในชุมชน เพิ่มเติมความสนุกสนานด้วยการเตรียมกรอบภาพ เพื่อนำไปใช้ในการบันทึกภาพของชุมชน แล้วนำมาอภิปรายวางแผนต่อไป

2. การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการแก้ปัญหาด้วยมโนทัศน์และประสบการณ์ของผู้เรียน ทำความเข้าใจข้อตกลง กำหนดกฎเกณฑ์ กติกา มารยาทในการร่วมกิจกรรม

2.1 การวางแผนร่วมกิจกรรม กำหนดกฎเกณฑ์ กติกา มารยาทในการร่วมกิจกรรม

2.2 การมอบหมายงานหน้าที่ต่างๆ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหมุนเวียนกันในการทำหน้าที่บทบาทต่างๆ

2.3 การประชุมกลุ่ม เพื่อสรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหาในแผนผังความคิด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ แล้วร่วมกันเลือกโครงการที่น่าสนใจ ที่ทำได้ และต้องการที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ

3. การลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนภายในกลุ่ม

3.1 การทำตามข้อตกลงที่กล่าวไว้ในกลุ่ม ดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวทางที่วางแผนเรียนรู้ร่วมกัน

3.2 การนำผลการปฏิบัติมาบอกเล่าในกลุ่ม เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

4. การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์ และเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

4.1 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4.2 การมีผู้นำปัญหามาสู่กลุ่ม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆแบ่งปันความรู้กับกับคนที่นำปัญหาเข้ามาสู่กลุ่ม ถาม ฟัง แล้วสะท้อนความคิด

4.3 การมีผู้รู้หรือการไปแสวงหาความรู้มาเพิ่มเติม

4.4 การมีผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม ที่ปรึกษาทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้วิธีเรียนรู้

4.5 ตั้งคำถาม ฟัง สะท้อนความคิด การถาม การสะท้อนความคิด ก่อให้เกิดความคิดใหม่ เห็นแนวทางนำไปปฏิบัติ

5. การสรุปรูปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

5.1 การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหา เพื่อให้เกิดแนวคิดการจัดกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในชุมชน

5.2 การรวมความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ๆเข้าในการปฏิบัติงาน

5.3 การทบทวนการทำงานเชิงกระบวนการ ข้อมูลที่ได้จะแสดงถึงงานใหม่ๆ ที่จะต้องเร่งเพิ่มเติม รวมทั้งการยกระดับเชิงคุณภาพ ให้กับการทำงานบางด้านที่ได้เริ่มดำเนินไปบ้างแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่ต้องดำเนินการ คือ การสร้างภาพฝันที่ชัดเจนร่วมกัน และแปรภาพฝันออกมาเป็นข้อความ สะท้อนสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นไปได้

5.4 การชี้ให้เห็นแนวทางในการทำงาน จูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง เป็นภาพอุดมคติ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ สะท้อนภาพที่สามารถมองเห็นได้ และจับต้องได้ กล่าวถึงอนาคตแต่เขียนเหมือนกับว่ากำลังจะเกิดขึ้นจริง

6. ประเมินผล ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการประเมินตนเอง

6.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำการประเมินผล

6.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรายงานผลการปฏิบัติงานต่อกลุ่ม

6.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่สร้างขึ้นเป็นโครงการ เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีที่คนมาร่วมกันทำงานเพื่อแก้ปัญหา การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่ทำเป็นหลัก โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ปัญหา แต่ก็ยึดผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติยึดการรวมคนมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมรับผลที่ทำ โดยการถามไถ่สนทนา สามัคคีร่วมใจแบ่งปัน สร้างสรรค์ผลงาน เสนอการร่วมเรียนรู้ สานสู่กระบวนการกลุ่ม ยึดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นกระบวนการมุ่งผลปฏิบัติขณะได้เรียนรู้

จากนั้นผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาสาระในเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งจะนำไปใช้เป็นเนื้อหาสอดแทรกกับกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ

- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์

- การตรงต่อเวลา

2. เสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า

ประโยชน์ส่วนตน

- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม

- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่

3. เป็นคนใจกว้าง

- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน

- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

- ไม่อคติ

ผู้วิจัยมาสังเคราะห์รวมกันทำให้ได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบสูงขึ้น

แผนกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

แผนกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ระยะเวลา สื่อ และอุปกรณ์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบไปด้วย 12 กิจกรรม ดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 เรื่อง ละลายพฤติกรรม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 เรื่อง ค้นหาปัญหา

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 เรื่อง บอกเล่าเก้าสิบ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 เรื่อง รวมพลังความคิด

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ค้นหาโครงการ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ปฏิบัติพาเพลิน1

แผนการจัดกิจกรรมที่ 7 เรื่อง ปฏิบัติพาเพลิน2

แผนการจัดกิจกรรมที่ 8 เรื่อง อภิปรายแลกเปลี่ยน

แผนการจัดกิจกรรมที่ 9 เรื่อง ชุมชนมีสุข

แผนการจัดกิจกรรมที่ 10 เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 11 เรื่อง ลาที่มีไ้ช่ลาก่อน

แผนการจัดกิจกรรมที่ 12 เรื่อง พุดคยสอบถามหาแนวทาง

ขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเรื่องผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เนื่องจาก จะช่วยผู้วิจัยเพิ่มความชัดเจนในการจัดกิจกรรม และเพิ่มความสะดวกในการจัดกิจกรรมมากขึ้น โดยตรวจสอบว่าความต้องการในการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบหรือไม่ และมาน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่า ด้านเนื้อหาสาระ ด้านวิธีการ และด้านระยะเวลา มีความสอดคล้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในทุกด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผลการตรวจแบบสอบถามความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีความเห็นว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสามารถนำมาวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบได้

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	221	60

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	147	40
รวม	368	100
อายุ		
15-19 ปี	182	49.5
20-24 ปี	113	30.7
25-29 ปี	46	12.5
30-34 ปี	14	3.8
35-39 ปี	9	2.4
40-44 ปี	4	1.1
45-49 ปี	-	-
50-54 ปี	-	-
55-59 ปี	-	-
60 ปีขึ้นไป	-	-
รวม	368	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	78	21.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	145	39.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	145	39.4
รวม	368	100

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้เป็นเพศหญิง 221 คน ร้อยละ 60 และเพศชาย 147 คน ร้อยละ 40 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 182 คน ร้อยละ 49.5 รองลงมาอายุระหว่าง 20-24 ปี จำนวน 113 คน ร้อยละ 30.7 อายุระหว่าง 25-29 ปี จำนวน 46 คน ร้อยละ 12.5 อายุระหว่าง 30-34 ปี จำนวน 14 คน ร้อยละ 3.8 อายุระหว่าง 35-39 ปี จำนวน 9 คน ร้อยละ 2.4 และอายุระหว่าง 40-44 ปี จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นจำนวนเท่ากัน คือ 145 คน ร้อยละ 39.4 และระดับประถมศึกษา จำนวน 78 คน ร้อยละ 21.2

ตารางที่ 3 ข้อมูลความต้องการในด้านเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
ด้านสิ่งแวดล้อม	343	93.2
ด้านสังคม	17	4.6
ด้านเศรษฐกิจ	3	0.8
ด้านการเมือง	1	0.3
ด้านศิลปวัฒนธรรม	4	1.1
รวม	368	100

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้มีความต้องการในด้านเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด จำนวน 343 คน ร้อยละ 93.2 รองลงมาคือ ด้านสังคม จำนวน 17 คน ร้อยละ 4.6 ด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.1. ด้านเศรษฐกิจ จำนวน 3 คน ร้อยละ 0.8 และ ด้านการเมือง จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ

ลักษณะการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ	196	53.3
การเรียนรู้ที่มีการทำโครงการ/โครงการ	232	63
การเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม	181	49.2
การเรียนรู้จากการชมวีดีทัศน์	9	2.4
การเรียนรู้ในลักษณะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	26	7.1
การเรียนรู้ที่เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็น	149	40.5

ลักษณะการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การเรียนรู้ที่เน้นการบรรยาย	33	9
การเรียนรู้ที่มีการยกตัวอย่างกรณีศึกษา	6	1.6
การเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์จำลอง	4	1.1
การเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นส่วนประกอบ	17	4.6
รวม	368	100

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้นำมีความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะในลักษณะการเรียนรู้ที่มีการทำโครงการ/โครงการมากที่สุด จำนวน 232 คน ร้อยละ 63 รองลงมาคือ การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ จำนวน 196 คน ร้อยละ 53.3 การเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม จำนวน 181 คน ร้อยละ 49.2 การเรียนรู้ที่เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็น จำนวน 149 คน ร้อยละ 40.5 การเรียนรู้ที่เน้นการบรรยาย จำนวน 33 คน ร้อยละ 9 การเรียนรู้ในลักษณะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 26 คน ร้อยละ 7.1 การเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นส่วนประกอบ จำนวน 17 คน ร้อยละ 4.6 การเรียนรู้จากการชมวีดิทัศน์ จำนวน 9 คน ร้อยละ 2.4 การเรียนรู้ที่มีการยกตัวอย่างกรณีศึกษา จำนวน 6 คน ร้อยละ 1.6 และ การเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์จำลอง จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ

ลักษณะการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1-2 วัน	35	9.5
3-4 วัน	81	22
5-6 วัน	248	67.4
7-8 วัน	4	1.1
รวม	368	100

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนีมีความต้องการเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะในลักษณะการจัดกิจกรรม 5-6 วันมากที่สุด จำนวน 248 คน ร้อยละ 67.4 รองลงมาคือ 3-4 วัน จำนวน 81 คน ร้อยละ 22 1-2 วันจำนวน 35 คน ร้อยละ 9.5 และ 7-8 วัน จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

หลังจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร แล้วดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จากการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้รับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบดังนี้

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และ ระดับการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	17	56.7
ชาย	13	43.3
รวม	30	100
อายุ		
15-19 ปี	14	46.7
20-24 ปี	12	40.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
25-29 ปี	4	13.3
30-34 ปี	-	-
35-39 ปี	-	-
40-44 ปี	-	-
45-49 ปี	-	-
50-54 ปี	-	-
55-59 ปี	-	-
60 ปีขึ้นไป	-	-
รวม	30	100
สถานภาพสมรส		
โสด	27	90.0
สมรส	3	10.0
หม้าย	-	-
รวม	30	100
อาชีพ		
รับจ้าง	9	30.0
ค้าขาย	3	10.0
ธุรกิจส่วนตัว	6	20.0
อื่นๆ	12	40.0
รวม	30	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	6	20.0
5,000-10,000 บาท	14	46.7
10,001-15,000 บาท	7	23.3
มากกว่า 15,000 บาท	3	10.0
รวม	40	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	-	-

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	63.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	11	36.7
รวม	40	100

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้เป็นเพศหญิง 17 คน ร้อยละ 56.7 และเพศชาย 13 คน ร้อยละ 43.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 14 คน ร้อยละ 46.7 รองลงมาอายุระหว่าง 20-24 ปี จำนวน 12 คน ร้อยละ 40.0 และอายุระหว่าง 25-29 ปี จำนวน 4 คน ร้อยละ 13.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 19 คน ร้อยละ 63.3 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 11 คน ร้อยละ 36.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน 12 คน ร้อยละ 40.0 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 9 คน ร้อยละ 30.0 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 6 คน ร้อยละ 20.0 และประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 3 คน ร้อยละ 10.0 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000-10,000 บาท จำนวน 14 คน ร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 7 คน ร้อยละ 23.3 รายได้น้อยกว่า 5,000 จำนวน 6 คน ร้อยละ 20 และรายได้มากกว่า 15,000 จำนวน 3 คน ร้อยละ 10

1. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบบก่อนและหลังการทดลอง

ความรู้	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ				t	p
	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. มีความรับผิดชอบ						
- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	0.91	0.23	0.97	0.10	0.20	0.00*

ความรู้	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ					
	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	0.70	0.29	0.90	0.16	-2.90	0.00*
- การตรงต่อเวลา	0.83	0.23	0.97	0.10	-2.69	0.00*
รวม	0.90	0.14	0.96	0.07	-2.60	0.00*
2. เสียสละเพื่อส่วนรวม						
เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว						
- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	0.89	0.22	0.96	0.14	-1.44	0.00*
เพื่อส่วนรวม						
- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อ	0.89	0.22	0.96	0.12	-1.44	0.00*
ส่วนรวม						
- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของ	0.87	0.17	0.89	0.25	-0.40	0.00*
ส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่						
รวม	0.88	0.13	0.93	0.10	-1.68	0.00*
3. เป็นคนใจกว้าง						
- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่	0.89	0.18	0.91	0.15	-0.49	0.00*
กัน						
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	0.97	0.18	0.99	0.06	-0.63	0.00*
- ไม่อคติ	0.86	0.19	0.98	0.08	-3.27	0.00*
รวม	0.90	0.14	0.96	0.07	-1.82	0.00*
รวมทุกด้าน	0.87	0.11	0.98	0.08	-2.90	0.00*

**P < 0.05

จากตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เชิงจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เชิงจิตสำนึกสาธารณะ เฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 0.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่าเท่ากันเท่ากับ 0.90 รองลงมาคือเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีค่าเท่ากับ 0.88

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 0.97 รองลงมา คือด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีค่าเท่ากับ 0.91 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม ด้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน มีค่าเท่ากับ 0.89 ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ มีค่าเท่ากับ 0.87 ด้านไม่อคติโดยมีค่าเท่ากับ 0.86 ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเท่ากับ 0.83 และด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 0.70 ตามลำดับ

สำหรับผลของความรู้เชิงจิตสำนึกสาธารณะ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีค่าเท่ากับ 0.98 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้านมีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่าเท่ากันเท่ากับ 0.96 รองลงมาคือเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีค่าเท่ากับ 0.93 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คะแนนความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 0.99 รองลงมาคือ ด้านไม่อคติ มีค่าเท่ากับ 0.98 ด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเท่ากันเท่ากับ 0.97 ด้านการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 0.96 ด้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน มีค่าเท่ากับ 4.15 ด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 0.90 ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวมใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ มีค่าเท่ากับ 0.89 ตามลำดับ

จากตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 0.87 และ 0.98 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้น

2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบก่อนและหลังการทดลอง

พฤติกรรม	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ					
	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. มีความรับผิดชอบ						
- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	3.62	0.43	4.26	0.51	-6.65	0.00*
- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	3.40	0.57	4.11	0.41	-9.33	0.00*
- การตรงต่อเวลา	3.62	0.43	4.17	0.40	-7.92	0.00*
รวม	3.66	0.44	4.19	0.32	-10.30	0.00*
2. เสียสละเพื่อส่วนรวม						
เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว จำนวน 9 ข้อ						
- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม	3.51	0.62	4.09	0.38	-6.84	0.00*
- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม	3.37	0.61	4.30	0.37	-6.93	0.00*
- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้อของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่	3.72	0.59	4.30	0.37	-6.61	0.00*
รวม	3.53	0.43	4.14	0.34	-11.32	0.00*
3. เป็นคนใจกว้าง						
- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่อัน	3.53	0.63	4.22	0.43	-7.88	0.00*
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.69	0.59	4.20	0.39	-6.30	0.00*
- ไม่อคติ	3.74	0.58	4.16	0.54	-4.64	0.00*
รวม	3.66	0.44	4.19	0.32	-10.56	0.00*
รวมทุกด้าน	3.64	0.28	4.17	0.25	-11.72	0.00*

**P < 0.05

จากตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบวน พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะ เฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 3.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่าเท่ากันเท่ากับ 3.66 รองลงมา คือเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีค่าเท่ากับ 3.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านไม่อคติโดยมีค่าเท่ากับ 3.74 รองลงมา คือ ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม ไข้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ มีค่าเท่ากับ 3.72 ด้านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 3.69 ด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ด้านการตรงต่อเวลา สองด้านนี้มีค่าเท่ากันเท่ากับ 3.62 ด้านมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน มีค่าเท่ากับ 3.53 ด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 3.40 มีค่าการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม เท่ากับ 3.51 ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากับ 3.37 และ ตามลำดับ

สำหรับผลของพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีค่าเท่ากับ 4.17 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.19 รองลงมา คือเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีค่าเท่ากับ 4.14 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยคะแนนพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม ไข้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ สองด้านนี้มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.30 รองลงมาด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีค่าเท่ากับ 4.26 ด้านมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กันมีค่าเท่ากับ 4.22 ด้านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.20 ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเท่ากับ 4.17 ด้านไม่อคติ มีค่าเท่ากับ 4.16 ด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 4.11 และด้านการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวมมีค่าเท่ากับ 4.09 ตามลำดับ

จากตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบวน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบวนเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 3.64 และ 4.17

ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้น

3. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินทัศนคติจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติเชิงจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบก่อนและหลังการทดลอง

ทัศนคติ	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ					
	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. มีความรับผิดชอบ						
- การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	3.75	0.40	4.54	0.37	-2.00	0.00*
- การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	3.56	0.42	3.80	0.32	-4.20	0.00*
- การตรงต่อเวลา	3.75	0.40	3.91	0.39	-2.05	0.00*
รวม	3.54	0.32	3.76	0.24	-4.35	0.00*
2. เสียสละเพื่อส่วนรวม						
เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว จำนวน 12 ข้อ						
- การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม	3.38	0.48	3.51	0.63	-1.46	0.00*
- การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม	3.58	0.57	4.19	0.41	-7.61	0.00*
- การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่	4.20	0.55	4.54	3.37	-5.54	0.00*

ทัศนคติ	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ					
	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
รวม	3.72	0.35	4.08	0.29	-8.24	0.00*
3. เป็นคนใจกว้าง จำนวน 12 ข้อ						
- มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่อีก	3.79	0.43	3.97	0.33	-2.50	0.00*
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.53	0.39	3.71	0.36	-2.80	0.00*
- ไม่อคติ	3.28	0.45	3.61	0.45	-4.39	0.00*
รวม	3.54	0.32	3.76	0.24	-4.77	0.00*
รวมทั้งหมด	3.64	0.28	3.90	0.19	-8.63	0.00*

**P < 0.05

จากตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเชิงจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติเชิงจิตสำนึกสาธารณะเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 3.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีค่าเท่ากับ 3.72 รองลงมาคือ มีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่าเท่ากับ 3.54 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ โดยมีค่าเท่ากับ 4.20 รองลงมา คือ ด้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่อีก มีค่าเท่ากับ 3.79 ด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเท่ากับเท่ากับ 3.75 ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากับ 3.58 ด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 3.56 ด้านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 3.53 ด้านการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากับ 3.38 และด้านไม่อคติ มีค่าเท่ากับ 3.28 ตามลำดับ

สำหรับผลของทัศนคติเชิงจิตสำนึกสาธารณะ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีค่าเท่ากับ 3.90 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีค่าเท่ากับ 4.08 รองลงมาคือ มีความรับผิดชอบ และใจกว้างมีค่า

เท่ากันเท่ากับ 3.76 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยคะแนนทัศนคติเชิงจิตสำนึกสาธารณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ด้านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.54 รองลงมา คือ ด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากับ 4.19 ด้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน มีค่าเท่ากับ 3.97 ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเท่ากับ 3.91 ด้านการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ มีค่าเท่ากับ 3.80 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 3.71 ด้านไม่อคติ มีค่าเท่ากับ 3.61 และด้านการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม มีค่าเท่ากับ 3.51 ตามลำดับ

จากตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าคะแนนจากแบบสอบถามเพื่อประเมินทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 3.64 และ 3.90 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้น

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ นำเสนอค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ดังแสดงในตารางที่ 10

1. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	กลุ่มทดลอง	
	\bar{X}	S.D.
ด้านเนื้อหาหลักสูตร		
1. เนื้อหาความรู้ที่จัดกิจกรรมสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.15	0.46
2. วิทยากรรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.33	0.55
3. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.20	0.66
4. ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้	4.40	0.62
5. ในภาพรวมท่านพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม	4.37	0.72
6. การใช้เทคนิคและสื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม	4.10	0.71
รวม	3.95	0.53
ด้านการปฏิบัติ		
7. ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆ	4.30	0.70
8. การปฏิบัติกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.43	0.57
9. ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม	4.13	0.73
รวม	4.29	0.57
ด้านการจัดการ		
10. ความเหมาะสมของเวลาที่จัด	4.07	0.74
11. ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.93	0.58
12. ความเหมาะสมของอาหาร	3.70	0.65
13. การต้อนรับและการให้บริการ	3.90	0.66
14. การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	4.13	0.68
รวม	3.95	0.53
รวมทุกด้าน	4.15	0.46

จากตารางที่ 10 สรุปความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทดลองในภาพรวม แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมจาก

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 นั่นคือมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือด้านเนื้อหาหลักสูตรและด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย 3.95 เท่ากัน

ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทดลองที่มีต่อ **ด้านเนื้อหาหลักสูตร** เรียงจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้โครงการ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.40 ในภาพรวมท่านพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.37 วิทยากรรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีเหมาะสม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.33 เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.20 เนื้อหาความรู้ที่จัดกิจกรรมสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.15 และการใช้เทคนิคและสื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.10 ตามลำดับ

ด้านการปฏิบัติ เรียงจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การปฏิบัติกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.43 ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.30 ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.13 ตามลำดับ

ด้านการจัดการ เรียงจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.13 ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด มีค่าเท่ากันเท่ากับ 4.07 ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเท่ากันเท่ากับ 3.93 การต้อนรับและการให้บริการ มีค่าเท่ากันเท่ากับ 3.90 ความเหมาะสมของอาหาร มีค่าเท่ากันเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

จากคำถามปลายเปิดที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม หรือความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มเติม ผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นประเด็นต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านเนื้อหาหลักสูตร

ผลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อด้านเนื้อหาหลักสูตร พบว่า เนื้อหาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีความน่าสนใจ อยากที่จะเข้าร่วม เข้าใจง่าย เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะได้เป็นอย่างดี เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เนื้อหาความรู้ที่จัดกิจกรรมสอดคล้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของ

โครงการ และความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ อยากที่จะทำเพื่อสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับที่นักศึกษาคณะศึกษานอกกระบวน กล่าวว่ “เนื้อหาหลักสูตรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว น่าสนใจต่อการเรียนรู้มาก ทำให้อยากที่จะเข้าร่วม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น ได้รับความรู้ ได้รับข้อคิดหลายอย่าง ทำให้ได้รู้วิสัยทัศน์คนในชุมชน และเพื่อนๆในกลุ่ม พอทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ก็รู้สึกดีมากและอยากที่จะทำด้วยตนเองต่อไปเรื่อยๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมทำใหู้วิธีการในการทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้นมีจิตสำนึกสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในภาพรวมทั้งหมดรู้สึกชอบและพอใจกับกิจกรรมมาก”

“ตอนแรกที่ได้ฟังพี่อธิบายกิจกรรมให้ฟังคร่าวๆ รู้สึกเฉยๆมากเลยครับ คิดว่าก็เหมือนกับกิจกรรมทั่วๆไปที่เคยได้เข้าร่วม แต่พอเมื่อได้เริ่มทำกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆที่พี่ได้จัด ผมรู้สึกสนุกมาก และพี่ก็ถ่ายทอดความรู้ได้ดี เข้าใจง่ายครับ ตอนแรกผมก็ยังไม่เข้าใจว่าสนุกเพราะอะไร แต่มานั่งคิดๆดูกิจกรรมนี้เกิดมาจากความต้องการภายในในตัวผม ปัญหาที่เกิดจากตัวผมเอง เกิดจากความต้องการในตัวผม ผมเลยอยากที่จะทำอยากที่จะร่วมทำ ทุกขั้นตอนที่เกิดขึ้นมานั้น เพราะเกิดมาจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น ทำให้ผมเห็นถึงความสามารถของตนเอง กิจกรรมน่าสนใจ และทำให้ผมอยากที่จะช่วยเหลือสังคมมาก พี่ทำให้ความคิดของผมเปลี่ยนไปอยากช่วยให้สังคมนี้น่าอยู่มากขึ้น ชอบคุณมากๆครับ”

ด้านการปฏิบัติ

ผลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อด้านการปฏิบัติ พบว่าการปฏิบัติกิจกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความสนุกสนาน เกิดความสามัคคีในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้นทั้งด้านความคิด และการกระทำ ได้ทำอะไรเพื่อสังคมและทำให้กล้ามากขึ้น ทำใหู้สึกดีมาก กิจกรรมต่างๆมีความเหมาะสม และน่าสนใจ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน สนองตอบต่อความต้องการอย่างแท้จริง รวมถึงสามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ในอนาคต และระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเหมาะสม สอดคล้องกับที่นักศึกษาคณะศึกษานอกกระบวน กล่าวว่ “ชอบกิจกรรมในรูปแบบนี้มากๆ เมื่อลงมือทำกิจกรรมแล้วเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ทันที ได้รับสิ่งต่างๆมากมาย ทั้งความรู้ ความสนุก เห็นความสามารถของตนเอง และที่รู้สึกดีมากๆคือรู้สึกว่ตนเองมีประโยชน์มากที่ได้ทำอะไรเพื่อคนอื่น ได้ทำอะไรเพื่อสังคม ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมมีความยืดหยุ่นมาก รูปแบบแต่ละกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมดีมาก ไม่น่าเบื่อ และอยากให้มีเข้ามาจัดกิจกรรมเช่นนี้อีกเรื่อยๆ”

“กิจกรรมค้นหาปัญหาหากัน เป็นกิจกรรมที่สนุก ทำใหู้รู้ลักษณะของชุมชนอย่างละเอียดในส่วนที่ได้รับมอบหมาย ได้ใช้กรอบภาพเล่าเรื่อง น่าสนใจและสนุก ทำให้เห็นความมี

น้ำใจช่วยเหลือกันของเพื่อนๆในกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ไม่เคยทำที่ไหนมาก่อนเลย และปัญหาหรือความต้องการเกิดจากตัวผู้ทำจริงๆไม่ใช่มาจากการมอบหมายจากคนอื่น ทำให้อยากที่จะทำกิจกรรมนี้มาก เพราะสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง ปกติกิจกรรมที่เคยทำมาก็คือทำตามที่มีมอบหมายมาให้ รู้สึกชอบกิจกรรมเช่นนี้ และอยากให้ทุกที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้ และยังได้ทำเพื่อชุมชนที่อยู่อาศัยอีกด้วย รู้สึกดีมาก เพราะปกติไม่ได้ทำอะไรเพื่อชุมชนเลย”

“กิจกรรมที่ชอบมากเลยคือเดินหาปัญหากันค่ะ เพราะว่าได้สำรวจ สังเกตชุมชนอย่างละเอียด ปกติก็แค่มองแล้วผ่านไปไม่ได้ใส่ใจในรายละเอียดอะไรมาก แต่พอได้ทำกิจกรรมนี้กลับเห็นอะไรหลายๆอย่าง และรู้สึกว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรจะเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ชุมชนของเราน่าอยู่ยิ่งขึ้น ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือชอบตรงที่สามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวันได้ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเอาไปใช้ได้ในอนาคต ช่วงเวลาในการทำกิจกรรมก็กำลังพอดีด้วยค่ะ ไม่นานไปไม่น้อยไป ทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นดี ไม่น่าเบื่อ”

“ส่วนตัวชอบกิจกรรมบอกเล่าเก้าสิบ เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำให้สนิทกับเพื่อนๆมากขึ้น และยังได้รู้อีกว่าเพื่อนแต่ละคนมีความคิดเห็นอย่างไรกันบ้าง ทำให้เข้าใจเพื่อนมากขึ้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้รับความสนุกสนานจากการทำ my mapping จริงๆแล้วไม่เคยทำเลย เพิ่งรู้ว่ามันคืออะไร รู้สึกสนุกมาก แปลกดี น่าสนใจ และยังทำให้เกิดความสามัคคีกับเพื่อนๆในกลุ่มมากขึ้นด้วย ได้ลงมือทำเองในทุกขั้นตอน พอได้ชิ้นงานที่ออกมาก็ทำให้ภูมิใจ และยังเข้าใจภาพรวมการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อชุมชนได้ดีขึ้นจากการทำ my mapping ทำให้อยากที่จะลงมือทำว่าแผนที่ได้วางไว้นั้น จะเป็นอย่างไร”

“กิจกรรมที่ชอบเป็นพิเศษ คือ กิจกรรมรวมพลังความคิด เพราะทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้ออกไปนำเสนอหน้าชั้น ทั้งๆที่ไม่เคยกล้า แต่การร่วมกิจกรรมครั้งนี้ทำให้สนิทกับเพื่อนๆมากขึ้นจึงทำให้กล้าที่จะออกไปนำเสนอ ทำให้ได้ช่วยกันกับเพื่อนๆช่วยกันคิดโครงการ ได้รู้ความคิดเห็นของเพื่อนๆในกลุ่มเปิดโลกทัศน์กว้างขึ้น รู้สึกสนุกตอนที่ได้ร่วมคิดร่วมเขียนกับเพื่อนผู้จัดกิจกรรมคอยช่วยเหลือและกระตุ้นตลอดเวลา ทำให้ไม่น่าเบื่อ เป็นกิจกรรมที่ฝึกคิด ฝึกอธิบายได้ดีมากๆ เป็นการช่วยกันคิดวางแผนจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวเอง และก็ยังเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่งด้วย รู้สึกภูมิใจมากที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้สังคมสะอาดขึ้นถึงแม้จะเหนื่อยมากก็รู้สึกดี”

“ชอบกิจกรรมปฏิบัติพาเพลินค่ะ เป็นกิจกรรมที่ได้ประโยชน์และสนุกค่ะ เพราะว่าพวกเราเป็นคนคิดปัญหาที่พวกเราพบเจอขึ้นมาเอง ทำให้อยากเข้าไปแก้ไข และทำให้สำเร็จขึ้นมา เป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้เป็นตัวของตัวเอง คิดเอง ทำเองได้ ไม่มีผิด ตอนแรกไม่คิดว่าตนเองจะทำได้

เพราะไม่เคยได้ลองทำทั้งกระบวนการแบบนี้ ทั้งหาปัญหา วางแผน ลงมือปฏิบัติ สรุป ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้ลงมือทำเองทั้งกระบวนการ รู้สึกประทับใจและเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น พี่ที่จัดกิจกรรมก็ให้กำลังใจตลอด เป็นกันเองมากๆคะ อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้บ่อยๆได้ฝึกความรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ตนเองได้ทำ เพื่อให้ชุมชนสะอาดและน่าอยู่ยิ่งขึ้น รู้สึกดีที่ได้ทำอะไรเพื่อสังคมในชุมชนของตัวเอง และอยากทำอีกต่อไปเรื่อยๆ”

“ชอบกิจกรรมปฏิบัติพาเพลินมากๆครับ นานๆทีจะมีกิจกรรมที่ให้คิดเองวางแผนเอง แถมได้ลงมือทำเองอีกต่างหาก ครบรสมากครับ สนุกสนานได้รับอะไรหลายๆอย่างจริงๆแล้วการทำอะไรเพื่อสังคมมันเป็นเรื่องยากในสมัยนี้ แต่ผมเข้าใจผิดหมดเลย ความคิดผมเปลี่ยนก็เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ครับ การทำอะไรเพื่อสังคมมันง่ายมาก เพียงแค่เราเริ่มที่จะลองทำ”

“กิจกรรมอภิปรายแลกเปลี่ยน เป็นกิจกรรมที่ดีได้รู้ว่าคนอื่นคิดอย่างไรกันบ้างปกติผมจะไม่ชอบการแสดงความคิดเห็นเลย เพราะกลัวผิด หรือทำได้ไม่ดี อายครับ แต่ครั้งนี้ผมกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นออกมา เพราะพี่เขาทำให้ผมรู้สึกสนุกเลยอยากแสดงความคิดเห็นบ้างและเป็นเรื่องที่ผมสามารถพูดได้ เพราะมันเป็นเรื่องใกล้ตัวผม พี่เขาก็มีความเป็นกันเองมาก พี่เขาไม่ทำให้รู้สึกกลัวหรืออายเลยครับ ทำให้ผมได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ รู้สึกว่าการทำอะไรเพื่อตนเอง หรือสังคมไม่ได้ยากอีกต่อไป”

“กิจกรรมชุมชนมีสุข เป็นกิจกรรมที่ทำให้ดิฉันเห็นความสามารถ และศักยภาพของตนเองมาก ในการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อชุมชนสังคม รู้สึกว่าดิฉันมีจิตสำนึกสาธารณะเพิ่มขึ้น และเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการที่สนุกพร้อมได้ความรู้ไปพร้อมๆกัน สามารถต่อยอดไปใช้ในอนาคตได้อีกด้วย เดิมดิฉันไม่เคยคิดจะทำเพื่อชุมชนสังคมเลย แต่หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ดิฉันอยากจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือชุมชนนี้ให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น อาจเพราะแต่ก่อนมีความคิดผิดๆว่าการทำอะไรเพื่อชุมชนทำได้ยาก และไม่รู้ว่าจะเริ่มจากตรงไหน แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ทำให้เข้าใจว่าดิฉันสามารถทำให้ชุมชนนี้น่าอยู่ยิ่งขึ้นได้ และที่สำคัญมันเริ่มจากปัญหาของตัวเองแต่สามารถช่วยสังคมได้อีกด้วย”

“รู้สึกชอบกิจกรรมลาทีมิใช่ลาก่อน ทำให้ได้เข้าใจภาพรวมทั้งหมด ที่สำคัญชอบที่ทุกคนได้เปิดใจ และความรู้สึกกัน ทำให้เหมือนเป็นกระจกสะท้อนออกมา สามารถนำไปแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ไม่ดีได้ ส่วนในส่วนที่ดีๆก็จะทำให้มันดีขึ้น สนุกมากคะ ตอนนี้ได้รู้จักเพื่อนๆทุกคนดีขึ้น กล้าที่จะพูดคุย และกล้าที่จะทำอะไรให้สังคมมากขึ้น และรู้สึกอยากทำอะไรให้สังคมมากขึ้น ชอบมากๆเลยคะ อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้บ่อยๆ จะเข้าร่วมทุกครั้งเลยคะ”

ด้านการจัดการ

ผลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อการจัดการ พบว่า มีความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม อาหารรสชาติดี การต้อนรับ การให้บริการทั่วถึง และการจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประทับใจ สอดคล้องกับที่นักศึกษา การศึกษานอกระบบ กล่าวว่า “รู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่มีการเตรียมความพร้อมมาเป็นอย่างดีมาก เป็นลำดับขั้นตอน รู้สึกประทับใจในทุกกระบวนการ ที่ผู้จัดดูแลได้อย่างทั่วถึงทุกคน ได้อย่างไม่บกพร่อง และยังอำนวยความสะดวกได้ดีมาก ในเรื่องของสถานที่ก็ดีพอสมควร ที่สำคัญอาหารอร่อยมากๆ”

“อยากให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้บ่อยๆ เวลาค่อนข้างน้อย อยากให้มีเวลามากกว่านี้ ฝึกดูแลดีมากและทั่วถึงทุกคนเลยคะ ประทับใจ แถมยังมีการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอนดีมากเลยคะ มีอธิบายลำดับการคร่าวๆทำให้เข้าใจในภาพรวมทั้งหมด ตลอดระยะเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจทุกกระบวนการดีมากเลยคะ อาหารว่างอร่อยดีคะ สนุกสนานได้ทั้งความรู้ และได้ทำเพื่อสังคม”

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

เมื่อผู้วิจัยได้ผลจากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในขั้นก่อนหน้านี้จากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มาจัดทำ(ร่าง)แนวทางกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ขั้นตอนแรก คือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากกระบวนการแรกของการหาความรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใด จะต้องมาจากปัญหาที่ตนเองประสบ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะมา

จากเรื่องใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อนักศึกษาในระดับหนึ่ง ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญหาเป็นหลักและการบูรณาการเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ

1.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง

1.3 ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการสำรวจ และลำดับความสำคัญของปัญหา

1.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และสามารถเกิดเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

1.5 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนนำปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถมาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เน้นให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้

1.6 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนที่ได้ระบุปัญหาที่เรียงลำดับไว้แล้วกับการสำรวจความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่

2. การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

เมื่อนักศึกษาการศึกษานอกระบบระบุปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งนำมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้แล้ว การวางแผนขั้นตอนต่อไปคือ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่นักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับความถนัด และความสามารถในการเข้าถึงของนักศึกษาการศึกษานอกระบบแต่ละคน ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติเพื่อรับใช้สังคม

2.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น (Khit pen)

2.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนวางแผนอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

2.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้คิดวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง

2.5 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้วางแผนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

ตนเอง

3. การลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ รวมทั้งวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ แล้วขั้นตอนต่อไปคือ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งในระหว่างที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น จะมีการสรุปผลการเรียนรู้ไปด้วย ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการเรียนรู้กระบวนการคิด การทำงาน เพิ่มเติมศักยภาพของตน จากการลงมือปฏิบัติจริง

3.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชน

3.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติในหลายรูปแบบผสมผสานเข้าด้วยกันที่สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

3.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้มุ่งประเด็นไปเพื่อตอบสนองสังคม

3.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ทางโครงการงาน

3.6 ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

4. การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ รวมทั้งลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติแล้วขั้นตอนต่อไปคือ เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

4.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน

4.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์

4.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการอภิปรายเชิงวิพากษ์ในการทำกิจกรรม

4.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์ และไตร่ตรองเพื่อสังคม

4.5 ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการอภิปรายด้วยวิธีการที่ตรงกันข้าม หรือการมองต่างมุม

5. การสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองแล้วขั้นตอนต่อไปคือ สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

5.1 ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการทดลองทางความคิดเพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

5.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

5.4 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เล็งเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้

5.5 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้แผนผังกราฟิกในการสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

6. การประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการสุดท้ายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบทราบว่า ตนเองมีข้อบกพร่องด้านใดบ้าง และมีส่วนใดที่ต้องพัฒนา รวมไปถึงหัวข้อหรือประเด็นที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ยังไม่เข้าใจที่ถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำไปหาความรู้ใหม่ได้อีกครั้ง การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

6.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้มีวิธีการประเมินการปฏิบัติ

6.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ประเมินด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้

6.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยการทำโครงการ

6.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยแฟ้มผลงาน

6.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่สอดคล้องในชีวิตประจำวัน ว่าใช้ได้จริงหรือไม่

6.6 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยการให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนแผนการเรียนรู้ของตนเอง หรือได้ติดตามผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้วางแผนไว้ก่อนหน้านี้

ผลจากข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้นำเสนอ(ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบต่อผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

1.1 เป็นปัญหาที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากผู้รู้ หรือจากนักศึกษาการศึกษานอกระบบด้วยกัน

1.2 ควรเพิ่มกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเสนอสถานการณ์ของปัญหา กำหนดกรอบการศึกษา

1.3 ควรให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนเป็นกลุ่มย่อย

1.4 ความง่ายในแต่ละเรื่องก็ควรที่จะอยู่ในดุลยพินิจของแต่ละคน

1.5 ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับกิจกรรม

1.6 ควรเป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งเนื้อหาสาระหรือประเด็นข้อสงสัย

1.7 ควรสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชน

2. การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

2.1 เพิ่มวิธีการอธิบายวางแผนหรือการอธิบายแบบระดมสมอง

2.2 ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์วางแผนจากปัญหาและความต้องการของตนเอง

2.3 เพิ่มวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์วางแผนแก้ปัญหา

2.4 ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา
2.5 ควรให้วางแผนโดยสังเกตข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือ
ในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.6 ควรใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะทั้งอุปนัยและนิรนัย

2.7 เพิ่มวิธีการวางแผนเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก

3. การลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.1 ควรให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม
3.2 ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเปลี่ยนวิธีคิดต่อสภาพปัญหาต่างๆ หรือเป็น
การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

3.3 เพิ่มวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม

3.4 ต้องคำนึงถึงกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม
ค่านิยมที่พึงประสงค์ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ได้โดยปกติสุข

3.5 ควรนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3.6 เพิ่มวิธีการเรียนแบบผสมผสาน

3.7 ควรส่งเสริมให้เกิด “ความคิดใหม่ และการทำใหม่ที่ดี”

3.8 ควรให้ผู้สอนช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.9 ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในการเรียน

3.10 เพิ่มวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อต่อยอดให้เกิดเป็นการศึกษาตลอด

ชีวิต

4. การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

4.1 ควรมีการสอดแทรกคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดทบทวน
4.2 ต้องคำนึงถึงกิจกรรมที่จะทำให้ผู้สอนผู้ให้ความรู้หรือ ผู้ร่วมการ
อภิปรายควรมีความหลากหลาย

4.3 ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ค้นหาโดยใช้การสังเกตและ
ประสบการณ์ของตนเอง กระตุ้นและส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4.4 เพิ่มวิธีการเรียนโดยใช้สมองเป็นฐาน

4.5 ควรส่งเสริมให้สร้างสภาพแวดล้อมที่ท้าทายในการอภิปรายเรียนรู้

4.6 ควรเพิ่มการอภิปรายเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

4.7 ควรปรับปรุงแบบของการอภิปรายควรควบคุมสอดแทรกไปกับแผนของสถานศึกษา และแผนกิจกรรมส่วนบุคคล

5. การสรุปรสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

5.1 ควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยในการสรุปรสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

5.2 เน้นกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด

5.3 ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนสรุปรสร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการอาสา

5.4 เพิ่มวิธีการที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้าและทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6. การประเมินผลการเรียนรู้

6.1 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆในชุมชน

6.2 เพิ่มวิธีการที่ให้ผู้เรียนตรวจสอบด้วยตนเองผ่านการเลือก

(Checklist)

สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ 6 ขั้นตอน คือ ด้านการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้านการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาด้วยมโนทัศน์และประสบการณ์ของผู้เรียน ด้านการลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนภายในกลุ่ม ด้านการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์ และเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ด้านการสรุปรสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และด้านการประเมินผล ผู้เรียนเกิดการประเมินตนเอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ขั้นตอนแรก คือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็น
 โจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากกระบวนการแรกของการหาความรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใด
 จะต้องมาจากปัญหาที่ตนเองประสบ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะมา
 จากเรื่องใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อนักศึกษาในระดับหนึ่ง ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือคำถาม
 ที่ตนเองตั้งเป็นหลัก เป็นปัญหาที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากผู้รู้ หรือจากนักศึกษา
 การศึกษานอกระบบด้วยกันโดยให้ผู้เรียนเสนอสถานการณ์ของปัญหา กำหนดกรอบการศึกษา
 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเรียนเป็นกลุ่มย่อย เน้นการนำปัญหา หรือเนื้อหาวิชาที่สามารถทำให้เป็น
 การบูรณาการเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการ
 จัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง
 โดยเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับชีวิตประจำวัน และเนื้อหาสาระหรือประเด็นข้อสงสัยควร
 เป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.3 ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการสำรวจ และลำดับความสำคัญ
 ของปัญหา รวมถึงให้ผู้เรียนที่ได้ระบุปัญหาที่เรียงลำดับไว้แล้วกับการสำรวจความรู้เดิมที่ตนเองมี
 อยู่ในเรื่องต่าง ๆ จะใช้วิธีการตรวจสอบความสำคัญของปัญหาที่ตนเองประสบว่าสามารถแก้ไข
 เรื่องดังกล่าวได้หรือไม่ อะไรมีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ ก็จัดความสำคัญไว้ในลำดับต้น ๆ
 ซึ่งการวางลำดับความยาก ความง่ายในแต่ละเรื่องก็ควรที่จะอยู่ในดุลยพินิจของแต่ละคน

1.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็น
 โจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ใช้คำถามที่ตนเองตั้ง ในการหาข้อมูลที่ต้องการโดยเชื่อมโยง
 ปัญหาที่เรียงลำดับกับความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนในห้องเรียนและชุมชน
 ให้ผู้เรียนนำปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถมาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และสามารถเกิดเป็นประโยชน์
 ต่อส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เน้นให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้

2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

เมื่อนักศึกษาการศึกษานอกระบบระบุปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งนำมาเป็นโจทย์ของการ
 เรียนรู้แล้ว การวางแผนขั้นตอนต่อไปคือ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ
 ที่นักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ มีหลาย
 วิธีขึ้นอยู่กับความถนัด และความสามารถในการเข้าถึงของนักศึกษาการศึกษานอกระบบแต่ละคน

ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติเพื่อรับใช้สังคม โดยการอภิปรายวางแผน เพื่อเสนอแนะทางแก้ปัญหา หรือการอภิปรายแบบระดมสมอง (Brain storming) ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมอภิปรายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และทั่วถึงมากขึ้น

2.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการตัดสินใจวางแผน โดยต้องแสวงหาข้อมูลของตนเอง ข้อมูลของสภาพแวดล้อมในชุมชนสังคม และข้อมูลทางหลักวิชาการ แล้วนำมาวิเคราะห์หาทางเลือกในการตัดสินใจที่เหมาะสม มีความพอดีระหว่างตนเองและสังคม โดยการคิดอย่างรอบคอบเพื่อการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ ใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์วางแผนจากปัญหาและความต้องการของตนเอง

2.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนวางแผนอย่างมีขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์วางแผนแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยการวางแผนแก้ปัญหาเริ่มจากการตั้งปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล หรือข้อเท็จจริง และสร้างสมมติฐาน ด้วยการสังเกตข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเริ่มต้นด้วยการวางแผนสังเกตข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะที่เรียกว่าอุปนัย สรุปรวมเป็นสมมติฐานหรือทฤษฎี จากนั้นใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่าการนิรนัยไปทำนายหรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้น

2.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้คิดวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เน้นให้ผู้เรียนได้วางแผนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการวางแผนเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก (Trial and error learning) เพื่อส่งเสริมการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

3. ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ รวมทั้งวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ แล้วขั้นตอนต่อไปคือ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งในระหว่างที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น จะมีการสรุปผลการ

เรียนรู้ไปด้วย ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษา
นอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการเรียนรู้
กระบวนการคิด การทำงาน เพิ่มเติมศักยภาพของตน จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยให้ความสำคัญ
กับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม รวมไปถึงการเปลี่ยนวิถีคิดต่อสภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม จากคิดว่า
เป็นเรื่องของคนอื่น เป็นมองว่าเป็นเรื่องของตนเอง หรือเรียกได้ว่าเป็น การเรียนรู้เพื่อการ
เปลี่ยนแปลง เพราะมีผลให้เปลี่ยนวิถีคิดหรือกระบวนการทัศน์ ให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม หลัก
ใหญ่คือเปลี่ยนจากการบรรยายโดยผู้สอน มาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับ
การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการ
สอนที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service-learning) เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้
และพัฒนาตนเองจากการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการให้บริการแก่สาธารณะ

3.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนใน
ท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่างๆ อีกมากมาย
โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่
ในสังคม ได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ การ
นำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ใน
การจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียน การสอนบรรลุ
จุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการ

3.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติในหลายรูปแบบผสมผสาน
เข้าด้วยกัน หรือการเรียนแบบผสมผสาน (Hybrid-Learning) ที่เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอน
หลายรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยการผสมผสานกันระหว่างการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่าย
ออนไลน์ ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้าที่สอดคล้องกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
การเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเกิดการ
เรียนรู้ และเกิดทักษะด้านการปฏิบัติ

3.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้
ในการร่วมคิดร่วมทำ ซึ่งควรเป็นทุกภาคส่วน มุ่งเน้นให้หน่วยงานและสถานศึกษาประสานงาน
และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกระดับ ทุกประเภทให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการ
ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมดำเนินงาน ส่งเสริมให้เกิด “ความคิดใหม่ และการทำใหม่

ที่ดี” ผนึกกำลังให้ผลความสำเร็จก่อตัวเป็นคลื่นของการเปลี่ยนแปลง และปลุกฝังแนวทางการทำงานแบบเครือข่ายเพื่อตอบสนองสังคม

3.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ทางโครงการ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ สนับสนุนให้ผู้เรียนทำประโยชน์เพื่อชุมชนสังคม ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในการเรียน ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และผู้เรียนกับผู้นำกิจกรรม และควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อต่อยอดให้เกิดเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ รวมทั้งลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติแล้วขั้นตอนต่อไปคือ เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

4.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้าให้แก่บุคคลอื่นรอบข้าง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการอภิปรายด้วยวิธีการที่ตรงกันข้ามหรือการมองต่างมุมในเรื่องการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และควรมีการสอดแทรกคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดทบทวน หรือเป็นการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเพิ่มขึ้น ผู้สอนผู้ให้ความรู้หรือ ผู้ร่วมการอภิปรายควรมีความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เฉพาะครู อาจารย์จากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จากหน่วยงานต่าง ๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในองค์กรท้องถิ่น ชาวบ้านผู้มีความชำนาญ พระ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

4.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการอภิปรายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีอิสรภาพทางความคิด กระตุ้นให้ได้วิเคราะห์ค้นหาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของตนเอง กระตุ้นและส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

4.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการอภิปรายเชิงวิพากษ์ในการทำกิจกรรม ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain based

Learning: BBL) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความตื่นตัวที่ถูกทำให้ผ่อนคลาย ซึ่งดำเนินการไปพร้อมกันกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ท้าทายในการอภิปรายเรียนรู้

4.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเพื่อสังคม เป็นการอภิปรายเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะของอาสาสมัคร เป็นการแสดงถึงความเสียสละต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ ซึ่งรูปแบบของการอภิปรายควรครอบคลุมสอดแทรกไปกับแผนของสถานศึกษา และแผนกิจกรรมส่วนบุคคล อันเป็นรูปแบบของกิจกรรมเพื่อวิถีชีวิตโรงเรียน เพื่อชุมชน เพื่อประเทศชาติ และเพื่อสังคมโลก

5. การสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองแล้วขั้นตอนต่อไปคือ สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

5.1 ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาช่วยในการสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลัก เป็นการใช้เทคโนโลยีช่วยในการสรุปการเรียนรู้ เน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด การฝึกฝน ปฏิบัติ ทบทวน และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมการมีจิตสำนึกสาธารณะ

5.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการทดลองทางความคิด (Thought Experiment) เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยใช้แผนการที่จินตนาการขึ้นมาเพื่อช่วยให้เข้าใจวิถีทางที่สิ่งต่าง ๆ เป็นในความเป็นจริง ความเข้าใจได้มาจากปฏิกริยาและองค์ความรู้ต่อสถานการณ์นั้น ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ที่เรียนรู้มา เป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง กิจกรรมการสร้างองค์ความรู้นี้ เป็นการผสมผสานกันระหว่างปัญหาที่มี และ

การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถตอกผลึกทางความคิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

5.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการอาสา เพื่อให้มีสำนึกในการเป็นผู้ให้

5.4 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เล็งเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสนใจ หรือมีปัญหาในเรื่องคล้าย ๆ กันได้แสดงความคิดเห็น รวมถึงกระบวนการดำเนินการหาความรู้ต่างๆ ฉะนั้น ต้องมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

6. การประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการสุดท้ายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบทราบว่า ตนเองมีข้อบกพร่องด้านใดบ้าง และมีส่วนใดที่ต้องพัฒนา รวมไปถึงหัวข้อหรือประเด็นที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ยังไม่เข้าใจที่ถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำไปหาความรู้ใหม่ได้อีกครั้ง การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

6.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้มีวิธีการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถและทักษะตลอดจนลักษณะนิสัยในการเรียนในการทำงานของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมมาใช้ในการตรวจสอบว่าผู้เรียนสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้หรือไม่

6.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประเมินผลทั้งด้านทักษะ ความรู้ และทัศนคติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆในชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินผลด้วยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

6.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยการทำโครงการ การเรียนรู้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และประเมินผลจากการดำเนินงานที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน ค้นคว้า ทั้งนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และประเมินผลจากการดำเนินงานที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน

6.4 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยแฟ้มผลงานที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้สำรวจผลการศึกษาของตนเอง ว่าตอบวัตถุประสงค์เพียงพอหรือไม่ ตรงตามที่วางแผนไว้ก่อนหน้าหรือไม่ และหากต้องเรียนรู้เพิ่มเติม จะสามารถวางแผนการเรียนรู้ครั้งใหม่ได้ด้วยตนเอง เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน

6.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่สอดคล้องในชีวิตประจำวัน ว่าใช้ได้จริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปคิดต่อ และประเมินตนเองได้อย่างถูกต้องต่อเนื่อง เป็นการประเมินเพื่อส่งเสริมการบูรณาการเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้แก่ชีวิต ซึ่งใช้บทบาทต่าง ๆ ทั้งชีวิต และสังคม ในมิติต่าง ๆ มาเพื่อเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่บุคคล และควรมีการตรวจสอบด้วยตนเองผ่านการเลือก (Checklist) รวมถึงให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนแผนการเรียนรู้ของตนเอง หรือได้ติดตามผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้วางแผนไว้ก่อนหน้า

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยมีสมมติฐานว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบมีความรู้ พฤติกรรมและทัศนคติ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design มีผังการทดลองดังนี้

E – Group	O1 _E	X	O2 _E
-----------	-----------------	---	-----------------

โดยที่ E – Group	หมายถึง	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
X	หมายถึง	การจัดกระทำ (Treatment) ตามการทดลอง
O1	หมายถึง	การวัดผลก่อนการทดลอง (Pre-Test)
O2	หมายถึง	การวัดผลหลังการทดลอง (Post-Test)

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. แบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3. แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
4. แบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
5. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
6. แบบ (ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผู้วิจัยนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่สร้างขึ้นมากลับรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งสิ้น 1,400 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจาก เขตบางขุนเทียนสามารถเป็นตัวแทนของเขตอื่นของศูนย์การศึกษานอกระบบในกรุงเทพมหานคร เพราะมีนักศึกษาคอครบคลุมอยู่ทุกฝ่ายเช่นกัน จึงเป็นตัวแทนได้ และศูนย์การศึกษานอกระบบทุกเขตมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือเหมือนกัน โดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ต้องสามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรมทั้งหมด มีความเต็มใจในการทดลองสามารถอ่านออกเขียนได้ และเป็นเยาวชนจำนวน 30 คน

ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 15 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และ

เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ

ขั้นทดลอง

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม และแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ทำเพื่อเก็บข้อมูลก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre test)

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยจัดกิจกรรมเป็นจำนวน 6 วัน รวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรม 12 กิจกรรม จัดกิจกรรมขึ้น ณ ห้องกิจกรรมของศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตบางขุนเทียน

ขั้นหลังการทดลอง

1. หลังจากการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม และแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ทำเพื่อเก็บข้อมูลก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Post test)

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ให้กลุ่มตัวอย่าง ประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2. การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบทดสอบความรู้ พฤติกรรม ทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบของกลุ่มตัวอย่าง

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม และแบบสอบถามทัศนคติ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จาก

การปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบด้วยค่าสถิติที่ (T-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

4. การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

5. การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จาก(ร่าง) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มาทำการวิเคราะห์สรุปข้อมูล แล้วนำมาตีความ จัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเป็นจริง วิเคราะห์เนื้อหาด้านความหมายคำพูด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนาการเรียนรู้ออกแบบการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item objective congruency index: IOC) ตั้งแต่ 0.05 ขึ้น จึงถือว่ามี ความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรกุล, 2550) ได้ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของกิจกรรมเท่ากับ 0.8 สรุปได้ว่า กิจกรรมที่ออกแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. หลักการ

1.1 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในด้านต่างๆ เช่น หลักสูตร สถานที่ ระยะเวลา รวมไปถึงกฎระเบียบต่างๆยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยเน้นให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียน เน้นการฝึกกระบวนการคิดและทักษะ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แนะนำช่วยแก้ไขปัญหา และเป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดี มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพ และจิตใจให้เอื้อต่อบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย รวมไปถึงการใช้เทคนิควิธีการในการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยในการดำเนินกิจกรรมในทุกส่วนจะต้องมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสม และผสมกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนด้วย

1.2 แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การทำงานร่วมกันแก้ปัญหากับผู้อื่น ทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักคิดไตร่ตรอง พัฒนาความคิดและแสดงความคิดเห็นระหว่างสมาชิกทุกคนเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยในงานวิจัยจะเน้นการทำเพื่อสังคมส่วนรวม ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังนี้ 1) นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2) วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ 3) ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ 4) เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง 5) สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการและ 6) การประเมินผลการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2.2 เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลัง
 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3. กระบวนการ

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร
 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดและทฤษฎีการ
 เรียนรู้ของผู้ใหญ่ แนวคิดและหลักการของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก
 สาธารณะ ลักษณะของการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
 อรรถาศัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ
 ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้ครอบคลุมหลักการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อ
 ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติตาม
 วัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่ง
 ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ 1) แบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 2) แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 3) แบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้
 จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 4) แบบสอบถามความ
 พึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
 การศึกษานอกระบบ

3.4 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดย
 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ต้องสามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรมทั้งหมด มี
 ความเต็มใจในการทดลอง สามารถอ่านออกเขียนได้ และเป็นเยาวชน

3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยจัดกิจกรรมเป็นเวลาจำนวน 6 วัน รวมทั้งสิ้น 50 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรม 12 กิจกรรม

4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก จ)

ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดเป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในการกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ พฤติกรรมและทัศนคติเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ทั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบรูปแบบการจัดกิจกรรมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งลงความเห็นว่ามีเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้
2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ
3. ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ
4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง
5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ
6. มีการประเมินผลการเรียนรู้

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

หลังจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร แล้วดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติก่อนและหลังที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่า คะแนนจากแบบสอบถามเพื่อ
 ประเมินความรู้จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและ
 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 0.87 และ 0.98 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยความรู้แตกต่าง
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่า
 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
 สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่า คะแนนจาก
 แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเฉลี่ยใน
 ภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 3.64 และ 4.17 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ย
 พฤติกรรมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยหลังการเข้า
 ร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

3. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่า คะแนนจากแบบสอบถามเพื่อ
 ประเมินทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและ
 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 3.64 และ 3.90 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยทัศนคติแตกต่าง
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนทัศนคติเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่า
 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

จากผลการจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการ
 ปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมี
 ความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
 การศึกษานอกระบบสูงมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มี ต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ
 จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้วยแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม พบว่า
 นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมาก

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาหลักสูตร และด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.95

ผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมทั้งทางด้านการปฏิบัติ ด้านเนื้อหาหลักสูตร และด้านการจัดการ ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

เมื่อผู้วิจัยได้ผลจากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในขั้นก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มาจัดทำ(ร่าง)แนวทางกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้ดังนี้

1. การนำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ขั้นตอนแรก คือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากกระบวนการแรกของการหาความรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใดจะต้องมาจากปัญหาที่ตนเองประสบ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะมาจากเรื่องใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อนักศึกษา ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือคำถามที่ตนเองตั้งเป็นหลัก เป็นปัญหาที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากผู้รู้ หรือจากนักศึกษาการศึกษานอกระบบด้วยกันโดยให้ผู้เรียนเสนอสถานการณ์ของปัญหา กำหนดกรอบการศึกษา ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเรียนเป็นกลุ่มย่อย เน้นการนำปัญหา หรือเนื้อหาวิชาที่สามารถทำให้เป็นการบูรณาการเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง โดยเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับชีวิตประจำวัน เป็นปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการ

สำรวจ และลำดับความสำคัญของปัญหา รวมถึงให้ผู้เรียนที่ได้ระบุปัญหาที่เรียงลำดับไว้แล้วกับการสำรวจความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่ และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2. การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

เมื่อนักศึกษาการศึกษานอกระบบระบุปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งนำมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้แล้ว การวางแผนขั้นตอนต่อไปคือ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่นักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ มีหลายวิธีขึ้น อยู่กับความถนัดและความสามารถในการเข้าถึงของนักศึกษาการศึกษานอกระบบแต่ละคน ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติเพื่อรับใช้สังคม โดยการอภิปรายวางแผน เพื่อเสนอแนะทางแก้ปัญหา หรือการอภิปรายแบบระดมสมอง ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการตัดสินใจวางแผน โดยต้องแสวงหาข้อมูลของตนเอง ข้อมูลของสภาพแวดล้อมในชุมชนสังคม และข้อมูลทางหลักวิชาการ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนวางแผนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์วางแผนแก้ปัญหา ใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะที่เรียกว่าอุปนัยสรุปรวมเป็นสมมติฐานหรือทฤษฎี จากนั้นใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่าการนิรนัย ไปทำนายหรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้น และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้เกิดวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เน้นให้ผู้เรียนได้วางแผนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการวางแผนเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก

3. การลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ รวมทั้งวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ แล้วขั้นตอนต่อไปคือ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งในระหว่างที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น จะมีการสรุปผลการเรียนรู้ไปด้วย ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม รวมไปถึงการเปลี่ยนวิธีคิดต่อสภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม จากคิดว่าเป็นเรื่องของคนอื่น เป็นมองว่าเป็นเรื่องของตนเอง หรือเรียกได้ว่าเป็น การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการสอนที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ

ผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติในหลายรูปแบบผสมผสาน เข้าด้วยกันที่สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้ในการร่วมคิดร่วมทำ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ทางโครงการและควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อต่อยอดให้เกิดเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

4. การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ รวมทั้งลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติแล้วขั้นตอนต่อไปคือเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ผู้สอนผู้ให้ความรู้หรือ ผู้ร่วมการอภิปรายควรมีความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เฉพาะครู อาจารย์ จากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยการอภิปรายเชิงวิพากษ์ในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเพื่อสังคม เป็นการอภิปรายเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะของอาสาสมัคร

5. การสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

หลังจากที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองแล้วขั้นตอนต่อไปคือ สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ดังนั้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาช่วยในการสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลัก ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการทดลองทางความคิด ควร

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เล็งเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6. การประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการสุดท้ายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาการศึกษาจากระบบทราบว่า ตนเองมีข้อบกพร่องด้านใดบ้าง และมีส่วนใดที่ต้องพัฒนา รวมไปถึงหัวข้อหรือประเด็นที่นักศึกษาการศึกษาจากระบบ ยังไม่เข้าใจที่ถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำไปหาความรู้ใหม่ได้อีกครั้ง การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้มีวิธีการประเมินการปฏิบัติ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประเมินด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยการทำโครงการ การเรียนรู้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่การประเมินด้วยแฟ้มผลงานที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้สำรวจผลการศึกษาของตนเอง ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่สอดคล้องในชีวิตประจำวัน ว่าใช้ได้จริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปคิดต่อ และประเมินตนเองได้อย่างถูกต้องต่อเนื่อง เป็นการประเมินเพื่อส่งเสริมการบูรณาการเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้แก่ชีวิต และควรมีการตรวจสอบด้วยตนเองผ่านการเลือก รวมถึงให้ผลย้อนกลับ ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนแผนการเรียนรู้ของตนเอง หรือได้ติดตามผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้วางแผนไว้ก่อนหน้านี้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ โดยในการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ

ตอนที่ 3 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 1 อภิปรายผลของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการพัฒนาและศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพราะเห็นถึงความสำคัญและความรุนแรงของปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาระดับชุมชนหรือท้องถิ่นเท่านั้น หากได้กลายเป็นปัญหาระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อมากมาย ซึ่งวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ก็คือทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ รวมไปถึงการสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะที่ถูกต้อง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้นำหลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาระยะเวลาของการศึกษา โดยในการกำหนดเนื้อหาและหลักสูตรนั้นจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม จึงเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติที่จำเป็น อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ทางด้านทักษะ และทัศนคติในการดำเนินชีวิต เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะตลอดจนความรู้ และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติจริง มีการร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในระหว่างการทำกิจกรรม โดยมีการพูดคุย อภิปราย

และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกันภายในกลุ่ม และระหว่างผู้เรียนกับผู้จัดกิจกรรม โดยผู้จัดกิจกรรมจะเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวก และช่วยในการกระตุ้นผู้เรียน และจูงใจให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์เดิม ช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการระหว่างความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเข้ากับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ มาสู่การสรุป และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนที่มีความหมายและผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ทักษะคิด ค่านิยมของตนเองขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาของตนเองโดยคิดคำถามของตนเอง แสวงหาคำตอบด้วยการลงมือปฏิบัติกระทำจริงทั้งในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือสถานการณ์จำลอง มีการวิพากษ์วิจารณ์ การอภิปราย การพิจารณา การไตร่ตรอง การทบทวน และการสะท้อนความคิดของตนออกมา

ผู้วิจัยได้นำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จะเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งยังนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน มีการนำประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาใช้ในกิจกรรม ต่อยอดจากองค์ความรู้เดิม และประสบการณ์เดิม มีการรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และพลังกลุ่มในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาสนับสนุนกระบวนการของการจัดกิจกรรมให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง วิเคราะห์ความต้องการด้วยตนเองเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมละลายพฤติกรรมและเกมต่างๆ เพื่อสร้างสภาพการเรียนรู้ที่สนุกสนาน สร้างความมั่นใจและเป็นกันเองกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับ Knowles (1990) กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ (Diagnosis) ในการเรียนรู้ของตนเอง จากนั้นผู้เรียนจะต้องวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นการร่วมมือกัน และเป็นความรับผิดชอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนผู้ใหญ่จะต้องใช้เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ และการเรียนรู้นั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน จึงจะมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่

ตอนที่ 2 อภิปรายผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากผลการทดลองกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่า

2.1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรม
และแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
การศึกษานอกระบบ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ภายหลังจากเข้าร่วม
กิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ทำ
ให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาแบบสอบถามความรู้การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึก
สาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบแต่ละด้าน พบว่า คะแนนทุกด้านมีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านความรับผิดชอบและเป็นคนใจกว้างมีคะแนน
เพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากัน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมเคยเข้าอบรมความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้
จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะมาบ้างในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้มีความเข้าใจ
อยู่ก่อนในระดับหนึ่ง เมื่อมาต่อยอดการทำกิจกรรมจึงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความรู้มากขึ้น
สอดคล้องกับ Brookfield (1986) กล่าวว่า ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการ
เรียนการสอน ผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองที่มีอยู่
ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหา หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

แบบสอบถามพฤติกรรมและแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มี
ต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ คะแนนทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีด้านเสียสละเพื่อส่วนรวมเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นประโยชน์
ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนมีคะแนนเพิ่มขึ้นมากที่สุดเหมือนกัน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วม
กิจกรรมสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เอง เพราะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้
เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง ทำให้ถึงประโยชน์ที่จะนำมาใช้ได้ต่อไป และเห็นความสำคัญ และ
คุณค่าของการมีจิตสำนึกสาธารณะ สอดคล้องกับ Rothwell (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการ
ปฏิบัติ เป็นประสบการณ์เรียนรู้จากในสถานการณ์จริง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
และสอดคล้องกับ McGill และ Beaty (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการ
เรียนรู้และเป็นการสะท้อนความคิดเห็นในลักษณะต่อเนื่อง โดยกระทำเป็นกระบวนการกลุ่ม ด้วย
ความตั้งใจที่จะให้บรรลุเป้าหมายด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งการเรียนการสอนเกิดจาก
ปัญหาจริง และสะท้อนประสบการณ์จริงของตน

จากคะแนนรวมของแบบสอบถามความรู้ แบบสอบถามพฤติกรรมและแบบสอบถามทัศนคติการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ สอดคล้องกับสมมุติฐานของงานวิจัยครั้งนี้ว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ มัทนียา ค้อมทอง (2552) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรีตามแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับอาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าเฉลี่ยทักษะเกี่ยวกับอาชีพในด้านรวมทั้ง 6 อาชีพหลังการทดลองอยู่ในระดับมาก และกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและทักษะเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติในองค์การบริหารการบินของสหรัฐ (Federal Aviation Administration, 2002) โดยองค์การบริหารการบินของสหรัฐ ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้บริหารระดับกลางทุก 2 ปี โดยองค์การบริหารการบินของสหรัฐต้องการให้ผู้บริหารได้ฝึกทำงานจากสภาพจริงของปัญหาเพื่อใช้เป็นหลักพื้นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งในการดำเนินการนั้นผู้จัดการอาวุโสจะวิเคราะห์วิกฤตการณ์ที่องค์กรเผชิญอยู่ แล้วให้กลุ่มผู้เรียนเรียนรู้หลักการการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นเวลา 6 เดือน โดยมีผู้จัดการอาวุโสเป็นผู้ให้การสนับสนุน ในขั้นตอนสุดท้าย กลุ่มผู้เรียนจะเข้ามาประชุมร่วมกับกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน และกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนเพื่อนำเสนอผลการเรียนรู้ของตนเอง จากการประเมินผลผู้จัดการอาวุโสต้องประหลาดใจเมื่อพบว่าผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานให้ดีขึ้นมากกว่าที่ผู้จัดการอาวุโสให้คำแนะนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษา โดยการอภิปรายผลการจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 2 เติบโตปัญหาทั้งในการจัดกิจกรรมนี้ แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น

กลุ่ม ทำแผนที่ชุมชน และออกสำรวจชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถมองเห็นและเข้าใจลักษณะภาพรวมของชุมชนได้เป็นอย่างดี ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างละเอียดภายในกลุ่มของตน เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ว่าปัญหาที่สำคัญ และต้องได้รับการแก้ไขนั้นคือปัญหาใด กิจกรรมค้นหาปัญหากันเป็นกิจกรรมที่เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม การแสดงความคิดเห็นที่เปิดโอกาสให้ทุกความคิดเป็นอิสระ ไม่มีถูกหรือผิด สอดคล้องกับ นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533) กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษานอกระบบให้สัมพันธ์กับพื้นฐานชีวิตและสังคมที่ว่า ผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรทำความเข้าใจกับสภาพทางสังคมของชุมชนอย่างละเอียดก่อนวางแผนกิจกรรม โดยพิจารณาสภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ขนบประเพณี วัฒนธรรม และสภาพสิ่งแวดล้อมของสังคมนั้น และกิจกรรมที่ 2 บอกเล่าเก้าสิบ ในกิจกรรมนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัญหาต่างๆ แล้วสรุปเป็นแนวทาง เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาผ่านแผนที่ทางความคิด โดยเน้นการมีส่วนร่วม และการแสดงความคิดเห็น จะทำให้เห็นภาพของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่อไป จากการวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข หนึ่งในองค์ประกอบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติและสอดคล้องกับ Revans (1997) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาหมายรวมถึงประเด็น ข้อวิตกห่วงใย งานหรือโครงการที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่สมมุติหรือจำลองขึ้นมา เป็นสิ่งที่จุดประกายให้เกิดเวทีของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งทีมบุคคล หรือองค์การให้ความสำคัญตามหน้าที่รับผิดชอบ เปิดโอกาสเพื่อการทดสอบความคิด ทดลองความรู้ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ และการคิดใคร่ครวญ ปัญหามักเป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าโดดเด่น ควรให้ความสนใจ ยังไม่มีแนวทางแก้ไขที่ชัดเจน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจพิจารณาปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน หรือแบ่งกันพิจารณาหลายๆ ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการแก้ปัญหาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 4 รวมพลังความคิด ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มประชุมกลุ่ม สรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหา มีการประชุมกลุ่ม เพื่อสรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหาในแผนที่ความคิด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ แล้วร่วมกันเลือกโครงการที่น่าสนใจ ที่ทำได้ และต้องการที่จะแก้ไขปัญหานี้ๆ สอดคล้องกับ Revans (1982) องค์ประกอบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านประสบการณ์ร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนในการแก้ไขกับปัญหา และกิจกรรมที่ 5 ค้นหาโครงการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเรียงลำดับโครงการที่สำคัญมากหรือน้อยได้ แล้ว

เลือกโครงการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่าสำคัญมากที่สุด เน้นที่การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ สอดคล้องกับ Knowles (1978) กล่าวว่ากิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ และประโยชน์อย่างไร ตรงกับความต้องการของตนเองเพียงไร ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ว่า ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งที่เรียนรู้ตรงกับความต้องการ และความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา

ขั้นตอนที่ 3 ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ ทำตามข้อตกลงที่กล่าวไว้ในกลุ่ม ดำเนินการแก้ปัญหาตามแนวทางที่คิดกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้เห็นภาพของการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนมากขึ้น โดยปัญหาเหล่านั้นสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถประยุกต์และเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ได้แก่ กิจกรรมที่ 6 ปฏิบัติพาเพลิน 1 และกิจกรรมที่ 7 ปฏิบัติพาเพลิน 2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ได้ผลประการใด นำผลการปฏิบัติมาบอกเล่าในกลุ่มร่วมเรียนรู้ สอดคล้องกับ Kidd (1973) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Watson (1979) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และความภาคภูมิใจในผลงานของกลุ่มตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายและไตร่ตรอง ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 8 อธิบายแลกเปลี่ยน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอภิปรายเชิงวิพากษ์ และเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ถึงทัศนะ ความเข้าใจ ข้อสันนิษฐาน ทำให้เกิดการสะท้อนความคิด ถาม พัง แล้วสะท้อนความคิด มีผู้นำปัญหามาสู่กลุ่ม คนอื่นๆแบ่งปันความรู้กับกับคนที่นำปัญหาเข้ามาสู่กลุ่ม ถาม พัง แล้วสะท้อนความคิด สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2551) กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ด้วยการลงมือกระทำแล้ว ควรให้ผู้เรียนได้มีการสังเกตการปฏิบัติ พูดคุย อภิปรายเชิงวิพากษ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีการวิเคราะห์ ทบทวนและไตร่ตรอง สะท้อนความคิดเห็นของตนออกมาสู่การปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันนั้น ก็เพื่อช่วยตรวจสอบความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 9 ชุมชนมีสุข เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหา เพื่อให้เกิดแนวคิดการจัดกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในชุมชน คล้องรวมความรู้ใหม่เข้าในการปฏิบัติงาน ทบทวนการทำงานเชิงกระบวนการแล้ว ข้อมูลที่ได้จะ

แสดงถึง งานใหม่ๆ ที่จะต้องเร่งเพิ่มเติม รวมทั้งการยกระดับเชิงคุณภาพ ให้กับการทำงานบางด้าน ที่ได้เริ่มดำเนินไปบ้างแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่ต้องดำเนินการ คือ สร้างภาพฝันที่ชัดเจนร่วมกัน และ แปรภาพฝันออกมาเป็นข้อความ สะท้อนสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นไปได้ ซึ่ให้เห็นแนวทางในการทำงาน จูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง เป็นภาพอุดมคติ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ สะท้อนภาพที่สามารถมองเห็นได้ และจับต้องได้ กล่าวถึง อนาคตแต่เขียนเหมือนกับว่ากำลังจะเกิดขึ้นจริง เช่น พ่อแม่รักกัน ลดเลิกดื่ม หรือเด็กแว้น เป็นต้น สอดคล้องกับ Kolb (1984) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้สร้างแนวคิดของตนแล้ว ต่อไปก็ควรฝึกปฏิบัติจริง โดยการทดลองและตรวจสอบ เป็นการลองผิดลองถูกเพื่อตรวจสอบแนวคิดที่ตนตั้งไว้ เพื่อหาคำตอบในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป และเมื่อยอมรับในแนวคิดดังกล่าวแล้ว ก็นำไปสู่การบูรณาการระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลนั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 มีการประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 10 จิตสำนึกสาธารณะ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำการประเมินผล รายงานผลการปฏิบัติงานต่อกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการปฏิบัติ และกิจกรรมที่ 11 ลาที่มีโซ่ลาก่อน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สร้างกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รวมถึงการเปิดใจและความรู้สึกจากการเข้าร่วม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะคำนึงถึงเรื่องการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดความสมดุลด้านอารมณ์หรือความรู้สึก สิ่งเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีในเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการมีจิตสำนึกสาธารณะไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ สุชาติ รังสินันท์ (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จะช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยมีแนวทางการประเมินผล การติดตามผลให้แก่สมาชิกและมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกเป็นระยะๆ ร่วมกันขององค์กรหรือหน่วยงาน

จากแต่ละกิจกรรมมีการแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มและเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำประสบการณ์ของตนมาใช้ในการเรียนรู้ และต่อยอดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Imel (1998) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ควรให้ผู้ใหญ่เรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย และในทุกกิจกรรมจะมีการดึงเอาประสบการณ์เดิมมาเป็นฐานในการเรียนรู้ และเน้นให้มีการแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับ Knowles (1978) ผู้ใหญ่จะเห็นคุณค่าของประสบการณ์ตนเอง ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งที่เรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการและประสบการณ์ที่ผ่านมา

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้จากการ ปฏิบัตินั้น ผู้วิจัยพบว่า นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา สาระ และองค์ความรู้ ทางวิชาการแล้ว การเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการจัด กิจกรรมยังมีความสำคัญด้วย เพราะการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่นั้น ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใหญ่เป็นสำคัญ ผู้วิจัยจะต้องตั้งเป้าประสงค์ ศึกษภาพของกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบออกมาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม ให้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้เกิดการเรียนรู้ ได้ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริง การ เรียนรู้จากการปฏิบัติเริ่มต้นด้วยการให้สังเกตเห็นถึงปัญหาและเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นปัญหาที่ควร ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน การร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ และแนวทางในการจัดการปัญหา ถือเป็นขั้นตอนสำคัญใน การทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบ เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะหากนักศึกษ การศึกษานอกระบบไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีทัศนคติต่อการจัดการกับปัญหาไม่ได้ การทำให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้ทดลองลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการจัดการกับปัญหา สิ่งแวดล้อม อันเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และเกิดเป็นทักษะในทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะ และการช่วยสนับสนุนให้ได้เกิดการประเมินผลด้วยตนเอง เกิดเป็นความ ภาคภูมิใจ และความมั่นใจ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดความ สมดุลด้านอารมณ์หรือความรู้สึก สิ่งเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบมีเจต คติที่ดีต่อการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนี้ จะ ประสบผลและเกิดความสำเร็จไปไม่ได้เลยหากขาดหลักการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในระดับกลุ่ม ชุมชนหรือระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมรูปแบบใด การมีส่วนร่วมเป็น แรงขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จในทุกองค์กร นอกจากนี้สิ่งที้นอกเหนือจากการตอบวัตถุประสงค์ ของการวิจัยนั้นก็คือ การที่กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้นำเอาความรู้ พฤติกรรม และ ทัศนคติความเข้าใจเรื่องเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้กับปัญหาของตนได้อย่าง เหมาะสม ถูกต้องและต่อเนื่อง เพราะการจัดกิจกรรมที่ดีนั้น ประโยชน์จากการจัดกิจกรรมจะต้อง สามารถนำไปต่อยอดเพื่อนำความรู้ใหม่ๆไปพัฒนาชุมชนได้ สิ่งเหล่านี้คือประสิทธิผลของการจัด กิจกรรมที่ผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยนี้จะเป็นฟันเฟืองเล็กๆ แต่มีความเข้มแข็งและ สามารถนำครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น ไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะที่ถูกต้อง และเพื่อเป็นจุดเริ่มต้น ในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ต่อไป สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้

จากการปฏิบัติ ช่วยส่งเสริมให้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือกระทำ ได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามธรรมชาติ โดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา และโอกาส บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็สถานประกอบการ พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สถาบันทางศาสนา เทคโนโลยีสื่อสาร และบุคคลต่างๆ ในชุมชน ซึ่งล้วนเปิดโอกาสให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติโดยตรง ได้มีประสบการณ์ตรง ตามความสนใจ ความสมัครใจ และความกระตือรือร้นของบุคคล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองเป็นสำคัญ นับเป็นการพัฒนาชีวิตของบุคคลให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อไป และสอดคล้องกับ Marquardt (1999) กล่าวถึง องค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติว่า โปรแกรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติได้รับอำนาจ และผลประโยชน์จากองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์ ดังนี้ 1.ปัญหา 2.กลุ่ม 3.กระบวนการตั้งคำถามและไตร่ตรอง 4.ทางแก้ไขสู่การปฏิบัติ 5. ความมุ่งมั่นสู่การเรียนรู้ และ 6.ผู้อำนวยความสะดวก

ตอนที่ 3 อภิปรายผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากการผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผลปรากฏว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 นั่นคือมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านเนื้อหาหลักสูตร และด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.95 สอดคล้องกับ อุ่นตา นพคุณ (2527) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน และได้รับการตอบสนองให้เรียนได้จะสามารถนำประสบการณ์ชีวิตมาใช้ในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ตามหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนทุกคน โดยการจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักตนเอง รู้จักคิดแก้ปัญหาให้กับตนเอง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้สามารถอภิปรายเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ด้านการปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อด้านการปฏิบัติระดับมาก เนื่องด้วยในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมผู้วิจัยเน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย รวมไปถึงการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงจากการลง

เมื่อปฏิบัติด้วยตนเอง เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมยืดหยุ่นไปตามเนื้อหาและรายละเอียดของกิจกรรม โดยส่วนใหญ่แต่ละกิจกรรมจะใช้เวลาประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง ทั้งนี้สถานที่ที่มีความเหมาะสมผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์การศึกษานอกกระบบ เขตบางขุนเทียนให้ใช้อาคารของศูนย์การศึกษานอกกระบบ เขตบางขุนเทียนในการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นอาคารโล่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างพอเหมาะประกอบกับมีลานพื้นที่ในการใช้สอยที่ค่อนข้างกว้างขวาง ทำให้เกิดความสะดวกต่อการจัดมีส่วนช่วยในการกระตุ้นผู้เรียนและจูงใจให้ผู้เรียนได้กิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมชอบการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้ เน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ สอดคล้องกับชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ (2541) ที่กล่าวว่าผู้ใหญ่มุ่งให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์กับชีวิตจริง (life centered) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรใช้สถานการณ์จริงในชีวิตเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้

ด้านการจัดการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดการมากรองลงมา เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและลักษณะของนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ รวมไปถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจลักษณะ และวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าเป็นอย่างไร และผู้วิจัยเองได้แสดงออกถึงความเคารพนับถือ และมีความเป็นกันเองกับนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ ทำให้นักศึกษาการศึกษานอกกระบบ เกิดความรู้สึกไว้วางใจและให้ความสนิทสนมกับผู้วิจัย และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในส่วนของการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ และเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาและความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ และเทคนิควิธีการมาอย่างละเอียด ทำให้สามารถเลือกใช้เทคนิควิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและหลากหลาย ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและสนุกสนาน มีการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมชอบการจัดการที่ทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ เป็นกันเอง และมีบรรยากาศที่ดี สอดคล้องกับ Knowles (1984) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนของผู้ใหญ่จำเป็นต้องมีการจัดสภาพห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจ อำนวยความสะดวกสบายด้านโต๊ะ ที่นั่ง วัสดุอุปกรณ์การศึกษา การถ่ายเทอากาศ แสงสว่างให้เพียงพอ การจัดบริการเครื่องดื่ม ฯลฯ บทบาทของครูในการเรียนการสอนคือ การเป็นทั้งนักเทคนิคและแนะนำวิธีที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยมากที่สุด บทบาทของครูในฐานะเป็นวิทยากร เป็นผู้แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนแนะนำวิธีการ และวัสดุเมื่อผู้ใหญ่ต้องการ และเป็นผู้คอยเชื่อมโยงความรู้จากที่เรียนในหน่วยก่อนและหน่วยต่อไป

ด้านเนื้อหาหลักสูตร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อด้านเนื้อหาหลักสูตร อยู่ในระดับมากรองลงมา เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับบริบทของชุมชนบางขุนเทียน ทั้งจากเอกสารรายงานข้อมูลทั่วไปของเขตบางขุนเทียน การวิเคราะห์ ประสพการณ์รวมถึงถึงการสัมภาษณ์ และทำแบบสอบถาม ทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงสามารถคัดเลือกเนื้อหาองค์ความรู้ที่ตรงต่อความต้องการและการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ได้เป็นอย่างดี เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านี้สู่การปฏิบัติในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับ Knowles (2005) กล่าวว่า วิธีการหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสพการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่ามีส่วนไหนของประสพการณ์ที่จะ นำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อ จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจทั้งในด้านการปฏิบัติ ด้านการจัดการและด้านเนื้อหาหลักสูตร กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตบางขุนเทียน มีความรู้จัก คู่ันเคยและสนิทสนมกันเป็นส่วนใหญ่นี้ ไม่มีความประหม่า และตื่นเต้น จึงทำให้การดำเนินกิจกรรม การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น รวมถึงการที่กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีความตั้งใจและความมั่นใจที่จะกล้าพูด กล้าถามและแลกเปลี่ยนประสพการณ์และความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน และระหว่างผู้วิจัย รวมทั้งเห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีและสนุกสนาน

ตอนที่ 4 การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ โดยประกอบด้วยรายละเอียด 6 ประเด็น ได้แก่ 1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้ 2. วางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ 3. ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ 4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง 5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ และ 6. มีการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

แนวทางการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ พบว่า การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือคำถามที่ตนเองตั้งเป็นหลัก เป็นปัญหาที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากผู้รู้ หรือจากนักศึกษาศึกษานอกระบบด้วยกันโดยให้ผู้เรียนเสนอสถานการณ์ของปัญหา กำหนดกรอบการศึกษาค้นคว้าผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเรียนเป็นกลุ่มย่อย เน้นการนำปัญหา หรือเนื้อหาวิชาที่สามารถทำให้เป็นการบูรณาการเรื่องจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Marquardt (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติสร้างขึ้นมาจากปัญหา เพื่อมาหาทางแก้ไข การเลือกปัญหาเป็นหลักเบื้องต้นของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้เมื่อปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งสามารถสะท้อนความคิดในการกระทำนั้นๆ

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง โดยเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับชีวิตประจำวัน และเนื้อหาสาระหรือประเด็นข้อสงสัยควรเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับ Spence (1998) กล่าวว่า ในการเรียนการสอนนั้นปัญหาที่ใช้จะต้องมีความสำคัญกับผู้เรียน หรือผลจากการแก้ปัญหาแล้วนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียน สำหรับกระบวนการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนอาจจะเรียนปัญหาเดียวกันหรือคนละปัญหาก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ปัญหาที่ผู้เรียนได้พบเจออยู่จะถือเป็นจุดเริ่มต้นว่าจะเรียนสิ่งใด ใช้วิธีการใด

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการสำรวจ และลำดับความสำคัญของปัญหา รวมถึงให้ผู้เรียนที่ได้ระบุปัญหาที่เรียงลำดับไว้แล้วกับการสำรวจความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่ ในเรื่องต่าง ๆ จะใช้วิธีการตรวจสอบความสำคัญของปัญหาที่ตนเองประสบว่าสามารถแก้ไขเรื่องดังกล่าวได้หรือไม่ อะไรมีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ ก็จัดความสำคัญไว้ในลำดับต้น ๆ ซึ่งการวางลำดับความยาก ความง่ายในแต่ละเรื่องก็ควรที่จะอยู่ในดุลยพินิจของแต่ละคน สอดคล้องกับ อคิน รพีพัฒน์ (2547) เสนอว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชนตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา และควรให้มีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ใช้คำถามที่ตนเองตั้ง ในการหาข้อมูลที่ต้องการโดยเชื่อมโยงปัญหาที่เรียงลำดับกับความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชนให้ผู้เรียนนำปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถมาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และสามารถเกิดเป็นประโยชน์

ต่อส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เน้นให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้ สอดคล้องกับ Lindeman (1926) กล่าวว่า ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิต (Life-centered) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ช่วงชีวิต หรืออาจจะเป็นการพัฒนาการตามช่วงวัยต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ ดังนั้นแล้วการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่จึงต้องเน้นเนื้อหาสาระที่มาจากสถานการณ์จริงมากกว่ายี่ติวิชาเป็นหลัก จึงจะประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับ Knowles (1989) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ใหญ่มีความมุ่งหวังในเป้าหมายการเรียนรู้ที่มาจากวิถีชีวิต อาจจะรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาของตนเอง ดังนั้น การเรียนการสอนจึงควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ รูปแบบชีวิตของผู้ใหญ่หรือสถานการณ์ที่ผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องหรือพบเจอเป็นประจำ

2. การวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

แนวทางการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ พบว่า การจัดการกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติเพื่อรับใช้สังคม โดยการอภิปรายวางแผน เพื่อเสนอแนะทางแก้ปัญหา หรือการอภิปรายแบบระดมสมอง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมอภิปรายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และทั่วถึงมากขึ้น สอดคล้องกับ ชาวลา เวชยันต์ (2544) กล่าวว่า ศึกษารอบคอบ ทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิมหรือทักษะที่มีอยู่ อภิปรายเพื่อเสนอแนะทางแก้ปัญหา รวมทั้งเรียนรู้ เนื้อหาสาระเพิ่มเติม โดยมีการวางแผนเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งวิธีการเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ และสอดคล้องกับ ประจวบ แผลมหลัก (2547) กล่าวว่า ขั้นตอนปฏิบัติการ ขั้นตอนให้ผู้ดำเนินการตั้งคำถาม เพื่อให้กลุ่มระดมสมอง เพื่อกำหนดแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงาน ตามทางเลือกในการแก้ปัญหาที่กลุ่มตัดสินใจเลือกแล้ว รวมถึงการพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแผน

การจัดการกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการตัดสินใจวางแผน โดยต้องแสวงหาข้อมูลของตนเอง ข้อมูลของสภาพแวดล้อมในชุมชนสังคม และข้อมูลทางหลักวิชาการ แล้วนำมาวิเคราะห์หาทางเลือกในการตัดสินใจที่เหมาะสม มีความพอดีระหว่างตนเองและสังคม โดยการคิดอย่างรอบคอบเพื่อการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ ใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์วางแผนจากปัญหาและความต้องการของตนเองสอดคล้องกับ อคิน รพีพัฒน์ (2547) ได้เสนอว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา

การจัดการกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนวางแผนอย่างมีขั้นตอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์วางแผนแก้ปัญหา เพื่อให้

เกิดเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยการวางแผนแก้ปัญหาเริ่มจากการตั้งปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล หรือข้อเท็จจริง และสร้างสมมติฐาน ด้วยการสังเกตข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเริ่มต้นด้วยการวางแผนสังเกตข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะที่เรียกว่าอุปนัย สรุปรวมเป็นสมมติฐานหรือทฤษฎี จากนั้นใช้การวางแผนความคิดเชิงตรรกะอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่าการนิรนัย ไปทำนายหรือคาดคะเนเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้น สอดคล้องกับ Semmel (2009) ได้เสนอเกี่ยวกับ การคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา ไว้ว่าเป็นผู้มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถใช้เหตุผลที่หลากหลาย เช่น อุปนัย นิรนัย เป็นต้น เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ รวมไปถึงด้านระบบความคิด สามารถวิเคราะห์ได้ ว่าส่วนที่พบบนนั้นเป็นส่วนใดของเหตุการณ์ทั้งหมด ซึ่งจะนำมาสู่ผลลัพธ์ที่ซับซ้อนได้ และสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2546) กล่าวว่า เป้าหมายการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้น ไม่เพียงแต่เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาระบวนการคิด และทักษะการแสวงหาความรู้เท่านั้น แต่การเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้น จะต้องส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้หลายๆด้าน เป็นความรู้แบบองค์รวมอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสามารถในการจัดการ และร่วมกันดูแลรักษาโลกธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้คิดวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เน้นให้ผู้เรียนได้วางแผนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการวางแผนเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก เพื่อส่งเสริมการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ฝึกให้รู้จักการวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาได้

3. การลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ

แนวทางการลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ พบว่า การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการเรียนรู้กระบวนการคิด การทำงาน เพิ่มเติมศักยภาพของตนจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคม รวมไปถึงการเปลี่ยนวิธีคิดต่อสภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม จากคิดว่าเป็นเรื่องของคนอื่น เป็นมองว่าเป็นเรื่องของตนเอง หรือเรียกได้ว่าเป็น การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพราะมีผลให้เปลี่ยนวิธีคิดหรือกระบวนการทัศน

ให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม หลักใหญ่คือเปลี่ยนจากการบรรยายโดยผู้สอน มาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการสอนที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการให้บริการแก่สาธารณะ สอดคล้องกับ อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2541) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความหมายมากในสังคม ส่งผลทำให้เกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็ง นั่นก็คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมกันมองอนาคต เรียนรู้ และทำความเข้าใจ โดยร่วมกันอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้ม ความเปลี่ยนแปลงพร้อมไปกับการปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชน หรือแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่างๆ อีกมากมาย โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ การนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียน การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ Cohen and Uphoof (1980) กล่าวว่า การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติในหลายรูปแบบ ผสมผสานเข้าด้วยกัน หรือการเรียนแบบผสมผสานที่เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยการผสมผสานกันระหว่างการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้าที่สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะด้านการปฏิบัติ สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า มีความหลากหลายในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา หรือบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน หรืออาจจะให้เรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้ในการร่วมคิดร่วมทำ ซึ่งควรเป็นทุกภาคส่วน มุ่งเน้นให้หน่วยงานและสถานศึกษา ประสานงานและสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกระดับ ทุกประเภทให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมดำเนินงาน ส่งเสริมให้เกิด “ความคิดใหม่ และการทำใหม่ที่ดี” ผนึกกำลังให้ผลความสำเร็จก่อตัวเป็นคลื่นของการเปลี่ยนแปลง และปลูกฝังแนวทางการทำงานแบบเครือข่ายมุ่งประเด็นไปเพื่อตอบสนองสังคม สอดคล้องกับ ครรชิต พุทธโกษา (2554) ที่กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายจะทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร และความร่วมมือด้วยความสมัครใจ และทำให้เชื่อมโยงคนที่มีรูปแบบแตกต่างกัน มีวิธีการทำงานและ ภูมิหลังต่างกันเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ทุกฝ่าย โดยในการดำเนินงานสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้นี้ไม่เฉพาะจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงชุมชนด้วยกันเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับ โอวาท สุทธนารักษ์ (2530) กล่าวว่า เครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตยอันเป็นหลักการเป็นชุมชนเรียนรู้ที่มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น ข้อปัญหา หรือความต้องการต่างๆ ของประชาชน การเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง และการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องจนเห็นผลในเชิงประจักษ์มีการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ การคิดค้นและการแก้ปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนา หรือเป็นการเพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร และสถาบันต่างๆ ในสังคม ตลอดจนการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ทางโครงการ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ สนับสนุนให้ผู้เรียนทำประโยชน์เพื่อชุมชนสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในการเรียน ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และผู้เรียนกับผู้นำกิจกรรม และควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อต่อยอดให้เกิดเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สอดคล้องกับไชยยศ เรืองสุวรรณ (2537) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพไว้ว่า ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมหรือลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง นอกจากนี้สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับ

บุคคลอื่นในการเรียน ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และผู้เรียนกับผู้สอน และส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน เพื่อคอยอำนวยความสะดวกในเรียนรู้ รวมไปถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และบูรณาการให้มากยิ่งขึ้น จะต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการสิ่งที่เรียนกับโลกกว้างได้

4. การเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

แนวทางการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง พบว่า การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้าให้แก่บุคคลอื่นรอบข้าง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการอภิปรายด้วยวิธีการที่ตรงกันข้าม หรือการมองต่างมุมในเรื่องการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และควรมีการสอดแทรกคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดทบทวน หรือเป็นการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเพิ่มขึ้น ผู้สอนผู้ให้ความรู้หรือ ผู้ร่วมการอภิปรายควรมีความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เฉพาะครู อาจารย์จากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จากหน่วยงานต่าง ๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในองค์กรท้องถิ่น ชาวบ้านผู้มีความชำนาญ พระ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวว่า แนวทางการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สู่นานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรให้ผู้เรียนได้มีการสังเกตการปฏิบัติ พุดคุย อภิปรายเชิงวิพากษ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีการสังเคราะห์ ทบทวนและไตร่ตรอง สะท้อนความคิดเห็นของตนออกมาสู่การปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการอภิปรายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีอิสรภาพทางความคิด กระตุ้นให้ได้วิเคราะห์ค้นหาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของตนเอง กระตุ้นและส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ สอดคล้องกับ Guilford (1967) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือคุณแจดอกสำคัญของการศึกษา เพื่อที่จะไขไปสู่ความรู้สึก และการแก้ปัญหาต่างๆของมนุษยชาติ และสอดคล้องกับ Knowles (1989) ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้ใหญ่ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้น มีความสำคัญมากในการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการอภิปรายเชิงวิพากษ์ในการทำกิจกรรม ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเปิด

โอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความตื่นตัวที่ถูกทำให้ผ่อนคลาย ซึ่งดำเนินการไปพร้อมกันกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ท้าทายในการอภิปรายเรียนรู้ สอดคล้องกับ Knowles (1990) ที่เสนอว่า ผู้ใหญ่นั้นมีอัตมโนทัศน์ว่าตนเองนั้น เป็นผู้ใหญ่แล้วสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี ด้วยพื้นฐานดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ใหญ่มีความคิดเห็นเป็นของตนเองและพร้อมที่จะเรียนรู้โดยการชี้แนะ ชี้นำตนเองได้ นอกจากนี้จะต้องให้มีบรรยากาศที่เหมาะสม ควรต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามสะดวก ผู้สอน ผู้ให้ความรู้หรือผู้ร่วมการอภิปราย ควรมีความหลากหลาย จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะครู อาจารย์จากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จากหน่วยงานต่าง ๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในองค์กรท้องถิ่น ชาวบ้านผู้มีความชำนาญ พระ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรองเพื่อสังคม เป็นการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะของอาสาสมัคร เป็นการแสดงถึงความเสียสละต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ ซึ่งรูปแบบของการอภิปรายควรควบคู่สอดแทรกไปกับแผนของสถานศึกษา และแผนกิจกรรมส่วนบุคคล อันเป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อวิถีชีวิตโรงเรียน เพื่อชุมชน เพื่อประเทศชาติ และเพื่อสังคมโลก สอดคล้องกับ Brookfield (1986) กล่าวว่า การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ จะเป็นรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งจะเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ โดยจะเป็นการคิดแบบแยกแยะเหตุผลเพื่อหาความคิดเห็น ความทรงจำของการรับรู้ทำให้ผู้ใหญ่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและการวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ และสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (2549) กล่าวว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม นอกเหนือจากการเรียนจึงเป็นการสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วม และสร้างทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างเครือข่าย ฝึกความอดทน สร้างความมั่นใจ และเป็นการพัฒนาอารมณ์ จิตใจให้มั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ

5. สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

แนวทางการสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ พบว่า การจัดกิจกรรมควรสนับสนุน

กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาช่วยในการสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงส่วนรวมเป็นหลัก เป็นการใช้เทคโนโลยีช่วยในการสรุปการเรียนรู้ เน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด การฝึกฝน ปฏิบัติ ทบทวน และสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมการมีจิตสำนึกสาธารณะ สอดคล้องกับ เชียร์ศรี วิวิธศิริ (2530) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องใช้เทคนิค และ วิธีการที่เหมาะสมในการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเลือกเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์หรือวิธีการที่จะจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ตลอดจนสามารถนำเอาไปปฏิบัติ ให้เกิดผลสำเร็จได้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมไปแล้วนั้นเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ อนุชาติ พวงลำลิ และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2541) ที่เสนอไว้ว่า การติดต่อสื่อสารและการมีเครือข่าย การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกสาธารณะ

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการทดลองทางความคิด เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ใช้แผนการที่จินตนาการขึ้นมาเพื่อช่วยให้เข้าใจวิถีทางที่สิ่งต่างๆ เป็นในความเป็นจริง ความเข้าใจได้มาจากปฏิกริยาและองค์ความรู้ต่อสถานการณ์นั้น ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ที่เรียนรู้มา เป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง กิจกรรมการสร้างองค์ความรู้นี้ เป็นการผสมผสานกันระหว่างปัญหาที่มี และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถตกผลึกทางความคิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวว่า การไตร่ตรอง ทบทวน และสะท้อนความเห็นของตนเองออกมา ซึ่งสามารถที่จะเกิดที่ใดก็ได้ เช่น ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน หรือสถานปฏิบัติงานจริงก็ได้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติเข้าไว้ด้วยกัน

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการอาสา เพื่อให้มีสำนึกในการเป็นผู้ให้ สอดคล้องกับศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2548) กล่าวว่า การอาสา เป็นการต่อยอดความคิดด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะ อันนำไปสู่ระบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคม งานอาสาสมัครนั้น มีประโยชน์

ที่หลากหลาย โดยในส่วนของผู้ที่ทำงานอาสานั้น จะมีการพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม การเรียน และการทำงาน และควรจัดกิจกรรมที่ให้ครูผู้สอนหรือ ผู้นำกิจกรรมมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน หรือ บุคคลอื่นในการสรุปสร้างองค์ความรู้ เพื่อให้คำปรึกษา และสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองไปพร้อมๆกัน

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เล็งเห็นประโยชน์ที่จะไปใช้ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอธิบายความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นคว้า และทำกิจกรรมให้แก่บุคคลอื่นรอบข้างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสนใจ หรือมีปัญหาในเรื่องคล้าย ๆ กันได้แสดงความคิดเห็น รวมถึงกระบวนการดำเนินการหาความรู้ต่างๆ ฉะนั้น ต้องมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคลและนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ สอดคล้องกับ Knowles (1990) ที่เสนอไว้ว่า สิ่งผู้ใหญ่จะเรียนรู้ นั้น มีความต้องการอย่างแท้จริง กล่าวคือ การที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และหากจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผู้ใหญ่ต้องการทราบว่า จะเรียนสิ่งเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อะไร

6. การประเมินผลการเรียนรู้

แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้มีวิธีการประเมินการปฏิบัติ โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถและทักษะตลอดจนลักษณะนิสัยในการเรียนในการทำงานของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมมาใช้ในการตรวจสอบว่าผู้เรียนสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้หรือไม่ สอดคล้องกับชวาลา เวชยันต์ (2544) กล่าวว่า ควรตอบสนองและประเมิน แสดงผลจากการทำกิจกรรม สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการประเมิน และทำข้อเสนอแนะแนวทางที่จะปฏิบัติต่อไป รวมทั้งประเมินกระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประเมินด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้ และควรประเมินผลทั้งด้านทักษะ ความรู้ และทัศนคติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินผลด้วยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับวิชิต นันทสุวรรณ และจางงศ์ แรกพิณิจ (2541) ที่ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ว่าการประเมินผลกิจกรรม โดยการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ จะเริ่มจากจุดเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแล้วขยายออกไปสู่เนื้อหาหรือกิจกรรมที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั้งหมด รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ

โรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วมกับการเรียนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ สอดคล้องกับสมาชิก สังข์ศรี (2546) ที่ได้กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน อาจเป็นศาสนสถาน โรงเรียน พิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี ศูนย์การศึกษาในชุมชน ห้องสมุด สถานประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการประเมินด้วยการทำโครงการ การเรียนรู้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และประเมินผลจากการดำเนินงานที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน ค้นคว้า ทั้งนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และประเมินผลจากการดำเนินงานที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน สอดคล้องกับ Brookfield (1986) กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความร่วมมือที่สามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายและดำเนินให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้ด้วยตนเอง เกิดการตัดสินใจ และสามารถประเมินผลความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการประเมินด้วยแฟ้มผลงานที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้สำรวจผลการศึกษารของตนเอง ว่าตอบวัตถุประสงค์เพียงพอหรือไม่ ตรงตามทีวางแผนไว้ก่อนหน้าหรือไม่ และหากต้องเรียนรู้เพิ่มเติม จะสามารถวางแผนการเรียนรู้ครั้งใหม่ได้ด้วยตนเอง เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องกับ Knowles (1968) ที่กล่าวไว้ กระบวนการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ จะต้องส่งเสริมให้เกิดการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตามที่มีความสนใจ อีกทั้งให้สร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และให้ออกแบบแผนการเรียนรู้ของตนเอง

การจัดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่สอดคล้องในชีวิตประจำวัน ว่าใช้ได้จริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปคิดต่อ และประเมินตนเองได้อย่างถูกต้องต่อเนื่อง เป็นการประเมินเพื่อส่งเสริมการบูรณาการเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้แก่ชีวิต ซึ่งใช้บทบาทต่าง ๆ ทั้งชีวิต และสังคม ในมิติต่าง ๆ มาเพื่อเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่บุคคล และควรมีการตรวจสอบด้วยตนเองผ่านการเลือก รวมถึงให้ผลย้อนกลับ ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนแผนการเรียนรู้ของตนเอง หรือได้ติดตามผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้วางแผนไว้ก่อนหน้านี้ สอดคล้องกับ Knowles (1984) กล่าวว่า การประเมินผลผู้เรียน เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้วางแผนไว้ตั้งแต่แรกเพียงไร อะไรเป็นอุปสรรคปัญหา เพื่อเปรียบเทียบกับความสามารถก่อนเข้าเรียนโปรแกรม เป็นการวัดความเจริญก้าวหน้า หรือประสิทธิภาพของการสอนของคุณด้วย พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2549) กล่าวว่า หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบต่างๆ เน้น

การใช้แหล่งวิทยาการ และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ควรเน้นการบูรณาการเน้นผู้เรียนสำคัญ และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการใช้ วิธีสอน เทคนิคการสอน สื่อการเรียนรู้อ และแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

1.1 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบผู้วิจัยเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำปัญหาของจิตสำนึกสาธารณะที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเป็นบริบทของการจัดกิจกรรม ทำการศึกษาบริบทของชุมชน ดำเนินอยู่บนพื้นฐานการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อส่วนรวม และลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเนื้อหาความรู้และรูปแบบของการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1.2 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติลงมือกระทำ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

1.3 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นผู้ใหญ่มีความสนใจต่อกิจกรรมนั้น ควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำการเรียนรู้โดยใช้แผนภาพความคิด (Mind map) มาเข้าสู่กระบวนการการเรียนรู้ รวมถึงให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กับกลุ่มตัวอย่างต่อไปอีกในระยะเวลาที่นานขึ้น เพื่อจะได้ทราบถึงความคงอยู่ของความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ อีก อาทิเช่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะในกลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานอื่นๆ อีกต่อไป

2.3 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโดยใช้แนวคิดอื่นนอกเหนือจากแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเป็นการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

2.4 ควรศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพ หรือการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ หรือเยาวชน ซึ่งสังคมเห็นว่าวิกฤต อันจะนำมาสู่แนวทางการพัฒนาที่ควรจะเป็น อันเกิดจากการเสนอของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ หรือเยาวชน และสังคม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนิษฐา นิตส์นพัฒนา และคณะ. (2541). จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย
ศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

กวิน ชุตินา. (2552). จิตสาธารณะ-จิตสำนึกเพื่อโลกที่ดีกว่า. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://highlight.kapook.com/view/32316>. [17 พฤษภาคม 2555]

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2538). สารานุกรมการศึกษาตลอดชีวิต เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

การศึกษานอกโรงเรียน, สำนักบริหารงาน. (2547). เอกสารวิชาการรวบรวมแนวความคิดพื้นฐาน
เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในโลกยุคโลกา
ภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

การศึกษานอกโรงเรียน, สำนักบริหารงาน. (2547). คิदनอกโรงเรียน เอกสารวิชาการรวบรวม
แนวความคิดพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม
อัธยาศัยในโลกยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กุลธร เลิศสุริยะกุล. (2552). การเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้พันธกิจที่สำคัญยุคศตวรรษที่ 21. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา:<http://dnfe5.nfe.go.th/localdata/webimages/story27social%tolearn.html>
[17 พฤษภาคม 2555]

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2539). พูดอย่างนี้โอ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ที.พี.พี.รินทร์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2546). การพัฒนาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ที.พี.พี.รินทร์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2550). คิดอย่างนี้โอ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ที.พี.พี.รินทร์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2530). การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2551). Self Esteem พลังแห่งความเชื่อมั่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ที
พี พี.รินทร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). คลื่นลูกที่ 5 - ประชาชนสังคม: สังคมไทยที่พึงประสงค์ใน
ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดี่ย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). กรุงเทพเมืองน่าอยู่. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดี่ย.

กองศาสนศึกษากรมการศาสนา. (2544). คู่มือการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

โกวิท วรพิพัฒน์. (2547). คิดนอกโรงเรียน: เอกสารวิชาการรวบรวมแนวความคิดพื้นฐาน เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในโลกยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการพัฒนาศูนย์ธุรกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2550). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศูนย์ธุรกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะกรรมการพัฒนาศูนย์ธุรกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ฉบับสรุป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

คณะกรรมการพัฒนาศูนย์ธุรกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ยุทธศาสตร์การพัฒนากุณภาพสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.nesdb.go.th/SufficiencyEcon/main.htm>. [1 มิถุนายน 2555]

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2528). พัฒนศึกษากับการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสารัตถศึกษา.

คุณลักษณะ อุษชิน. 20 ธันวาคม 2555. ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน. สัมภาษณ์.

จรรยาพร ธรณินทร์. (2551). ภาวะวิกฤตของการศึกษานอกระบบในสังคมไทย. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.moe.go.th/charuaypon/works/pptcharuaypon_119.ppt. [10 มิถุนายน 2555]

จิรวัดน์ วีรังกร. (2549). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยเรื่องจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์.(2552). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วี พรินท์.

ชวาลา เวชยันต์. (2544). การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคมทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ชาย โพธิ์ธิดา และคณะ. (2540). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ :

ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชุมพล หนูสง และคนอื่นๆ. (2544). ปรัชญาคิดเป็น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี ศิลตระกูล. (2533). การใช้และประโยชน์ของแหล่งวิทยาการ

ท้องถิ่นในการจัดการศึกษานอกระบบ. ใน เอกสารการสนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้

แหล่งวิทยาการชุมชน. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 6 นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมธิราช.

เชียรศรี วิวิธศิริ. (2530). การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2537). เทคโนโลยีทางการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและ

เอกสารทางการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2550). สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2552). เอกสารคำสอนวิชา 2756627 วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา 1.

กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทองอยู่ แก้วไทรสะ. (2544). ระบบการศึกษาในปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน.

นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

ธนากร ไตบัว. 20 ธันวาคม 2555. นักศึกษาศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน. สัมภาษณ์.

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,สำนักงาน. (2552). คู่มือการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

นฤมล ตันธสุเรศรัษฐ์ และสุมาลี สังข์ศรี. (2533). การจัดการศึกษานอกระบบ. เอกสารการสนชุด

วิชาการจัดการศึกษานอกระบบหน่วยที่ 1, หน้า 1-66. นนทบุรี:สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

- นวรินทร์ ตาก้อนทอง. (2552). จิตสาธาณณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://ireo.bu.ac.th/moral.doc> [17 พฤษภาคม 2555]
- นาถยา เรืองอ่อน. 20 ธันวาคม 2555. นักศึกษาการศึกษานอกระบบเขตบางขุนเทียน. สัมภาษณ์.
- ปฐม นิคมานนท์. (2522). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ทิพย์อักษร.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทิพย์อักษร.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงาน. (2552). หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงาน. (2554). คู่มือการดำเนินงานของคณาจารย์ กศน.
กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ประจวบ แผลมหลัก. (2547). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2541). การปกครองท้องถิ่นที่ประชาสังคมมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและศูนย์ศึกษาและพัฒนาการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ. (2521). การพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา เรืองวิชาธร. (2551). การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติ. หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551 เรื่อง จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์. นครปฐม: โครงการจิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง 100 ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพยาว์ ยินดีสุข. (2548). ทักษะ 5 C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูลทรัพย์ เตินเตือน. (2553). สภาพ ปัญหาและประสิทธิผล การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

- จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2543). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มัทนียา ค้อมทอง. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความรู้ เจตคติและทักษะอาชีพของกลุ่มสตรีชมรมแม่บ้านทหารอากาศ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานิต เรืองรัตน์. (2526). ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา วรุณปิติกุล. (2542). สำนักพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม(CIVICNET).
- รัตนา พุ่มไพศาล. (2538). วิทยาการการสอนสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี เทียนศรี. 20 ธันวาคม 2555. อาจารย์กศน.เขตบางขุนเทียน. สัมภาษณ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- รุจิรา เตชางกูร. (2549). เอกสารประกอบการบรรยายวิชา PS 500 นโยบายสาธารณะครั้งที่ 46. กรุงเทพฯ : รามคำแหง.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิก.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณิ์ แกมเกต. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย เทียนถาวร. (2542). การพัฒนาครอบครัว (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมสุขภาพ.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์. (2544). จิตสำนักพลเมืองในบริบทสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2545). การพัฒนารูปแบบการเสริมอุปนิสัย 7 ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิส และการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2548). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษาในระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย หิรัญทวี. (2541). บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม. กรุงเทพฯ: Asaihl Thailand Journal.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี. (2549). ประเมินเด็กไทยขาดจิตสำนึก. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : <http://tnews.teenee.com/etc/6521.html> [19 กรกฎาคม 2555]
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2543). เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ที่เน้นพัฒนาทักษะขั้นสูง : กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2544). เทคนิคการสอนของการเรียนแบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ: วารสารสี่มาจารย์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2550). ผลวิจัยโครงการ Child Watch ที่ได้ถูกอดศึกษาโดดเรียนมากที่สุด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.cedthai.org/webboard.php> [19 กรกฎาคม 2555]

- สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). การสอนผู้ใหญ่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2543). การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสน
ศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สกุณา บัณฑิตน์ และคณะ. (2550). อดีตและปัจจุบันงานอาสาสมัครของสำนักบัณฑิต
อาสาสมัคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2545). การพัฒนาโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่
1. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน กพ.
- สุชาดา รังสินันท์. (2545). สพข. กับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ. นครปฐม: พิสิกส์เซ็นเตอร์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. สถาบัน
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก
นายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: ดีพิมพ์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). บทบาทหน้าที่ของสตรีชนบทในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. วารสาร
การศึกษานอกโรงเรียน. 4(มิถุนายน): 16-22.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษ
ที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สุวรรณีย์ ฮั่วจัน. (2549). การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการอนุรักษ์พลังงานและ
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการรุ่งอรุณ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิตภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ ทรายแก้ว. (2546). จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. กรุงเทพฯ:
วารสารเพชรบุรีวิทยาลัย.
- สุทธิรักษ์ สุจิตตานนท์. (2534). สำรวจนุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มที่ 15. กรุงเทพฯ: ด่าน
สุธาการพิมพ์.

- สุดจิต นิमितกุล. (2544). แนวคิดเรื่องประชาคม. กรุงเทพฯ:วารสารดำรงราชานุกาฬ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2526). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- สี่อพลัง. (2542). จิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สี่อพลัง.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน. (2551). เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. คัมภีร์ กศน. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน. (2552). หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน. (2553). คู่มือการดำเนินงาน หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน. (2553). แนวทางการจัดการ เรียนรู้หลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (มปป.). นโยบายและ จุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. แหล่งที่มา: www.nfe.go.th/main_doc/nayobai54.pdf [18 กันยายน 2554]
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (2551). แนวทางการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (2551). แนวทางการจัด กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (2551). หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. (2553). คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ไทยพับบลิค เอ็ดดูเคชั่น.
- ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, สำนักงาน. (2549). นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (พ.ศ.2550-2559) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- หฤทัย อาจปฐุ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หมอชาวบ้าน. (2552). 3 ทศวรรษ 30 ปี หมอชาวบ้าน 2522-2552. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- อัจฉรา โคมแฉล้ม. (2544). จิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2541). ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2541). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อรรถัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ.
- อรรถัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน.

- อาชัญญา รัตนอุบล. (2547). การศึกษานอกระบบโรงเรียน: แนวทางการศึกษาและกิจกรรมที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารด้านวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2550). การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2550). การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับสตรี. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). พัฒนาการการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการความเป็นผู้นำทางการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2523). ความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2544). แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2551). การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- อุ้นตา นพคุณ. (2527). การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร การพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ. (2527). การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- A.Oslon, L.Blekher, V.Chesnokova. (1999). Public consciousness. [Online]. Available from : old.russ.ru:8082/ds/English.htm [2007, June 27]
- Areglado, Ronald J., Bradley, R.C. and Lane, Pamela S. (1996). Learning for life : Creative classrooms for self-directed learning. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Bernstein. D. A. (1999). Essentials of Psychology. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Brookfield, S.D. (1986). Self-Directed Adult Learning : Critical Paradigm. Adult Education Quarterly 35,2.
- Bratton. M. (1994). Civic society and political transition in Afirica. IRD report V.11 NO.16.
- Brown,K. (2004). Social Blueprints : Conceptual Foundations of Sociology. New York: Oxford University Press.
- Cedefop. (2008). Terminology of European Education and Training Policy : A Selection of 100 Key Terms. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Chohen Grill. (1977). Adolescence in the Twentieth Century. Englewood Cliffs, NJ; Prentice-Hall.
- Coombs, H. Non-Formal Education for Rural Development, strengthening Learning Oppportunities for Children and Youth. (1974). Interin report prepared by the International Council for Educational Development.
- Dotlich,David L, and Noel, James L. (1998). Action learning: how the world's top companies are re-create their leaders and themselves. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Dean,P. "Action Learning and Performance Improvement. (1998). " Performance improvement quarterly.
- Dilworth,R.L. and Willis, V.J. (2003). Action learning: images and pathways. Malabar, FL:Krieger.
- Federal Aviation Administration (FAA). (2002). Action Learning[Online]. Available from: <http://www.humtech.com/opm/qrtil/ols/ols2.cfm>[2012, September 4]
- Freire,P. (1970). Pedagogy of the Opperssed. New York: Herder&Herder.

- Grolier International Dictionary, The. (1968). The Grolier International dictionary. Connecticut: Grolier.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : Mc Graw-Hill Book. Knowles, Malcolm S. (1975). Self-directed learning : A Guide for learners and teachers. Parsippany ; Globe Fearon.
- Guilford and Hoepfner, R. (1971). The Analysis of Intelligence. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Inglis, Scott. (1994). Making most of action learning. Hampshire: Gower.
- Kidd, J.R. (1973). How Adult Learn. New York: Association Press.
- Knowles, Malcolm S. (1962). The Adult Education Movement in the United States. New York: Holt.
- Knowles, Malcolm S. (1968). Androgogy - Not Pedagogy. Adult Leadership. 16(april):350-352, 386.
- Knowles, M.S. (1980). The modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. 2nd ed. New York: Cambridge Book.
- Knowles, M.S. and Associates. (1984). Andragogy in Action, Applying Modern Principle of Adult Learning. San Francisco: Jossey Base.
- Knowles, Malcolm S. (1989). The Making of an Adult Educator : An Autobiographical Journey. London: Jossey-Bass.
- Knowles, M. (2005). The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. New York: Taylor & Francis; 7 edition.
- Kolb. (1984). Experience Learning. Retrieved May,26,2005 from [http://www .ospper.dk/speciale/book/book35.html](http://www.ospper.dk/speciale/book/book35.html).
- Kraft, F.N. 1992. Nurturing social consciousness through church education. University of Pittsburgh. Abstract from: DAO item: AA19226525.
- Lanhan, E.D., and Moldonado, L. (1998). Accelerated Decision Making via Action Learning at the Federal Deposit Insurance Corporation(FDIC). Performance Improvement Quarterly.
- Lindeman, Eduard. (1926). The Meaning of Adult Education. New York: New Republic.

- Marquardt, M.J. (1999). Action learning in action: Transforming problems and people for world-class organization learning. Palo Alto: Davies-Black Publishing.
- Marsh, Catherine; Johnson, Carrie. (2005). Kanbay's Global Leadership Development Program: A Case Study of Virtual Action Learning. The Academy of Human Resource Development International Conference (AHRD), Estes Park CO, 24-27 (Feb Symp. 10-2): 237-244.
- McGill, Ian and Brockbank, Anne. (2004). The action learning handbook. London: Routledge Falmer.
- McGill, I., and Beaty, L. (1995). Action learning. London: Kogan Page.
- McGill, Ian and Beaty, Liz. (2002). Action learning: A guide to professional management & educational development. Revised Second Edition. London: Kogan Page.
- Mezirow. J. (1991). Transformative dimension of adult learning. San Francisco: Jossey Bass, Inc.
- Mumford, A. (1991). Individual and Organization Learning: Balance in the Pursuit of Cane. Studies in Continuing Education.
- O'Neil, Judith Ann. (1999). The role of advisor in action learning. Education Doctoral Dissertation. Columbia University Teachers College.
- Pearce, D. 1997. Getting started: an action manual. In M. Pedler (ed), Action Learning in practice. (Vol. I). Hampshire: Gower Publishing Limited.
- Pedler, Mike. (1991). Action Learning in Practice, 2nd edition. Vermont: Gower.
- Pette, J.; and Eduljee, G. (1994). Environmental Impact assessment for waste treatment and disposal facilities. England : Wiley.
- Phillip H. Coombs, (1973). Non-formal Education for Rural Development. Journal of Northeast Asian Studies.
- Rath, L.E, Harman, M., and Simn, S.B. (1966). Value and teaching: Working with value in the classroom. Ohio: Charles E. Merrill Books.
- Ravens, Reg. (1982). The origins and growth of action learning. Bromley, Kent: Chartwell-Bratt.

- Rothwell, William. (1999). The action learning guidebook. California: Jossey-Bass/Pfeiffer.
- Semmel, Marsha L. (2009). Museums, Libraries, and 21st Century Skills. [Online]
Available from : <http://purl.access.gpo.gov/GPO/LPS117781> [2011, October 15]
- Spence, J. (1998). Action Learning for Individual and Organizational Development.
[Online]. Available from: <http://ericacve.org/docs/pan00009.html>
[2002, November 30]
- Sarkar. (1959). Prout-a Vision for all living being. [Online]. Available from
<http://www.prout.org/Summary>. [2007, September 01]
- Watson, C.E. (1979). Management Development through Training Reading. Addison:
Wesley Publishing.
- What is Action Learning. (1966). International Foundation for Action Learning. [Online].
England Available from: <http://mentat.co.uk/park/ifal/whatisal.html>
[2002, December 21]

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

ด้านการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอด ชีวิต

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3. อาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาจันทร์
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้านนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

4. คุณ คุณลักษณะณ์ อุษชิน
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตบางขุนเทียน

ด้านจิตสำนึกสาธารณะ

5. คุณ พัชรีดา ชัยพิมลผลิน
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ และเป็นผู้นำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและ
ชุมชน

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบมีรายชื่อดังนี้

1. ดร.ปาน กิมปี
2. อ.ดร.วิรุพห์ นิลโมจน์
3. อาจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล
4. คุณปิยะนาถ ชัยพฤกษ์
5. คุณพัชรีดา ชัยพิมลผลิน
6. คุณ ปริญญารัตน์ ม้าทอง
7. คุณรัชนีวรรณ บุญตาม
8. คุณชัยพฤกษ์ ชัยพิมลผลิน
9. คุณสุภาภรณ์ แยมจุ
10. คุณประกายวรรณ นุตตะละ
11. คุณอรกร รุ่งแสงจันทร์
12. คุณสุภาพร บุญเทียมยิ่ง
13. ว่าที่ร้อยตรีผูกโชค สุวรรณวัฒน์
14. คุณศิริพันธ์ เห็นงาม
15. คุณบัณฑิตพร บุญมี

ภาคผนวก ข
ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์คำดัชนีIOC

ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษา
นอกระบบกับวัตถุประสงค์

แผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
	IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ละลาย พฤติกรรม	0.8	ควรใช้ชื่อกิจกรรมเป็นภาษาไทย และลด ระยะเวลาในการทำกิจกรรมลง
กิจกรรมที่ 2 เรื่อง เดินหา ปัญหา	1	-
กิจกรรมที่ 3 เรื่อง บอกเล่า เก้าอี้	0.8	-
กิจกรรมที่ 4 เรื่อง รวมพลัง ความคิด	0.8	ปรับภาษา
กิจกรรมที่ 5 เรื่อง ค้นหา โครงการ	0.6	ควรเพิ่มโครงการ
กิจกรรมที่ 6 เรื่อง ปฏิบัติพา เพลิน1	0.8	แก้คำจาก “คน” เป็น “กลุ่ม”
กิจกรรมที่ 7 เรื่อง ปฏิบัติพา เพลิน2	1	-
กิจกรรมที่ 8 เรื่อง อภิปราย แลกเปลี่ยน	0.8	ปรับชื่อเรื่องให้เหมาะสมกว่าเดิม
กิจกรรมที่ 9 เรื่อง ชุมชนมีสุข	0.8	ปรับชื่อเรื่องให้เหมาะสมกว่าเดิม
กิจกรรมที่ 10 เรื่อง จิตสำนึก สาธารณะ	1	ควรลดระยะเวลาในการทำกิจกรรมลง และ ปรับภาษา
กิจกรรมที่ 11 เรื่อง ล่าที่มีใช้ ลาก่อน	0.8	ควรเพิ่มการแสดงความเห็นของผู้เข้าร่วม กิจกรรม
กิจกรรมที่ 12 เรื่อง พุดคุย สอบถามหาแนวทาง	1	ควรให้ผู้อำนวยความสะดวก และครู แนะนำเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมในครั้งนี้นี้และนำเสนอแนวทาง ในการนำกิจกรรมไปใช้

ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดความรู้เรื่อง
ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
การศึกษานอกระบบ

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ			
1	<p>การมอบหมายงาน หมายถึงข้อใด</p> <p>ก. การกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่โดยตัวผู้บังคับบัญชาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา</p> <p>ข. การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง</p> <p>ค. การเข้าไปมีบทบาทในการรักษาประโยชน์แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม</p> <p>ง. เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม</p>	1	
2	<p>ข้อใดถูกที่สุด</p> <p>ก. การมอบหมายงานทำให้ทำงานได้สำเร็จน้อยลง</p> <p>ข. การมอบหมายงานทำให้หน่วยงานหรือองค์กรมีผลงานน้อยลง</p> <p>ค. การมอบหมายงานปิดกั้นความก้าวหน้าให้ตนเองและผู้อื่น</p> <p>ง. การมอบหมายงานช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับผู้รับมอบหมายงาน</p>	1	
3	<p>สิ่งที่ผู้มอบหมายงานต้องคำนึงถึงคือข้อใด</p> <p>ก. ในการมอบหมายงานต้องแน่ใจว่ามอบหมายงานให้มากพอ</p> <p>ข. ผู้มอบหมายงานไม่จำเป็นต้องอดทน หากผู้รับมอบหมายจะทำงานเสร็จช้า</p> <p>ค. ผู้บริหารที่ดีจะยอมให้ผู้รับมอบหมายงานซึ่งมีความสามารถน้อยกว่า กระทำงานผิดพลาดได้</p>	0.8	ปรับภาษา

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	บ้าง ง. ถูกทุกข้อ		
การยัดมันในกฎเกณฑ์			
4	ข้อใดคือพฤติกรรมของคนที่ยัดมันในกฎเกณฑ์ ก. กานดาโกหกพ่อแม่เมื่อสถานการณ์บีบบังคับ ข. สมปองนั่งอ่านข่าวในเวลางาน ค. เห็นฟ้าช่วยพ่อแม่ทำงานเพราะต้องการขอเงิน ง. พิศมัยเข้างานตรงเวลา	1	
5	การยัดมันในกฎเกณฑ์ หมายถึงข้อใด ก. การพูดให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ข. การให้การต้อนรับแก่นักชก ค. เคารพในกฎระเบียบของสังคม ง. ฝึกวินัยประจำวันพรุ่ง	0.8	ปรับภาษา
6	ข้อใดไม่ถือเป็นการยัดมันในกฎเกณฑ์ ก. วิถีปฏิบัติตนตามใจชอบ ข. ไม่ใส่ใจความสำคัญกับเวลา ค. กอล์ฟทำตามกฎระเบียบของสังคม ง. เต็มปฏิบัติตามกฎจราจร	1	
การตรงต่อเวลา			
7	การตรงต่อเวลา หมายถึงข้อใด ก. การเข้าไปมีบทบาทในการรักษาประโยชน์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม ข. การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใด อย่างหนึ่ง ค. การกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ โดยตัวผู้บังคับบัญชาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ง. เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม	1	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
8	ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ของการตรงต่อเวลา ก. เป็นที่เชื่อถือ และไว้ใจของคนอื่น ข. เป็นคนผัดวันประกันพรุ่ง ค. มีความซื่อตรงต่อตัวเอง รักษาเกียรติยศของตนเอง ง. เป็นคนกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา	1	
9	ข้อใดคือพฤติกรรมของคนที่ตรงต่อเวลา ก. อึดแน่นหมายกับใคร จะมาก่อนกำหนดเวลา ข. เมื่อมีการกำหนดเวลาในภารกิจกรรมต่าง ๆ ใด ๆ ก็ จะทำเสร็จก่อนเวลา ค. ว่าเป็นคนรู้จักเผื่อหรือกำหนดเวลาไว้ สำหรับ กิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ง. ถูกทุกข้อ	1	
การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม			
10	ข้อใดคือความหมายของการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ก. การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใด อย่างหนึ่ง ข. การเข้าไปมีบทบาทในการรักษาประโยชน์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม ค. การกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ โดยตัวผู้บังคับบัญชาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ง. การพึ่งตนเอง และขยันหมั่นเพียร	1	ปรับภาษา
11	ข้อใด ไม่ใช่ พฤติกรรมของการทำตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายเพื่อส่วนรวม ก. ปามมีปฏิบัติตามกฎหมาย ข. บอมรักษาทรัพย์สินบัติของสังคม ค. ปุ่นเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม	1	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	ง. บุ่มใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บกลับบ้าน		
12	ข้อใดคือพฤติกรรมของการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ก. นายแดงได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้รับผิดชอบดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม ข. นายดำให้ความร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่มในการปฏิบัติตามโครงการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ค. นายขาวทำการบ้านตรงเวลาเสมอ ง. ถูกทั้ง ก และ ข	1	ปรับภาษา
การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม			
13	ข้อใดคือพฤติกรรมของการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม ก. นางทองกวาวอาสาไปปลูกป่าชายเลน ข. นางทองแดงอาสาทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน ค. นางทองประศรีอาสาช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน ง. ถูกทุกข้อ	1	
14	การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม หมายถึงข้อใด ก. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นใช้ของส่วนรวม ข. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเพื่อส่วนรวมโดยแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ ค. รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม ง. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวม	1	
15	การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม ไม่ได้หมายถึงข้อใด	0.8	ปรับภาษา

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	ก. การบำเพ็ญประโยชน์แบบมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ข. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ค. การต่อต้านคอร์รัปชั่น ง. การลักลอบตัดไม้		
การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่			
16	สนุกที่ดูแลของใช้ส่วนรวมเป็นอย่างดี ไม่ให้เกิดความ ซ้ำรูดเสียหาย สนุกที่มีพฤติกรรมตรงกับข้อใด ก. การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้ว เก็บเข้าที่ ข. การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม ค. การตรงต่อเวลา ง. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	
17	ข้อใดคือการดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวม แล้วเก็บเข้าที่ ก. สมศรีใช้ผ้าหรือสิ่งของใดๆ เสร็จแล้ว จัดเก็บเข้าที่ เดิมให้เรียบร้อยทุกครั้งไม่วางทิ้งไว้เกะกะ ข. สมทรงช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความ เต็มใจ ค. สมสมรอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ ง. สมฤดีเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วม สร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ ที่ เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น	0.8	ปรับภาษา
18	ข้อใดไม่ใช่การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของ ส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ ก. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วใครจะจัดเก็บ สิ่งของเครื่องใช้เข้าที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ ข. กัสจังใช้อุปกรณ์ส่วนรวมอย่างระมัดระวังเพราะ	0.8	ปรับภาษา

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	ถือเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่างหนึ่ง ค. ออद्यดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม ง. ลิฟท์แบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้อื่นในกลุ่ม เดียวกัน		
มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แกกัน			
19	ข้อใดคือความหมายของการมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละ แบ่งปันให้แกกัน ก. เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ข. การเข้าไปมีบทบาทในการรักษาประโยชน์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม ค. การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใด อย่างหนึ่ง ง. การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย	1	ตัวเลือกข้อ ก และ ข มี ความหมายเหมือนกัน
20	ข้อใดคือพฤติกรรมของการมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละ แบ่งปัน ก. เคนเก็บของเข้าที่หลังจากการใช้งาน ข. แอนบรีจาคสิ่งของให้กับผู้ที่ต้องการ ค. แกงส้มไม่ทิ้งขยะไม่ว่าบริเวณนั้นจะใช่หรือไม่ใช่ บ้านหรือชุมชนที่อยู่ ง. ชมพูใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ ส่วนตน	1	
21	การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้อื่นในกลุ่ม เดียวกัน เป็นคุณสมบัติตามข้อใด ก. การตรงต่อเวลา ข. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ค. มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละ ง. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์	1	ปรับภาษา
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
22	ข้อใดคือวิธีฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก. หมั่นฝึกฝนวิธีคิดให้เป็นนิสัยว่า “ความต่าง ก็คือ ความต่าง ความต่างไม่ใช่ความผิด” ข. เหนียวรั้งคำตัดสินคนอื่น ค. ใช้ความกล้าหาญที่จะฟังคนอื่น ง. ถูกทุกข้อ	0.8	ปรับภาษา
23	ข้อใดคือผลของการไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก. เข้าใจซึ่งกันและกัน ข. บ้านเมืองทะเลาะกัน ค. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ง. สังคมสงบสุข	1	
24	ประโยชน์ของการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือข้อใด ก. เป็นการแสดงถึงการให้เกียรติผู้อื่น ข. เป็นการลดความขัดแย้งในหมู่คนที่มีความคิดแตกต่างหลากหลาย ค. เป็นส่วนหนึ่งของทักษะในการแก้ปัญหา คนที่รู้จักรับฟังผู้อื่นจะไม่หุนหันพลันแล่นในการแก้ปัญหา ง. ถูกทุกข้อ	1	
ไม่ออกติ			
25	ข้อใดคือความหมายของ อดติ ก. ความลำเอียง ความไม่ยุติธรรม ความไม่เป็นธรรม ข. การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ค. การกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่โดยตัวผู้บังคับบัญชาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ง. เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม	1	
26	ข้อใด ไม่ใช่ พฤติกรรมที่เกิดจากความอดติ	0.8	ปรับภาษา

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	ก. ผู้ใหญ่ที่ลงโทษผู้น้อยโดยที่ยังไม่ได้สอบสวน ความจริงให้รอบคอบ ข. พ่อแม่ที่รักลูกแต่ละคนไม่เท่ากัน ค. พ่อแม่ลงโทษลูกโดยที่ยังไม่ได้สอบถามความ เป็นจริง ง. น้องของตนเองเล่นกับเพื่อนแล้วรังแกเพื่อน พี่จึงทำโทษน้องของตน		
27	ข้อใดคือแนวทางปฏิบัติในการละอคติ ก. มองโลกในแง่ร้าย ข. ไม่นึกถึงใจเขาใจเรา ค. ฝังใจแค้น ง. ฝึกฝนจิตใจ	1	

ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดพฤติกรรม
เรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของ
นักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ			
8	ท่านเต็มใจที่จะทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม	0.8	เปลี่ยนให้เป็นพฤติกรรม แก้เป็น “ท่านสามารถที่จะทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม”
9	ท่านเสียสละเวลา แรงกายในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเสมอ	1	
19	ท่านรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	1	
การยึดมั่นในกฎเกณฑ์			
2	ท่านรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นว่าควรทำอะไรและจะดำเนินการทำตามระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อแก้ปัญหานั้น	0.8	
6	ท่านยึดมั่นในกฎเกณฑ์ที่วางเอาไว้ร่วมกันไม่ว่ากับใครก็ตาม	0.8	แก้เป็น “ท่านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางเอาไว้ร่วมกันไม่ว่ากับใครก็ตาม”
20	ท่านแนะนำผู้อื่นถึงกฎเกณฑ์ที่ควรยึดมั่น	1	
การตรงต่อเวลา			
5	เมื่อถึงเวลานัดหมายในการทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมท่านมาตรงตามเวลา	0.8	แก้เป็น “ในการทำกิจกรรมท่านสามารถจัดการกับเวลาได้ตรงตามที่วางแผนไว้”
7	เมื่อมีการนัดหมายกับเพื่อนท่านมักจะไปก่อนเพื่อน	0.8	ตัดคำว่า “มัก” ออก แก้

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
			เป็น “เมื่อมีการนัดหมายกับเพื่อนท่านจะไปก่อนเพื่อน”
21	ท่านส่งคืนของใช้ส่วนรวมตามเวลาที่กำหนด	1	
การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม			
12	ท่านดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวมอย่างดีเสมอ	1	ตัดคำว่า “เสมอ” ออก แก้เป็น “ท่านดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวมอย่างดี”
16	ท่านให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามโครงการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม	0.8	
22	ท่านเสียสละต่อสังคม เพื่อทำประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมของท่าน	1	
การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม			
17	ท่านช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน	0.8	เพิ่มคำ “อาสา” แก้เป็น “ท่านอาสาช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน”
18	ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน	0.8	เพิ่มคำ แก้เป็น “ท่านมีส่วนร่วมในการอาสาเพื่อทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน”
23	ท่านอาสาจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม	0.8	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	ในชุมชน		
การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่			
4	ท่านแนะนำผู้อื่นถึงวิธีการในการดูแลรักษาของส่วนรวม	0.8	
10	ท่านเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มในการทำงานร่วมกัน	0.6	ตัดคำทิ้ง แก้เป็น“ท่านเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม”
24	ท่านเก็บของเข้าที่หลังจากการใช้งาน	1	
มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน			
11	เมื่อท่านพบเจอคนที่ไม่รักษาสิ่งแวดล้อมท่านเข้าไปแนะนำวิธีที่ถูกต้องให้	0.6	แก้เป็น “เมื่อท่านพบเจอคนที่ไม่รักษาสิ่งแวดล้อมท่านเข้าไปแนะนำ ตักเตือน”
14	ท่านมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้คนในชุมชน	1	
25	ท่านบริจาคสิ่งของให้กับผู้ที่ต้องการ	1	
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
1	ท่านสนทนาลงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน	0.6	แก้เป็น “ท่านพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน”
15	ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน	1	
26	เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ท่านพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	
ไม่อคติ			
3	ท่านยินดีและเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	0.6	แก้เป็น “ท่านเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไข

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
			ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน”
13	ท่านมีความเป็นกลาง ไม่เลือกที่รักมักที่ชังในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม	1	
27	ท่านจะไม่ทิ้งขยะไม่ว่าบริเวณนั้นจะไม่ใช่บ้านหรือชุมชนที่ท่านอยู่	1	

ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดทัศนคติเรื่อง
ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
การศึกษานอกระบบ

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ			
1	ปัจจุบันสถิติการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งท่านเห็นว่าการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคน	0.6	ควรตัดคำให้ข้อความกระชับยิ่งขึ้น แก้เป็น “ท่านเห็นด้วยว่าการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคน”
7	ท่านทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้เป็นอย่างดี	0.8	ตัดคำว่า “มักจะ” ออก แก้เป็น “ท่านทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้เป็นอย่างดี”
8	ท่านเห็นด้วยว่าหลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญ คือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อ	0.8	เพิ่มคำว่า “สำคัญของการ” แก้เป็น “ท่านเห็นด้วยว่าหลักการสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญ คือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อ”
35	ท่านมีความรู้สึกว่าการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเพื่อสังคมเป็นเรื่องยาก และสร้างความลำบากให้แก่ท่าน	1	
การยึดมั่นในกฎเกณฑ์			
2	ท่านเห็นด้วยว่าความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภควัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมัน ส่งผลให้ขาด	0.8	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	จิตสำนึกสาธารณะ		
14	เมื่อพบผู้ที่กำลังทำลาย สิ่งแวดล้อมอยู่ท่านจะเข้าไป บอกกล่าวตักเตือน	0.8	แก้คำว่า "บอกกล่าว" ให้เป็น "ว่ากล่าว"
16	ท่านเห็นด้วยว่าผู้ที่ทำหน้าที่ ดูแลสิ่งแวดล้อมของทาง ราชการมีอำนาจในการขอ ความช่วยเหลือประชาชนใน ชุมชน เพื่อช่วยกันดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม	0.8	ท่านเห็นด้วยว่าผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลสิ่งแวดล้อมของ ทางราชการมีอำนาจในการขอความช่วยเหลือ ประชาชนในชุมชน เพื่อช่วยกันดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม
36	ท่านเห็นว่ากฎเกณฑ์ไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงเสมอไป	0.8	เพิ่มด้านสิ่งแวดล้อม แก้เป็น "ท่านเห็นว่า กฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมไม่สามารถปฏิบัติได้จริง เสมอไป"
การตรงต่อเวลา			
4	เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมใน ชุมชนของท่านท่านสามารถเข้า ร่วมกิจกรรมได้ตรงต่อเวลา	0.8	
9	ท่านเห็นด้วยว่าการปลูกฝัง จิตสำนึกความเพียรพยายาม ตระหนักต่อการตรงต่อเวลา ถือเป็น ความรับผิดชอบของ ประชาชนทุกกลุ่มถือเป็นสิ่งที่ จำเป็น	0.8	ตัดคำ แก้เป็น "ท่านเห็นด้วยว่าการตรงต่อเวลา ถือเป็นสิ่งที่จำเป็น"

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
15	ท่านเคารพสิทธิในการใช้ของ ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ของกลุ่มและสงฆ์ของใช้ของ ส่วนรวมคืนในเวลาที่กำหนด	0.6	ตัดคำ แก้เป็น “ท่านเคารพสิทธิในการใช้ของ ส่วนรวมของกลุ่มและสงฆ์ของใช้ของส่วนรวมคืนใน เวลาที่กำหนด”
34	ท่านเห็นว่าการตรงต่อเวลาเป็น เรื่องยากสำหรับท่าน	1	เปลี่ยนคำจาก “คิด” เป็น”เห็น”
การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม			
3	ท่านเห็นด้วยว่าการพูดคุย ปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และสังคมเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์	0.8	
11	เมื่อมีโอกาสท่านจะการทำตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อ ส่วนรวมได้เป็นอย่างดี	1	
17	ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้า ไปช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทุกครั้ง เพราะไม่ใช่หน้าที่	1	
33	ท่านเห็นว่าการทำตามหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก	1	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม			
13	ท่านเห็นด้วยว่าเมื่อท่านมีโอกาที่จะเข้าช่วยปัญหาสิ่งแวดล้อม ท่านจะรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม	1	
20	ท่านคิดว่าการมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นการทำงานอาสาเพื่อส่วนรวม	0.6	
21	ท่านคิดว่าการทำประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมของท่าน คือการที่ท่านเสียสละต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	0.8	ตัดคำว่า “ต่อสิ่งแวดล้อม และสม่ำเสมอ” และเพิ่มคำว่า “อาสา” แก่เป็น “ท่านคิดว่าการทำประโยชน์ของท่าน คือการที่ท่านอาสาเสียสละต่อสังคม”
28	ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง	0.8	
การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่			
10	เมื่อมีสิ่งของอุปโภคบริโภคของส่วนรวม ท่านจะดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่เสมอ	0.8	ตัดคำ “อุปโภคบริโภคของ” ออก แก่เป็น “เมื่อมีสิ่งของส่วนรวม ท่านจะดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่เสมอ”
24	เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านจะจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ	0.8	
25	ท่านคิดว่าการใช้อุปกรณ์ส่วนรวมอย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่าง	1	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
	หนึ่ง		
26	ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม		
มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน			
5	ท่านคิดว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน	0.8	ตัวเลือกข้อ ก และ ข มีความหมายเหมือนกัน
18	การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กันเกิดได้ง่าย	1	
27	การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ท่านทำ	1	
32	ท่านมีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่สังคมเท่าที่ท่านจะสามารถทำได้	0.6	ปรับแก้ให้เป็นทัศนคติ แก้เป็น “ท่านคิดว่าท่านเป็นคนที่มีน้ำใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่สังคม”
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
12	ท่านมีความรู้สึกว่าการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ท่าน	0.8	เปลี่ยนคำ และแก้ให้มีความหมายเชิงบวก แก้เป็น “ท่านคิดว่าท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา”
22	ท่านคิดว่าการร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม ทำให้ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น	1	

ข้อ	โจทย์-ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
30	การป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สิ่งแวดล้อมเท่านั้น ท่านคิดว่า ไม่จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	0.8	แก้เป็น “ท่านมีความรู้ดีกว่าการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่ม ภาระให้กับท่าน”
31	ท่านคิดว่าท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการดูแล รักษาสิ่งแวดล้อม	0.8	เปลี่ยนให้เป็นที่สนคติ แก้เป็น “ท่านคิดว่าท่านรับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม”
ไม่อคติ			
6	ท่านคิดว่าการอคติทำให้การ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคม และชุมชนไม่เกิดขึ้น	0.8	แก้เป็น “ท่านคิดว่าไม่ยุติธรรมที่ท่านต้องไปเป็น ส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมในสังคมและชุมชน”
19	ท่านคิดว่าท่านจะสามารถ เสียสละแรงกาย เวลา ทรัพย์สิน เพื่อช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้ อย่างเต็ม	0.6	แก้เป็น “ท่านคิดว่าท่านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงว่า บริเวณนั้นจะเป็นสังคมหรือชุมชนที่ท่านอยู่”
23	การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมใน การทำประโยชน์ต่อสังคมและ ชุมชนอย่างไม่ลำเอียงฝักใฝ่ ฝ่ายใดช่วยให้สิ่งแวดล้อมและ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น	0.6	แก้ให้เป็นเป็นที่สนคติ แก้เป็น “ท่านคิดว่าท่านจะ สามารถเสียสละแรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อ ช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มใจ”
29	ท่านคิดว่าไม่ยุติธรรมที่ท่านต้อง ไปเป็นส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมใน สังคมและชุมชน	0.8	ท่านคิดว่าการมีอคติทำให้การแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมในสังคมและชุมชนไม่เกิดขึ้น

ภาคผนวก ค
ค่าความเชื่อมั่นจากผลการทดลองนำไปใช้

ค่าความเชื่อมั่นจากผลการทดลองนำไปใช้ของแบบสอบถามความรู้จิตสำนึกสาธารณะ

Reliability

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.847	.914	21

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ1	49.3333	48.299	.601	.	.832
ข้อ2	47.0667	54.547	.266	.	.846
ข้อ3	46.9000	55.059	.277	.	.846
ข้อ4	47.1667	54.557	.063	.	.863
ข้อ5	47.9667	54.033	.244	.	.847
ข้อ6	49.3667	45.482	.718	.	.825
ข้อ7	48.5000	48.948	.741	.	.828
ข้อ8	48.7000	52.148	.819	.	.835
ข้อ10	48.3000	51.528	.471	.	.839
ข้อ11	47.2333	54.668	.049	.	.864
ข้อ14	48.7000	52.148	.819	.	.835
ข้อ15	47.0333	54.102	.347	.	.844
ข้อ16	49.6667	50.023	.810	.	.829
ข้อ17	49.6000	50.110	.662	.	.832
ข้อ18	48.2667	48.685	.262	.	.867
ข้อ19	49.3333	49.816	.472	.	.839
ข้อ20	48.7000	52.148	.819	.	.835
ข้อ21	47.7333	54.340	.827	.	.842
ข้อ23	48.7000	52.148	.819	.	.835
ข้อ25	49.6667	50.023	.810	.	.829
ข้อ26	47.4000	53.490	.400	.	.842

ค่าความเชื่อมั่นจากผลการทดลองนำไปใช้ของแบบสอบถามพฤติกรรมจิตสำนึก
สาธารณะ

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables
in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.862	27

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
พฤติกรรม1	101.1667	72.489	.499	.857
พฤติกรรม2	101.1333	71.982	.509	.856
พฤติกรรม3	101.2333	69.909	.508	.854
พฤติกรรม4	101.1333	72.051	.355	.859
พฤติกรรม5	101.1000	72.024	.370	.859
พฤติกรรม6	100.9333	72.478	.311	.860
พฤติกรรม7	100.9000	71.266	.373	.859
พฤติกรรม8	101.1000	70.783	.485	.855

พฤติกรรรม9	101.1667	68.420	.619	.851
พฤติกรรรม10	101.1667	69.040	.469	.856
พฤติกรรรม11	101.2000	73.545	.191	.864
พฤติกรรรม12	101.2333	74.392	.170	.864
พฤติกรรรม13	101.1333	72.809	.288	.861
พฤติกรรรม14	100.8667	70.809	.512	.855
พฤติกรรรม15	101.0333	68.792	.614	.851
พฤติกรรรม16	101.2667	70.271	.554	.854
พฤติกรรรม17	100.9667	75.413	.078	.866
พฤติกรรรม18	100.8667	73.154	.286	.861
พฤติกรรรม19	100.9667	74.171	.196	.863
พฤติกรรรม20	101.1333	73.016	.270	.861
พฤติกรรรม21	101.0667	69.789	.474	.855
พฤติกรรรม22	101.3000	69.597	.517	.854
พฤติกรรรม23	101.3667	71.895	.346	.859
พฤติกรรรม24	101.1667	67.868	.666	.849
พฤติกรรรม25	101.1000	67.472	.688	.848
พฤติกรรรม26	101.2000	72.234	.294	.861
พฤติกรรรม27	101.1000	72.852	.268	.862

ค่าความเชื่อมั่นจากผลการทดลองนำไปใช้ของแบบสอบถามทัศนคติจิตสำนึกสาธารณะ

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Valid		30	100.0
Cases Excluded ^a		0	.0
Total		30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables
in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.806	36

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ทัศนคติ1	128.3333	81.126	.665	.789
ทัศนคติ2	128.3667	81.620	.642	.790
ทัศนคติ3	128.4667	82.671	.565	.793
ทัศนคติ4	128.4000	81.972	.695	.790
ทัศนคติ5	130.2667	95.720	-.385	.828
ทัศนคติ6	130.3000	96.355	-.398	.831
ทัศนคติ7	128.3000	79.734	.668	.786
ทัศนคติ8	128.3000	79.459	.688	.786
ทัศนคติ9	128.3333	84.092	.421	.797

ทัศนคติ10	128.4000	82.800	.447	.795
ทัศนคติ11	128.3000	82.769	.560	.793
ทัศนคติ12	128.2667	86.340	.279	.802
ทัศนคติ13	128.2667	85.720	.302	.801
ทัศนคติ14	128.3333	81.471	.590	.790
ทัศนคติ15	128.3000	82.838	.610	.792
ทัศนคติ16	128.3333	84.782	.503	.796
ทัศนคติ17	130.6000	90.455	-.073	.815
ทัศนคติ18	128.3667	82.585	.517	.793
ทัศนคติ19	128.3333	82.920	.517	.794
ทัศนคติ20	128.3000	80.562	.695	.787
ทัศนคติ21	128.3667	80.861	.706	.787
ทัศนคติ22	128.4000	81.214	.644	.789
ทัศนคติ23	128.4667	83.568	.488	.795
ทัศนคติ24	128.6000	84.248	.345	.799
ทัศนคติ25	128.4667	84.051	.411	.797
ทัศนคติ26	128.3000	85.941	.292	.801
ทัศนคติ27	128.3333	82.437	.515	.793
ทัศนคติ28	128.2333	84.185	.360	.799
ทัศนคติ29	128.1667	84.420	.422	.797
ทัศนคติ30	130.4000	97.903	-.431	.837
ทัศนคติ31	128.4333	88.116	.163	.805
ทัศนคติ32	128.5333	88.740	.075	.808
ทัศนคติ33	130.4000	91.490	-.143	.817
ทัศนคติ34	130.6000	93.007	-.246	.820
ทัศนคติ35	130.4000	91.214	-.121	.818
ทัศนคติ36	130.5333	91.499	-.138	.818

ภาคผนวก ง
หนังสือราชการในการขอความร่วมมือการทำวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/55- 413

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสวาศน์ โกวิทยา

ด้วย นางสาวกานูมาศ มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนกุล)

รองคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศร 0512.6(2771)/55- 444

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐภรณ์ หลาวทอง

ด้วย นางสาวกานูมาศ มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ที่ ศษ 0512.6(2771)/ 55- 4415

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. กัทพรพล มหาพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภานุมาส มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับศึกษานอกระบบ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณีย์ ปทุมเจริญวัฒนาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/ 55- 4416

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภานุมาส มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับศึกษานอกระบบ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตน์อุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ศบ 0512.6(2771)/ 55-4 1 1 7

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณพัชรีดา ชัยพิมลผลิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวกานูมาส มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับศึกษานอกระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศษ 0512.6 (2771)/55- 4418

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภานุมาศ มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลและทดลองใช้เครื่องมือ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/55- 4419

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 พฤศจิกายน 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการเขตจอมทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระบบ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศท 0512.6(2771)/ 56- 0989

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. วิรุฬห์ นิลโมจน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภาณุมาศ มหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ที่ ศษ 0512.6(2771)/ 56-0990

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวภาณุมาศมหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลลอคชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุชารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/ 56- 0991

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน คร.ปาน กิมปี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวกานูมาสมมหาทรัพย์สกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลตชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับศึกษานอกระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.วรรณ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย
ทั้งนี้ในสัปดาห์หน้าจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. วรรณ ปทุมผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีนวิทยาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 82681-2 ต่อ 812

ที่ ศษ 0512.6(2771)/56- 0992

วันที่ 6 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล

ด้วย นางสาวภาณุมาศ มหาทวีชัยสกุล นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาศอศรชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย
ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

สุทธิพงษ์ วิบูลผล
(อาจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ วิบูลผล)
รองคณบดี

ภาคผนวก จ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
การศึกษานอกระบบ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

เรื่อง ละลายพฤติกรรม

ระยะเวลา 180 นาที (2 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนิทสนม และเป็นกันเองกันมากขึ้น กล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น และละลายพฤติกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคย

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งออกเป็นกลุ่มละ 10 คนโดยให้เกิดการคละกันระหว่างชายและหญิง
2. ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มแนะนำตนเองโดยเขียนชื่อเล่นลงในกระดาษ เขียนลักษณะเด่น ประสบการณ์และความสนใจ จากนั้นแลกกันอ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟังรายคน
3. ให้สมาชิกในกลุ่มตั้งชื่อ ทำสัญลักษณ์ และเพลงประจำกลุ่ม
4. ให้แต่ละกลุ่มออกมาแสดงสัญลักษณ์และร้องเพลงประจำกลุ่มให้เพื่อนกลุ่มอื่นดูและฟังจากนั้นเริ่มกิจกรรมต่อไป
5. ผู้วิจัยอธิบายกติกา วิธีการเล่น โดยสาธิตร่วมกับผู้ช่วยและตัวแทนกลุ่ม รายละเอียดดังนี้
 - 5.1 แจกกระดาษหนังสือพิมพ์ให้กลุ่มละ 1 แผ่น
 - 5.2 ผู้ช่วยผู้วิจัยเปิดเพลง
 - 5.3 ให้สมาชิกในกลุ่มคิดหาวิธีที่จะยืนอยู่บนหนังสือพิมพ์ให้หมดทุกคนในขณะที่เปิดเพลงประมาณ 20 วินาที
 - 5.4 เมื่อเพลงจบให้ผู้วิจัยตรวจสอบการยืนของสมาชิกแต่ละกลุ่มและตัดสินกลุ่มที่มีสมาชิกทำยืนอยู่นอกหนังสือพิมพ์ออก
 - 5.5 ผู้วิจัยพับครึ่งกระดาษหนังสือพิมพ์เดิมแล้วผู้ช่วยผู้วิจัยเปิดเพลงต่อ
 - 5.6 ทำตามข้อ 5.4 จนได้กลุ่มที่เหลือเป็นกลุ่มสุดท้ายตามกติกาและให้รางวัลกลุ่มชนะ
 - 5.7 อภิปรายและสรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรมจากนั้นเริ่มกิจกรรมต่อไป
6. ผู้วิจัยอธิบายกติกาและวิธีการเล่นพร้อมการสาธิต
7. นั่งเรียงแถวตามกลุ่มเดิม

8. แจกอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม เริ่มจับเวลา 4 นาที
9. ให้เริ่มจากชื่อสมาชิกคนแรกและเรียงชื่อต่อกันไปจนคนสุดท้าย
10. อภิปรายและสรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4
2. ปากกา
3. หนังสือพิมพ์
4. คอมพิวเตอร์ และลำโพง

การประเมินผล

ไม่มี

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2

เรื่อง เดินหาปัญหากัน

ระยะเวลา 300 นาที (5 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถมองเห็นและเข้าใจลักษณะภาพรวมของชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถอธิบายปัญหาและผลกระทบจากปัญหานั้นๆได้ โดยนำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งออกเป็นกลุ่มตามกิจกรรม Ice breaking
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแผนที่ชุมชน โดยร่างแผนที่ชุมชนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพักอาศัยอยู่ ระบุสถานที่หลักๆที่คนในชุมชนรู้จักเป็นอย่างดี แล้วลงรายละเอียดเบื้องต้นเท่าที่คิดว่าจะช่วยให้คนอื่นรู้จักชุมชนได้ดีขึ้น
3. ผู้วิจัยแจกกรอบของการศึกษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน
4. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเดินสำรวจตามสถานที่ต่างๆในชุมชนพร้อมการถ่ายภาพประกอบในการเดินสำรวจชุมชน เพื่อนำภาพเหล่านั้นมาอภิปรายในขั้นต่อไป เพิ่มเติมความสนุกสนานในการลงสำรวจชุมชนด้วยการเตรียมกรอบภาพ ที่ทำมาจากกระดาษแข็ง เพื่อนำไปใช้ในการบันทึกภาพของชุมชน
5. นำภาพถ่ายที่ได้มาเข้าคอมพิวเตอร์ เพื่อนำเสนอ อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และปัญหาใดเป็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วที่สุด
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแต่รูปร่วมกันทุกคน
7. หลังจากร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปร่วมกันแล้ว ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างละเอียดภายในกลุ่มของตน เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ว่าปัญหาที่สำคัญ และต้องได้รับการแก้ไขนั้นคือปัญหาใด
8. ส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอปัญหาที่กลุ่มของตนสนใจ
9. เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้วิจัยสรุปกิจกรรมในภาพรวมอีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4
2. ปากกา
3. กรอบของการศึกษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน
4. คอมพิวเตอร์
5. กรอบภาพ

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม
-

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

เรื่อง บอกเล่าเก้าสิบ

ระยะเวลา 240 นาที (4 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มนำปัญหาที่ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วนั้น มาร่วมแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อให้เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงเพื่อให้เห็นสภาพปัญหาต่างๆในแต่ละโซนพื้นที่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้สามารถนำมาตกผลึกเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์แก้ไขสภาพปัญหาผ่าน My mapping ได้ ทั้งนี้เป็นการนำปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโจทย์ของการเรียนรู้

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยแจกกระดาษ A4 ปากกา ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่ม
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพปัญหาต่างๆในพื้นที่ที่กลุ่มของตนได้ออกสำรวจ
3. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มจดประเด็นสำคัญที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์นั้น แล้วสรุปเป็นแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาผ่าน My mapping
4. เมื่อ My mapping เสร็จเรียบร้อย ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มหมุนเวียนกันออกมานำเสนอ
5. เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้วิจัยสรุปกิจกรรมในภาพรวมอีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4
2. ปากกา

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4

เรื่อง รวมพลังความคิด

ระยะเวลา 270 นาที (4.30 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มประชุมกลุ่ม เพื่อสรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหา จากที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มวิเคราะห์สังเคราะห์กันออกมาในกิจกรรมก่อนหน้านี้ได้ (My mapping) โดยถือเป็นการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งออกเป็นกลุ่มตามโซนพื้นที่
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันประชุมกลุ่ม เพื่อสรุปหรือสร้างโครงการขึ้น และวางแผนแก้ปัญหตามหัวข้อใน My mapping อย่างละเอียด โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่ม เพื่อช่วยจดบันทึก
3. หากมีข้อสงสัยให้สอบถามผู้ช่วยวิจัย หรือท่านอาจารย์ที่ประจำศูนย์ฯ กศน. ได้
4. เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มทำโครงการ เสร็จเรียบร้อยแล้วให้ส่งตัวแทนออกมานำเสนอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอื่นๆฟัง
5. เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้ช่วยวิจัยสรุปกิจกรรมในภาพรวมอีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

1. My mapping
2. ปากกา

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5

เรื่อง ค้นหาโครงการ

ระยะเวลา 270 นาที (4.30 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเรียงลำดับโครงการที่สำคัญมากน้อยได้ แล้วเลือกโครงการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่าสำคัญมากที่สุดที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้นได้ โดยสามารถลงมือปฏิบัติตามแผนการได้เป็นอย่างดีขึ้น และเพิ่มความมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติได้จริง โดยเป็นการวางแผนแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติ

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงการของกลุ่มตนเองอย่างคร่าวๆอีกครั้ง
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ แล้วร่วมกันเลือกโครงการที่น่าสนใจ ที่ทำได้ และต้องการที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นมา 2 โครงการ
3. เมื่อได้โครงการมา 2 โครงการแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันระดมสมองแก้ไขเพิ่มเติมโครงการนั้นๆ
4. เมื่อเพิ่มเติมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่างๆให้ครบถ้วน
5. ผู้วิจัยสรุปกิจกรรมในภาพรวมอีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ 100 ปอนด์
2. ปากกา
3. สีเมจิก

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6

เรื่อง ปฏิบัติพาเพลิน 1

ระยะเวลา 300 นาที (5 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ หรือลงมือกระทำได้

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันดำเนินการตามโครงการที่ได้ร่วมกันวางแผนในแผนการจัดกิจกรรมที่ 5 (โครงการที่ 1)
2. เมื่อปฏิบัติโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ และได้สัมผัสมากับตนเอง โดยการสนทนากลุ่ม
3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอหลังจากปฏิบัติโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้วทีละกลุ่ม โดยตกตะกอนในสิ่งที่ตนได้รับ ปัญหาที่พบเจอมากที่สุดและแนวทางแก้ไข เป็นต้น
4. ผู้วิจัยมอบหมายงานให้ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มสรุปการดำเนินกิจกรรม มานำเสนอในครั้งหน้า โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มมานำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ ให้ออกแบบตามที่กลุ่มของตนต้องการ ทั้งนี้สามารถนำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ อาทิเช่น บทบาทสมมติ สาทิต เป็นต้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ตามแผนโครงการที่ได้วางแผนเอาไว้

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 7

เรื่อง ปฏิบัติพาเพลิน 2

ระยะเวลา 300 นาที (5 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ หรือลงมือกระทำได้

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันดำเนินการตามโครงการที่ได้ร่วมกันวางแผนในแผนการจัดกิจกรรมที่ 5 (โครงการที่ 2)
2. เมื่อปฏิบัติโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ และได้สัมผัสมากับตนเอง โดยการสนทนากลุ่ม
3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอหลังจากปฏิบัติโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้วทีละกลุ่ม โดยตกตะกอนในสิ่งที่ตนได้รับ ปัญหาที่พบเจอมากที่สุดและแนวทางแก้ไข เป็นต้น
4. ผู้วิจัยมอบหมายงานให้ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มสรุปการดำเนินกิจกรรม มานำเสนอในครั้งหน้า โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มมานำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ ให้ออกแบบตามที่กลุ่มของตนต้องการ ทั้งนี้สามารถนำเสนอในรูปแบบใดก็ได้ อาทิเช่น บทบาทสมมติ สาทิต เป็นต้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ตามแผนโครงการที่ได้วางแผนเอาไว้

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 8**เรื่อง อธิบายแลกเปลี่ยน**

ระยะเวลา 240 นาที (4 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอภิปรายเชิงวิพากษ์ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติร่วมกันได้ โดยเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์และไตร่ตรอง

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งกันเป็นกลุ่มของตน
2. ให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างละเอียดอีกครั้ง เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกมานำเสนอหน้าชั้น
3. ให้ส่งตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มออกมาจับฉลากการนำเสนอ
4. นำเสนอที่แต่ละกลุ่มจนครบ โดยให้เวลากลุ่มละ 1 ชั่วโมง
5. เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอจบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอื่นๆสามารถถามคำถามได้
6. เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้วิจัยสรุปกิจกรรมในภาพรวมอีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

ไม่มี

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 9

เรื่อง ชุมชนมีสุข

ระยะเวลา 240 นาที (4 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหา เพื่อให้เกิดแนวความคิดการจัดกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้ โดยสามารถสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นกลุ่มเดิม
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมอื่นๆ โดยให้เกิดเป็นแนวความคิดการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน กิจกรรมอื่นๆที่จะทำให้ชุมชนมีความสุข เช่น พ่อแม่รักกัน ลดเลิกดื่ม หรือเด็กแว้น เป็นต้น
3. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในกลุ่มของตน
4. เมื่อทบทวนการทำงานแล้วข้อมูลที่ได้จะแสดงให้เห็นถึงงานใหม่ๆ ที่จะต้องเร่งเพิ่มเติมขึ้นตอนต่อไปที่ต้องดำเนินการก็คือ การสร้างภาพฝันที่ชัดเจนร่วมกัน โดยให้ทุกคนวาดภาพฝันออกมาเป็นภาพวาดก่อน เพื่อพิจารณาร่วมกันว่าสิ่งใดบ้างเป็นสิ่งที่ทุกคนอยากให้เกิดขึ้น
5. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอให้ครบทุกกลุ่ม โดยการแปรภาพออกมาเป็นข้อความสะท้อนสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นไปได้
6. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่มร่วมกันอภิปรายเชิงวิพากษ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันหลังจากทุกกลุ่มนำเสนอเสร็จสิ้น เพื่อเป็นแนวทางที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ
7. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนโหวตกิจกรรมของกลุ่มที่ดีที่สุดและน่าสนใจมากที่สุด โดยการเขียนใส่กระดาษ แล้วนำมาหยอดลงกล่อง กิจกรรมที่ได้เสียงโหวตมากที่สุดจะได้รับรางวัล

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษฉลาก+กล่องใส่ฉลาก
2. ปากกา

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 10**เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะ**

ระยะเวลา 240 นาที (4 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อวัดระดับจิตสำนึกสาธารณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินผลการเรียนรู้

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นอีกครั้ง
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสอบถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ
3. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบสอบถามเพื่อวัดทักษะ ทักษะคติ และความพึงพอใจในการ

เข้าร่วมกิจกรรม

สื่อและอุปกรณ์

1. แบบสอบถาม
2. แบบสัมภาษณ์
3. เทปอัดเสียง

การประเมินผล

1. แบบสอบถาม
 2. แบบสัมภาษณ์
-

แผนการจัดกิจกรรมที่ 11

เรื่อง ลาที่มีใช้มาก่อน

ระยะเวลา 180 นาที (3 ชั่วโมง)

จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รวมถึงการเปิดใจและความรู้สึกจากการเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนนั่งเป็นกลุ่มเดิม
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการทำกิจกรรมอย่างละเอียด
3. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนภายในกลุ่มเปิดใจและความรู้สึก หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนมาว่ามีความรู้สึกอย่างไรบ้าง ประทับใจอะไรบ้าง โดยอธิบายให้เพื่อนฟังทีละคนว่ารู้สึกกับเพื่อนคนนั้นอย่างไร ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนครบทุกคน
4. ผู้วิจัยแจกไดอารี่พกพาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
5. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือความสนใจผ่านไดอารี่พกพาได้ตามอิสระ
6. ผู้วิจัยวางกระดาษ 100 ปอนด์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนความสนใจถึงกิจกรรมในครั้งนี้อย่างน้อยถึงผู้วิจัย หรือเขียนอะไรก็ได้ตามอิสระ

สื่อและอุปกรณ์

1. ไดอารี่พกพา
2. กระดาษ 100 ปอนด์
3. สีเมจิก

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมโดยผู้ช่วยวิจัยจากแบบสังเกตการมีส่วนร่วม

ภาคผนวก จ

ร่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
การศึกษานอกระบบ

ร่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา การศึกษานอกระบบ

คำอธิบาย

โปรดพิจารณาความสอดคล้องและความเป็นไปได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งแนวทางกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. นำปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นโจทย์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
2. วางแผนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาด้วยมโนทัศน์และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ลงมือเรียนรู้จากการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนภายในกลุ่ม
4. เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเชิงวิพากษ์ และเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน
5. สร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละบุคคล และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ตามต้องการ
6. ประเมินผล ผู้เรียนเกิดการประเมินตนเอง

6. การประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการสุดท้ายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทำให้นักศึกษาการศึกษาจากระบบทราบว่า ตนเองมีข้อบกพร่องด้านใดบ้าง และมีส่วนใดที่ต้องพัฒนา รวมไปถึงหัวข้อหรือประเด็นที่นักศึกษาการศึกษาจากระบบ ยังไม่เข้าใจที่ถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำไปหาความรู้ใหม่ได้อีกครั้ง การเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้มีวิธีการประเมินการปฏิบัติ
- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ประเมินด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้
- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประเมินด้วยการทำโครงการ
- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประเมินด้วยแฟ้มผลงาน
- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่สอดคล้องในชีวิตประจำวัน ว่าใช้ได้จริงหรือไม่
- ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประเมินด้วยการให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนแผนการเรียนรู้ของตนเอง หรือได้ติดตามผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้วางแผนไว้ก่อนหน้านี้

ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ช
ประมวลภาพในงานวิจัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภาณุมาส มหาทรัพย์สกุล เกิดวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 ที่กรุงเทพมหานครสำเร็จ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2553